

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Maisterintutkielma

Kaupunkitutkimus ja -suunnittelu

Kaupunkitapahtumia Helsingissä
Ikkuna rakenteistuvaan kaupunkiin

Arttu Antila

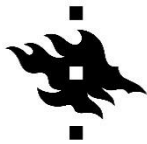
2021

Ohjaaja: Pasi Mäenpää

KAUPUNKITUTKIMUKSEN JA SUUNNITTELUN MAISTERIOHJELMA

VALTIOTIETEELLINEN TIEDEKUNTA

HELSINGIN YLIOPISTO

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

MATEMAATTIS-LUONNONTIETEELLINEN TIEDEKUNTA
MATEMATISK-NATURVETENSKAPLIGA FAKULTETEN
FACULTY OF SCIENCE

Tiedekunta – Fakultet – Faculty Valtiotieteellinen tiedekunta		Koulutusohjelma – Utbildningsprogram – Degree programme Kaupunkitutkimus ja suunnittelu	
Opintosuunta – Studieinriktning – Study track USP Peoples: Urban life, economy and cultures			
Tekijä – Författare – Author Arttu Antila			
Työn nimi – Arbetets titel – Title Kaupunkitapahtumia Helsingissä – Ikkuna rakenteistuvaan kaupunkiin			
Työn laji – Arbetets art – Level Maisterintutkielma		Aika – Datum – Month and year Kesäkuu 2021	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages 72 + 4
Tiivistelmä – Referat – Abstract <p>Kaupungeissa on tunnistettu uudenlaista kansalaistoimintaa harjoittavia toimijoita, jotka eivät järjestäydy perinteisten yhdistysten tai järjestöjen kautta, vaan vapaamuotoisemmin neljännellä sektorilla. Tämä ilmiö ei ole käynnissä vain Suomessa, vaan samaan muutokseen on havahduttu myös kansainvälisesti. Kansainvälisessä kontekstissa ilmiö liitetään usein oikeus kaupunkiin – keskusteluun Henri Lefebvren innoittamana ja Suomessa ilmiöön liitetään yleensä keskustelut osallisuudesta.</p> <p>Kaupunkitapahtumat ovat yksi tämän ilmiön ilmentymismuodoista, ja tässä tutkielmassa keskitytäänkin niiden tutkimiseen. Tapaustutkimuksen kohteeksi on valittu viisi Helsingissä järjestettävää tapahtumaa: Ravintolapäivä, Siivouspäivä, Kallio Block Party, Arabian Katufestarit ja Mätäjokifestarit. Ravintolapäivä ja Siivouspäivä järjestetään myös muissa kaupungeissa, jopa ulkomailla asti, mutta tässä työssä keskitytään Helsingin tapaukseen. Tutkimuskohteeksi valittiin nämä viisi tapahtumaa, koska osa niistä edustaa kaupunkiaktiivismin uutta aaltoa, kun taas osa on perinteisempiä tapahtumia. Tutkielmassa analysoidaan näitä ja vertaillaan niitä keskenään, sekä keskustellaan sen pohjalta neljännen sektorin käsitteestä.</p> <p>Tutkielma perustuu tapahtumien järjestäjien haastatteluihin ja on siis luonteeltaan laadullinen. Anthony Giddensin rakenteistumisteoriaa käytetään linsinä ymmärtää sitä, kuinka tapahtumat muotoutuvat ja kuinka niiden kautta on mahdollista kytkeytyä yhteiskuntaan. Tutkielmassa huomataan analyysin pohjalta, että tutkitut tapahtumat eroavat toisistaan monin tavoin. Niiden toiminta- ja organisoitumistavat sekä niihin liittyvän omistajuuden hajaumassa huomataan suuria eroja.</p> <p>Ravintolapäivä ja Siivouspäivä määritellään eräänlaiseksi osallistumisen alustaksi, jonka puitteissa osallistuvat kykenevät edistämään omia henkilökohtaiseen elämäänsä liittyviä pyrintöjä muilla elämäntilanteilla, esimerkiksi järjestöissä. Kallio Block Party ja Arabian Katufestarit määritellään fasilitoiduiksi tapahtumiksi, joissa tapahtumaorganisaatio näyttäytyy jyrkämpänä, mutta joissa toiminta ei kuitenkaan jäsenny ensisijaisesti organisaation kautta. Mätäjokifestari on tapahtumista organisaatiokeskeisin, sen sijaitessa toimintatapojensa ja organisaatiomallinsa puolesta tukevasti kolmannella sektorilla. Tapahtuma määritettiin työssä keskusohjatuksi.</p> <p>Näiden tyypittelyiden lisäksi sovellettiin Giddensin rakenteistumisteoriaa sen ymmärtämisessä minkälaisissa prosesseissa tapahtumat rakenteistuvat. Tapahtumien luonteen muotoutumiseen näyttäisikin vaikuttavan sääntöjä ja resursseja, joita aineistosta tunnustetaan, jotka vaikuttavat siihen miten tapahtumien kanssa ollaan vuorovaikutuksessa.</p> <p>Giddensin rakenteistumisteoria tarjoaa myös näkökulman osallisuuteen, kun huomataan kuinka eri tapahtumien puitteissa toteutettu toiminta tulee tulkituksi myös laajemmin yhteiskunnassa. Giddensin rakenteistumisteorian avulla valotetaan myös sitä logiikkaa, jolla uudenlainen, laajemmin ymmärretty osallisuus ymmärretään neljännen sektorin kontekstissa. Keskeinen kontribuutio aikaisemmalle tutkimukselle on tarkentava havainto neljännellä sektorilla, instituutioiden välillä liikkuvien kansalaisten sosiaalisiin positiioihin nojaavasta instituutioihin paikantuvien resurssien realisoinnista vapaamuotoisessa yhteistoiminnassa.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords Kaupunkiaktiivisuus, neljäs sektori, rakenteistuminen			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
2. Aikaisempi tutkimus ja tieteellinen konteksti.....	2
2.2 Kaupunkiaktivismi	2
2.2 Neljäs sektori.....	6
3. Tutkimuskysymykset.....	8
4. Teoreettinen viitekehys	8
4.1 Rakenteistuminen	8
5. Metodit ja aineisto.....	11
5.1 Metodit	11
5.2 Aineisto	12
6. Analyysi ja tulokset	14
6.1 Tapahtumien kuvausta.....	14
6.2 Ravintolapäivä – luvattoman hauska ruokafestivaali	15
6.3 Siivouspäivä – kansalaiset korjaamassa palveluiden puutteita	20
6.4 Kallio Block Party – Korttelit haltuun	25
6.5 Arabian Katufestari – Vapautta ja kulttuuriopintoja	34
6.6 Mätäjokifestari – Vakiintunutta lähiötoimintaa	42
6.7 Tapahtumien tyypittelyä.....	47
6.8 Tyypittelyjen suhde sektoriajatteluun	50
6.9 Tapahtumien rakenteistuminen ja kytkeytyminen kaupunkiin	53
7. Johtopäätökset.....	64
Lähteet	69
Liitteet.....	73

1. Johdanto

Helsingissä, kuin myös muissa kaupungeissa, on viimeisen reilun kymmenen vuoden aikana virinnyt uudenlainen aktivismi (Mäenpää & Faehnle, 2021, s.19), joka on tullut noteeratuksi akateemisessa keskustelussa (esim. Rättilä & Rinne, 2016; Mäenpää & Faehnle, 2021), valtamediassa (esim. ”Ihmiset kaipaavat säröjä ja mahdollisuutta puhua vieraille” – Jaakko Blomberg on ollut mukana useissa Helsingin kaupunkitapahtumissa, 13.11.2016) kuin myös kaupungin hallinnossa (esim. Jyrkäs & Luoto, 2014). Tämä kaupunkiaktivismiksi kutsuttu ilmiö sisältää toimintamuodoiltaan ja tavoitteiltaan monenkirjavan joukon toimijoita, jotka mm. järjestävät katujuhlia, ylläpitävät ruokapiirejä, laativat varjokaavoja sekä harjoittavat jakamistaloutta (Mäenpää & Faehnle, 2021, s. 29).

Toisaalta Helsingissä toimii myös kymmeniä kaupunginosayhdistyksiä, joista vanhimmat on perustettu jo 1940-luvulla (Käpylä-Seurasta, [päiväämätön].) Monet näistä kaupunginosayhdistyksistä harjoittavat hyvin samankaltaista toimintaa kuin uudet, vapaammin organisoituneet kollegansa. Kaupunkijuhlat ovat kenties yksi näkyvimmistä kaupunkiaktivismin ilmentymistä sekä kaupunginosayhdistyspuolella, että uudentyyppisten aktivistien järjestämänä. Tapahtumallisuus on myös Helsingin kaupunkistrategiassa nimetty ”keskeiseksi elinvoimaisuutta ja hyvinvointia edistäväksi osa-alueeksi” (Helsingin kaupunki, 2020a, 4).

Tapahtumat ovat kiinnostavia monella tapaa. Tätä kirjoittaessa on vierähtänyt reilu vuosi kansainvälisen COVID-19-pandemian aiheuttaman, vaihtelevilla intensiteeteillä elämiimme vaikuttaneen, yhteiskunnan sulkutilan alkamisesta. Olemme saaneet kaikki huomata, millaista elämä on ilman tapahtumia, juhlia ja tilaisuuksia. Uskon puhuvani valtaosan äänellä sanoessani, että arkea halkovat, riemukkaat, kollektiiviset tilanteet, joita tapahtumat edustavat, eivät voisi palata elämiimme hetkeäkään liian aikaisin.

Tapahtumien Helsingin kaupunkistrategiassakin tunnustetut hyvinvointia edistävät ominaisuudet eivät kuitenkaan ole niiden mielenkiintoisin ominaisuus. Tapahtumat voivat tämän tutkielman aineiston mukaan olla politiikkaa, ne voivat olla osa työelämää ja uraa, ne muodostavat ympärilleen verkostoja ja muuttavat maailmaa.

Tässä työssä tutkin viittä helsinkiläistä kaupunkitapahtumaa: Ravintolapäivää, Siivouspäivää, Kallio Block Partya, Arabian Katufestivaalia ja Mätäjokifestaria. Kukin niistä edustaa nykyisin tyypilliseksi ymmärrettyä kaupunkitapahtumaa, mutta ne ovat kovin erilaisia keskenään. Lisäksi, niiden järjestäjät edustavat sekä uutta kaupunkiaktivismia, että sen

perinteistä osastoa. Nämä kyseiset tapahtumat valittiinkin tutkimuskohteeksi juuri niiden keskinäisten eroavaisuuksien vuoksi. Ravintolapäivä ja Siivouspäivä ovat hyvin vapaasti organisoituvia ja laajalle levinneitä tapahtumia, Kallio Block Party ja Arabian Katufestarit ovat mielenkiintoisilla tavoilla organisoituneita uudenlaisia paikallistapahtumia, kun taas Mätäjokifestari edustaa organisaatioiltaan suljetumpaa ja sikäli perinteisempää kaupunginosayhdistyksen järjestämää tapahtumaa.

Tukeudun tässä työssä paljolti Pasi Mäenpään ja Maija Faehnen tutkimustyöhön ja erityisesti sitä esittelevään, hiljattain julkaistuun teokseen (2021) *4. sektori: kuinka kaupunkiaktivismi haastaa hallinnon, muuttaa markkinat ja laajentaa demokratiaa**. Muitakin näkökulmia ja kyseessä olevan ilmiökentän taustaa esitellään toki myös yleisemmin, mutta yhtenä tutkielman tarkoituksena on tapaustutkimusten kautta syventää sitä ymmärrystä, jota kirjassa neljännessä sektorista ja kaupunkiaktivismista laajana kenttänä he ovat muodostaneet, sekä soveltaa heidän käsitteistöään ja tutkimuslöydöksiään tapauskohtaisessa tarkastelussa. Tarkoituksena on selvittää tarkemmin millaisia nämä kaupunkitapahtumat ovat, kuinka ne toimivat ja miten ne ovat muodostuneet sellaisiksi. Aion kysyä mitä eroja uusien ja vanhojen tapahtumien välillä on, ja miten ne rakenteistuvat sekä kytkeytyvät ympäröivään maailmaan.

2. Aikaisempi tutkimus ja tieteellinen konteksti

2.2 Kaupunkiaktivismi

Aktivismi sanan etymologia kumpuaa toimeliaisuutta merkitsevistä vieraskielisistä ilmauksista (Rättilä & Rinne, 2016, s.16), ja toiminta, toimijuus sekä toimeliaisuus ovatkin kaupunkiaktivismia hyvin luonnehtivia ominaisuuksia (Mäenpää & Faehnle, 2021, s.20-23, 124). Aktivismi terminä on kuitenkin kerännyt itseensä kaupunkiaktivismi-ilmiön käsittelemisen kannalta problemaattisia konnotaatioita poliittisesta radikalismista aina terrorismiin asti (Rättilä & Rinne, 2016, 16-17). Tämä käsitteellinen perintö näkyi jopa joidenkin tutkittavien, kaupunkiaktivisteiksi ymmärrettyjen, toimijoiden keskuudessa haluttomuutena tulla liitetyksi kyseisen käsitteen yhteyteen. Samoja havaintoja on tehnyt myös kaupunkiaktivismiin käsitettä ansiokkaasti kehittäneet Pasi Mäenpää ja Maija Faehnle (2021, 22).

*Tässä tutkielmassa käytetyt sivunumeroviitteet ko. teokseen viittaavat Word-tiedostona luettuun teoksen käsikirjoitukseen, eivätkä välttämättä vastaa täysin painettua versiota.

Osa tutkittavista taas vierasti käsitettä esimerkiksi sen avulla toiminnan laadusta tehtävien tulkintojen rajaavan luonteen vuoksi, jonka kanssa Mäenpään ja Faehnlen havainnot ovat niin ikään yhteneväisiä (mts. 22). Mitä kaupunkiaktivismi siis on? Mäenpää ja Faehnle peräänkuuluttavat, ettei kyse ole varsinaisesti tieteellisestä termistä, vaan se on mediassa ja sosiaalisessa mediassa syntynyt sana, jolla tarkoitetaan kaupungeissa, kaupunkilaisten aloitteesta ilmeneviä toimintamuotoja, kuten esimerkiksi tapahtumia (mts. 19). Tieteellisessä kontekstissa he ovat kuitenkin kehittäneet termistä käyttökelpoisen käsitteen, jonka kautta on mahdollista lähestyä tieteellisessä kirjallisuudessa tunnistettua ilmiötä proaktiivisten kansalaisten uudenaikaisista toimintamuodoista kaupungeissa.

Heidän määritelmänsä mukaan kaupunkiaktivismi on ”*kansalaisten itse organisoimaa ja omaehtoista yhteistoimintaa, joka tapahtuu yleensä järjestötoiminnan ulkopuolella [ja on] luonteeltaan aloitteellista, rakentavaa [ja] proaktiivista yhteistoimintaa. [Se suuntautuu] ensisijaisesti toimintaan, ei poliittiseen mielipiteenmuodostukseen tai vaikuttamiseen [ja nojaa] tee-se-itse-henkeen ja commons-ajatteluun (yhteisresurssit). [Lisäksi se on] internetiä ja sosiaalista mediaa toiminnassaan ja järjestäytymisessään hyödyntävää ja joko kaupunkitilassa tapahtuvaa tai kaupunkiin ja sen oloihin liittyvää.*” (Mäenpää & Faehnle, 2021, s. 21).

Sama ilmiö on havaittu myös kansainvälisessä tieteellisessä kirjallisuudessa, mutta sille on käytössä eri konteksteissa eri termejä (mts. 22-23). Mäenpää & Faehnle kertovat kääntävänsä terminsä englanniksi joko muotoon *urban civic activism* tai vain *civic activism* (mts. 22), mutta monet muut termit lienevät vakiintuneempia. Mikko Turunen tutki Pro gradussaan (2016) *Väriä seinään ja väkeä kaduille – kaupunginosaliikkeiden toiminta ja tavoitteet* mm. Kallio-liikkeen toimintaa, jota tässäkin työssä tutkittu Kallio Block Party on osa. Tässä yhteydessä hän määritteli toiminnan tee-se-itse urbanismiksi (Turunen, 2016, s. 22), joka on määritelmänä laveahko, sisältäen oikeastaan kaiken kansalaisten ilman valtion osallisuutta toteuttaman kaupunkiympäristöön vaikuttamisen (Finn, 2014a, s. 331).

Samana ilmiönä eri ilmentymiä kuvataan myös muilla käsitteillä, kuten taktinen urbanismi (tactical urbanism) tai sissiurbanismi (guerilla urbanism) (Fabian & Samson 2016, s. 166), eivätkä tutkijat ole aina edes yksimielisiä siitä ovatko käsitteet täysin synonyymisiä keskenään (Iveson 2013, s. 941). Keskeistä niille kaikille on kuitenkin ne muutokset, joita on tapahtunut kansalaisten organisoitumisessa ja toiminnassa suhteessa perinteisiin instituutioihin (Mäenpää & Faehnle, 2021, s. 23).

Suomessa kaupunkiaktivismi liitetään usein myös keskusteluun osallisuudesta ja sen käsitteellisestä ja sisällöllisestä laajentamistarpeesta (esim. Mäenpää, Faehnle & Schulman, 2017, s. 239; Mäenpää & Faehnle, 2021, s. 155; Pyry, Kaakinen & Willman, 2017, s. 268-271), kun taas kansainvälisessä kirjallisuudessa tee-se-itse urbanismin juuret nähdään olevan oikeus kaupunkiin -ajattelussa (Iveson, 2013, s. 942; Talen 2015, s. 138). Pohjimmiltaan voitaisiin tulkita, että nämä kaksi tulokulmaa kuvaavat samaa asiaa, mutta tarkastelevat sitä eri näkökulmasta. Oikeus kaupunkiin -ajattelu on kuvaus ja perustelu siitä mitä ja millä perustein kansalaiset toiminnallaan julistavat, kun taas osallisuuskeskustelu edustaa saman ilmiön kuvaamisen hallinnollisempaa näkökulmaa.

Pyry ym. käsittelevät artikkelissaan (2017) kaupunkiin ja laajemmin maailmaan kiinnittymistä toimimalla sen kanssa vuorovaikutuksessa ja muokkaamalla sitä omanlaisekseen kaupunkiviljelyn keinoin. He puhuvat ”kodin rakentamisesta kaupunkiin” (Pyry ym., 2017, s. 270) jättämällä siihen jälkensä ja sitä kautta kiinnittymällä siihen (mts. 270). Tämän toiminnan kautta syntyvän omistajuuden he kuvaavat synnyttävän osallisuutta (mts. 270-271).

Juuri tästä omanlaiseksi muokkaamisesta on kyse myös oikeus kaupunkiin -ajattelussa. Alun perin Henri Lefebvreltä peräisin olevaa oikeus kaupunkiin -ajatusta on käsitelty ansiokkaasti mm. David Harvey teoksessaan *Rebel Cities: From the right to the city to the urban revolution* (2013). Harvey painottaa, ettei oikeudessa kaupunkiin ole kyse vain kaupungin käyttämisestä, tai tarkemmin pääsystä sen resursseihin, kuten Harvey sen sanoittaa, vaan myös oikeudesta muokata sitä haluamansalaiseksi (Harvey, 2013, s. 4). Jos tee-se-itse urbanismin juuret ovat oikeus kaupunkiin -ajattelussa, niin on ajatuksella myös kyky yhdistää erilaisia yksittäisiä toimia yhden arvon tai aatteen alle, potentiaalisesti saaden aikaan yksittäisen tapauksen tulemia laajempaa vaikutusta aikaan (Iveson, 2013, s. 942; Harvey, 2013, s. 25).

Kenties voitaisiin siis tulkita, että oikeus kaupunkiin -ajattelu on yksi osallisuuden käsitteen laajentamista vaativan keskustelun perusteista. Kaupunkiaktivismi siis haastaa suomalaisessa keskustelussa osallisuuden määritelmiä ja tee-se-itse urbanismi taas kansainvälisessä keskustelussa nähdään oikeuden ottamisena omiin käsiin kaupungin tilantuotantoprosesseissa, ohitse deliberatiivisen demokratian järjestelmän. Kyse vaikuttaisi olevan samasta ilmiöstä.

Kaupunkiaktivismia on hyvin monenlaista, kuten Mäenpään ja Faehnlen suomalaisen kaupunkiaktivismiin kenttää laajasti esittelevän pitkäaikaisen tutkimustyön tuloksena syntynyt taulukko osoittaa (ks. Mäenpää & Faehnle, 2021, s. 29). He ovat jakaneet ilmiön eri ilmentymät jakamis-/alusta-/vertais-/kansalaistalouspalveluihin, yhteisöaktivismiin, tila-aktivismiin, digiaktivismiin ja aktivismin tukeen. Jokaisen kategorian alla on rutkasti esimerkkejä erilaisista aktivismeista, mutta yhteisöaktivismiin alla sijaitseva kaupunkitapahtumien alakategoria on tämän työn kannalta oleellisin.

Kaupunginosajuhlat eivät kuitenkaan ole mitenkään uusi ilmiö sinänsä, sillä niitä on järjestetty Helsingissä suurin piirtein nykymuodossaan jo 1950-luvulta lähtien (Turunen, 2016, s. 1). Tässäkin työssä tutkittu, Kannelmäessä järjestettävä Mätäjokifestari, on eräänlainen jatkumo jo 1960-luvulla järjestetyille Kannelmäki-päiville. Muut tässä työssä tarkastellut tapahtumat ovat toki uudempia, mutta mikä erottaa uudet tapahtumat vanhoista sellaisella tavalla, joka oikeuttaisi niiden käsittelemisen uutena ilmiönä?

Mäenpää ja Faehnle nostavat esiin ainakin uudenlaisen kaupunkiaktivismiin itseorganisoituvan luonteen. Sillä tarkoitetaan sitä tapaa, jolla erilaiset toimijat tulevat yhteen ilmaantuvalla tavalla ilman ulkoista toimijaa, usein sosiaalisen median tai muun internet-pohjaisen vuorovaikutuskanavan myötävaikutuksesta (Mäenpää & Faehnle, 2021, s. 23). Näin ollen uudenlaisten kaupunkiaktivistien toimet ja tavoitteet eivät määritelmällisesti palaudu yksittäisiin organisaatioihin, kuten yhdistyksiin, mutta ne voivat muovautua sellaisten vuorovaikutuksessa.

Samansuuntaisia havaintoja itseorganisoitumisesta on tehty myös kansainvälisesti (esim. Sawhney, De Klerk & Malhotra, 2015) ja internetin mahdollistamat yhteydenpidon ja organisoitumisen tavat ovat keskeisessä roolissa vapaamuotoisten verkostojen toiminnan koordinoinnissa myös kansainvälisissä esimerkeissä. Kyse on siis samasta organisaatioiden ulkopuolella tapahtuvasta, internetiä organisoitumisessaan hyödyntävästä yhteistoiminnasta (Mts. 337-340) kuin meillä Suomessakin. Ennen kaikkea kyse on kuitenkin toiminnasta, eikä poliittisesta vaikuttamisesta tai viranhaltijoiden painostamisesta (Finn, 2014, s. 390).

Seuraavassa kappaleessa esiteltävä neljännen sektorin käsite auttaa selventämään kaupunkitapahtumien jakoa sekä kaupunkiaktivismiin dynamiikkaa vielä syvemmin. Luvussa 3 esittelemäni Anthony Giddensin rakenteistumisteoria tarjoaa toisaalta perusteet lähestyä tapahtumia yhtenä kokonaisuutena ja tarjoaa linssit tarkastella neljännen sektorin rakennetta lähempää. Luvussa 6 esiteltävä tapahtumien organisoitumis- ja toimintatapoja tarkasteleva

analyysi osoittaa, että tapahtumat ovat selkeästi keskenään erilaisia, mutta niiden rakenteistuminen noudattaa yhteistä logiikkaa.

2.2 Neljäs sektori

Neljäs sektori on kolmen muun yhteiskunnan sektorin ulkopuolella jäsentävä kansalaistoiminnan alue (Mäenpää, Faehnle, Schulman, 2017, s. 252), joka ei järjestäydy muiden sektorien organisaatioiden kautta, mutta kykenee kuitenkin ”lävistämään” (Mäenpää & Faehnle, 2021, s. 129) muut sektorit. Tällä tarkoitetaan sitä, että vapaamuotoisesti organisoiduissa ja toimintaorientoituneissa yhteistoiminnan verkostoissa, jotka neljättä sektoria edustavat, voi kuitenkin olla mukana toimijoita muiltakin sektoreilta, tai toiminta voi sijoittua muiden sektorien välille (Mäenpää & Faehnle, 2021, s. 25). Pasi Mäenpää ja Maija Faehnle ovat luonnehtineet neljännen sektorin tarkoittavan ”järjestöjen ulkopuolella verkostomaisesti itseorganisoituvia ja toimivia yhteisöjä, jotka hyödyntävät internetiä, sosiaalista mediaa ja tiedon avoimuutta pyrkien ensisijaisesti konkreettiseen yhteistoimintaan omaehtoisesti muodostettujen tavoitteiden eteen.” (Mäenpää & Faehnle, 2021, s. 25).

Neljäs sektori käsitteenä on toki ollut olemassa jo ennen Mäenpään ja Faehnlen käsitteellistystä, mutta sillä on silloin viitattu esimerkiksi yksityiselämän toimintoihin mm. perheen, kodin ja ystävien muodostamien suhteiden yhteydessä (mts. 24). Sosiaalinen media ja internet lienee siis laajentanut yksityiselämän ulottuvuutta tuttujen henkilösuhteiden ulkopuolelle ja antanut sille uudenlaisen vaikuttavuuden ja julkisuuden (mts. 24, 128).

Neljännen sektorin käsitettä on kuitenkin tuoreemmassakin keskustelussa lähestytty myös hieman toisella tavalla. Mikko Rask, Saulė Mačiukaitė-Žvinienė, Loreta Tauginienė, Vytautas Dikčius, Kaisa Matschoss, Timo Aarrevaara ja Luciano d'Andrea ovat Mäenpään ja Faehnlen kanssa samoilla linjoilla siitä, että kyseessä on vakiintuneiden instituutioiden tavoiterakenteista irrallinen toimijakenttä, jotka toimivat omien tavoitteidensa eteen verkostomaista yhteistoimintaa hyödyntäen (Rask ym., 2018, s. 46). He kuitenkin sisällyttävät neljänteen sektoriin laajempia, ja vähemmän tietoisesti organisoituneita ryhmiä kuten erilaiset väestöryhmät ja yhteiskunnalliset roolit. Heidän mukaansa neljännen sektorin toimijoiksi on tunnistettavissa sellaisia ryhmiä kuten ikäihmiset, kuluttajat, ohikulkijat ja maahanmuuttajat (Rask ym., 2018, s. 47). Lähestymistapa perustunee käsitteen käyttötarkoitukseen, heidän ollessa kiinnostuneita eri asianosaisryhmien tunnistamisesta eri

kysymysten ympärille muodostuvien näkökulmien edustuksellisuuden arvioinnissa (mts. 48).

Näkökulma on mielenkiintoinen, sillä tässä tutkielmassa tarkastellaan muun muassa toimijoiden roolien suhdetta toimintaan ja toimintamuotojen sekä niiden ilmentymien rakenteistumiseen. Ikäihmiset tai kuluttajat eivät ole kuitenkaan sellaisia yhteistoiminnaksi järjestäytyneitä ryhmiä, joita Mäenpää ja Faehnle neljännellä sektorilla tarkoittavat (Mäenpää & Faehnle, 2021, s. 25), ja jonka mukaista tulkintaa neljänestä sektorista tässä tutkielmassa enemmän tai vähemmän seurataan. Oleellista tämän työn kannalta on kuitenkin tunnistaa kolmen perinteisen sektorin ulkopuolella sijaitseva kollektiivisen toiminnan alue.

Tämän tutkielman kontekstissa neljännessä sektorissa ymmärretään olevan kyse uudenlaisesta, ilmaantuvasta, internetin ja sosiaalisen median avulla yksityiselämän kenttää laajentavasta, kolmen muun yhteiskunnallisen sektorin ulkopuolelle tai väleille itseorganisoiduvasti yhteistoiminnaksi muodostuvasta yhteiskunnallisen toiminnan kentästä.

Käsite on teoreettisessa mielessä mielenkiintoinen, ja vaikka Mäenpää ja Faehnle itekin myöntävät, että ”*Voi toisaalta väittää, että termi neljäs sektori on luonteeltaan rakenteellinen ja siten hallinnollinen, kun taas kansalaistoiminta muodostuu prosesseista ja niissä syntyvistä toimijuuksista.*” (Mäenpää & Faehnle, 2021, s. 187) niin tämän tutkielman yhtenä tarkoituksena on myös osoittaa sen olevan paitsi tarpeellinen, myös käyttökelpoinen kansalaistoimintaa tarkastellessa.

Koska neljäs sektori ei ilmene kolmen muun yhteiskunnallisen sektorin ulkopuolella vaan niiden väleissä ja sisällä, muodostaa se sinänsä merkityksellisen ja rakenteellisesti tarkkanäköisen kuvan yhteiskunnallisen järjestäytymisen rakenteesta. Se on kehyksenä varsin käyttökelpoinen syventämään toimijuutta ja toimijaa painottavaa näkökulmaa yhteiskunnallisesta rakenteistumisesta, jolle Giddensin rakenteistumisteoria antaa tulkintani mukaan lisää selitysvoimaa.

3. Tutkimuskysymykset

Tässä tutkielmassa pureudutaan helsinkiläisiin kaupunkitapahtumiin ja niiden luonteeseen. Niitä lähestytään osana kaupunkiaktivismiksi tunnistettua ilmiötä, ja niiden yhteydessä pohditaan neljännen sektorin käsitettä yhdessä Anthony Giddensin rakenteistumisteorian kanssa. Tutkimuskysymyksinä on

1. Minkälaisia toiminta- ja järjestäytymistapoja tutkituilla tapahtumilla on?
2. Millaisia rooleja tapahtumien järjestäjillä on tapahtumassa ja sen ulkopuolella?
3. Miten tapahtumat rakenteistuvat?
4. Miten tapahtumat kytkeytyvät kaupunkiyhteiskuntaan?

4. Teoreettinen viitekehys

4.1 Rakenteistuminen

Kotimaisessa tieteellisessä kirjallisuudessa on siis jo jonkin aikaa tunnistettu mm. teknologiaa, sosiaalista mediaa sekä vertaisverkostoja hyödyntävien kansalaisten valtaistuminen ja näiden omaksumat uudenlaiset toimijuudet (ks. esim. Mäenpää & Faehnle, 2021, s. 6; Mäenpää, Faehnle, Schulman, 2017, s. 257; Syväjärvi & Kivivirta 2017). Samaa aihepiiriä käsittelevät kirjoitukset, näkökulmasta riippuen, tuovat usein esiin myös osallisuuden muotojen laajenemisen perinteisen edustuksellisen demokratian rakenteiden ulkopuolelle (ks. esim. Sauri, 2017; Mäenpää, Faehnle, Schulman, 2017).

Tästä näkökulmasta käsin Anthony Giddensin rakenteistumisteoria, auttaa hahmottamaan kaupunkiaktivismia paitsi ilmiönä, myös osana yhteiskuntaa. Giddens jäseni rakenteistumisteorian suuria linjoja vuonna 1984 julkaistussa teoksessaan *The Constitution of Society*. Giddens nostaa teoriassaan toimijan ja toimijuuden keskeisempään rooliin, kuin aiemmat strukturalistit ja funktionalistit, kritisoidessaan edellä mainittujen sosiaaliselle kokonaisuudelle antamaa ylikorostettua asemaa kokonaisuuden osien kustannuksella (Giddens, 1948, s. 1). Hän moittii strukturalististen ja funktionalististen teorioiden yksiulotteista näkemystä rakenteista ainoastaan toimijaa rajoittavana tekijänä, sekä sen vahvana pidettyä asemaa suhteessa toimijuuteen (Giddens, 1984, s. 2).

Giddens tekeekin näihin paradigmaattisen pesäeron määrittäessään toimijuuden sisäsyntyisiin ominaisuuksiin lukeutuvan refleksiivisen tarkkailun ja kontekstitietoisuuden. Näin toimijat, toteuttaessaan toimijuutta, kykenevät, jopa eksplisiittisesti, perustelemaan toimintaansa. Hän esittää myös, että toiminnasta seuraa tulemia, jotka ovat joko aiottuja tai ei-aiottuja, ja jotka

toimivat kumulatiivisena kontekstia transformoivana prosessina tuleville toimijuuksille. Rakenteistumisteorian ytimessä onkin näkemys sosiaalisesta vuorovaikutuksellisen prosessina, joka implikoi sen olevan suhteessa paitsi paikkaan niin myös aikaan. (Giddens, 1984, s. 5-8.)

Giddens painottaakin sosiaalisen olevan aikaan ja paikkaan sidottu rekursiivisen prosessin tuottama tilannekuva, jossa refleksiiviset ja kontekstitietoiset toimijat ovat vuorovaikutuksessa rakenteiden kanssa, samalla tuottaen ja uusintaen niitä. Rakenteet ymmärretään teoriassa säännöiksi ja resursseiksi, eli sen lisäksi, että ne rajoittavat toimijaa niin ne myös mahdollistavat sitä. Lisäksi Giddens painottaa, ettei sosiaalisilla systeemeillä sinällään ole rakenteita, vaan ainoastaan käytännössä validoituneita rakenteellisia ominaisuuksia, jotka rekursion uusintamina, eli ajallisesti jatkuvina, näyttäytyvät systeemisinä. (Giddens, 1984, s. 5-17.) Giddensin mukaan nämä rakenteelliset ominaisuudet eivät siis ainoastaan pelkisty toimijan kontekstiksi, vaan toimijat toiminnallaan myös uusintavat niitä. Tätä Giddens kutsuu rakenteen duaalisuudeksi (Giddens, 1984, s. 19). Rakenteelliset ominaisuudet ovat siis sekä toiminnan välittäjiä, että sen tulemia, eikä niitä siksi voida pitää toimijaan nähden ulkoisina ominaisuuksina (Giddens, 1984, s. 25).

Rakenteistumisteorian mukaan sosiaaliset systeemit siis rakenteistuvat toimijan ja rakenteen vuorovaikutuksessa, jossa rakenteelliset ominaisuudet tulee uusintetuiksi tai muunnetuiksi. Rakenteet nähdään sääntöinä ja resursseina, jotka ovat järjestäytyneet tiettyssä ajan hetkessä systeemin rakenteellisiksi ominaisuuksiksi. Rakenteistumisprosessissa systeemin rakenteellisten ominaisuuksien kanssa vuorovaikutuksessa toimivat toimijat siis uusintavat tai muuntavat rakenteellisia ominaisuuksia eli siten tuottavat sosiaalista systeemiä. (Giddens, 1984, s. 25 1984.) Giddens muistuttaa kuitenkin, että vaikka toimijat olisivatkin tietoisia rakenteista sekä toiminnastaan, eivät he välttämättä ole tietoisia toimintansa kaikista seurauksista. Tiedostavat ja refleksiiviset toimijat voivat kuitenkin huomata toimintansa seurauksia, jolloin voi muodostua uusia palauteketjuja, jotka edelleen muodostavat toimijan kontekstia ja systeemin rakenteellisia ominaisuuksia. (Giddens, 1984, s. 26-27.)

Giddens ymmärtää siis sosiaaliset systeemit dynaamisina prosesseina, joten ajallisuudella on merkitystä. Sosiaalisia systeemeitä tai niiden rakenteellisia ominaisuuksia voi kuvata yhtä aikaa kussakin hetkessä ja toisaalta yksittäisten hetkien muodostamassa jatkumossa. Rekursiivinen, vuorovaikutteinen ja kumulatiivinen prosessi, jonka yhteydessä systeemiä

uusinnetaan tai muunnetaan sisältää siis oman historiansa, tavalla, joka sidostaa kuhunkin hetkeen myös kaikki menneet hetket. (Giddens, 1984, s. 37.)

Sosiaalisella systeemillä voidaan Giddensin mukaan tarkoittaa esimerkiksi yhteiskuntaa, mutta yhteiskunnat myös muodostuvat useista sosiaalisista systeemeistä (Giddens, 1984, s. 164). Tämän tutkielman kontekstissa voidaan huomata useita sosiaalisia systeemeitä. Yhtäältä itse tapahtumat ovat omia sosiaalisia systeemeitään, toisaalta kaupunki omansa, joka sekin jakautuu merkityksiensä puolesta sekä paikaksi että organisaatioksi. Myös kaupunkiorganisaation sisällä on erillisiä sosiaalisia systeemeitä, joskaan näihin ei tämän työn rajauksen vuoksi päästä pintaraapaisua syvemmälle.

Systeemien paikantaminen Giddensia seuraamalla onkin tutkimuksen toisen vaiheen, eli teoriasidonnaisen analyysin (ks. seuraava luku Metodit ja aineisto) ensimmäinen askel. Kun nämä on paikannettu karkeasti yllä esitetyllä tavalla, aletaan niistä etsiä rakenteellisia ominaisuuksia. Rakenteellisia ominaisuuksia on Giddensia seuraten kahta pää-tyyppiä: resursseja ja sääntöjä. Nämä vallitsevat toimijalle aina kussakin systeemissä, mutta kuten Orla McGarry rakenteistumisteoriaa soveltavassa tutkimuksessaan toteaa: ne ovat siirrettävissä systeemistä toiseen (McGarry, 2016, s. 2075).

Toimijoiden määrittely tutkielman kontekstissa on sikäli helppoa, että se sisältää kaikki toimijuutta toteuttavat yksilöt. Toimijuuden määritelmän puolestaan lainaan rakenteistumisteoriaa tutkimuksessaan käsitelleeltä Oliver Bakewellilta (2010), määrittäen sosiaalisten toimijoiden kyvyksi reflektoida positioitaan, laatia strategioita ja toimia saavuttaakseen päämääränsä (Bakewell, 2010, s. 1694). Niinpä sellaisia toimia, joista kyseisiä ominaisuuksia on tunnistettavissa, voidaan tunnistaa toimijuudeksi.

Toimijoilla on systeemeissä Giddensin mukaan aina sosiaalinen positio, jonka reflektointi on oleellisessa osassa toimijuuden määritelmää. Sosiaalisella positiolla tarkoitetaan sosiaalista identiteettiä, jonka perusteella toimijalle voidaan paikantaa tiettyjä oikeuksia ja velvollisuuksia (Giddens, 1984, s. 84). Tässä yhteydessä sellaisia ovat esimerkiksi toimijoiden viiteryhvät, työroolit, erityisosaaminen ja taidot. Tässä tutkielmassa sosiaaliseen positioon viitataan välillä myös roolina, joka on yleiskielisempi ilmaus, vaikka Giddens itse suhtautui englanninkieliseen termiin *role* varauksella (Giddens, 1984, s. 83).

5. Metodit ja aineisto

5.1 Metodit

Itse tutkimus koostui kahdesta hieman erillisestä vaiheesta. Tutkielman ensimmäisessä vaiheessa valitsin metodiksi aineistolähtöisen sisällönanalyysin, jonka avulla aineistoa ensi vaiheessa eriteltiin ja liitettiin osaksi kaupunkiaktiivismin tutkimuskenttää.

Sisällönanalyysissä tarkoituksena on muodostaa tutkittavasta ilmiöstä kokonaiskuva kirjallisten lähteiden avulla (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006a), tässä tapauksessa litteroituja haastatteluja analysoimalla ja erittelemällä. Aineistolähtöisyyteen kuuluu toimintapa, jossa analyysiyksiköt eivät ole etukäteen tiedossa (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006b), ja aineistoa koodattiinkin analyysivaiheessa haastattelukysymyksiensä sisältämien teemojen lisäksi paljolti myös aineistosta nousseiden huomioiden pohjalta. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi oli oivallinen metodi tutkittavan ilmiön erittelemiselle ensivaiheessa, jotta se pystyttiin analyysin tuloksena liittämään osaksi kaupunkiaktiivismin ilmiökenttää, ja loi osaltaan pohjan tutkimuksen seuraavalle vaiheelle.

Aineistolähtöisen tutkimusotteen tulokset nimittäin mahdollistivat seuraavassa vaiheessa teoriasidonnaisen tutkimusotteen, jossa kertaalleen jäsennettyä aineistoa peilataan olemassaolevaan teoriaan. Tällöin aineistolähtöisellä otteella tehdyille tulkinnoille oli mahdollista saada lisää teoreettista syvyyttä.

Käsitteellisenä viitekehyksenä toimii kaupunkiaktiivismi ja siihen kytkeytynyt tieteellinen keskustelu, jonka sisältämiä avain teemoja ovat huomiot neljänestä sektorista, osallisuudesta sekä toimijuudesta. Tutkitut tapahtumat ymmärretään osana kaupunkiaktiivisiksi tunnistettua ilmiötä ja tapahtumasta ja toimintatavoista riippuen joko neljättä tai kolmatta sektoria. Aineistosta tunnistetut, tapahtumaprosesseissa realisoituvat, toimijuudet ja roolit määritellään osaksi kaupunkiaktiivisista aiemmin löydettyjä vastaavia rooleja ja toimijuuksia.

Teoreettisena viitekehyksenä toimiva Anthony Giddensin rakenteistumisteoria tarjoaa linssin tarkastella löydöksiä yhtäältä neljännen sektorin organisoitumis- ja toimintatapaa painottavasta näkökulmasta ja toisaalta osallisuutta sen yhteiskunnallisen kytköksen osalta. Aineistosta löydetään Giddensin tarkoittamia sosiaalisia systeemeitä, jotka ovat intersektionaalisessa suhteessa toisiinsa. Tällaisia ovat mm. Helsingin kaupunki organisaationa, kukin erillinen tapahtuma sekä haastateltavien, tapahtumien ulkopuoliset, viiteryhmät. Rakenteita, eli sääntöjä ja resursseja, löydetään aineistosta pääasiassa kahden

tasoisista systeemeistä. Koska Giddensin teoriaa, ja siitä myöhemmin tehtyjä tulkintoja (esim. McGarry, 2016) seuraten, sosiaaliset systeemit voivat sisältää pienempiä systeemeitä ja nämä voivat olla luonteeltaan intersektionaalisia, löydetään rakenteitakin useista eri systeemeistä. Lisäksi näiden resurssien siirtäminen systeemistä toiseen toimijan mukana on mahdollista. Yhteiskunta ja Helsingin kaupunki edustavat laajempaa tasoa, ja itse tapahtumat ja toimijoiden muut viiteryhmät alemmaa tasoa. Yhteiskunta ja kaupunki sosiaalisina systeemeinä sisältävät kaikki muut systeemit ja loput lomittuvat vain osittain. Toimijat voivat siis toimia yhtäaikaaisesti useissa systeemeissä, kuten Orla McGarrykin tutkimuksessaan (2016) toteaa.

Sääntöjä löydetään laajemmista systeemeistä esimerkiksi lakien, asetusten, hallinnollisten käytäntöjen, fyysisten rajoitteiden ym. muodossa. Resursseja puolestaan mm. avustusten, hallinnollisten tavoitteiden ja tehtäväkohtaisten liikkumavarojen muodossa. Pienemmistä systeemeistä sääntöjä löydetään esimerkiksi yksittäisten tapahtumien arvojen, imagon ja toimintatapojen muodossa. Resursseja puolestaan näistä löydetään pääasiassa toimintatapojen sekä toimijoiden osaamisen ja verkostojen muodossa, mutta joissakin tapauksissa erityisen oleellisena löydetään myös kollektiivisen toiminnan tuoma legitimaatio. Kaupunkiaktiivisuuden organisointimuodoksi on kirjallisuudessa tunnistettu vertaisverkot (Mäenpää & Faehle, 2021, s. 23), mutta tässä tutkielmassa se ymmärretään myös resurssiksi Giddensin rakenteellisen duaalisuuden ajatusta myötäillen.

5.2 Aineisto

Tätä tutkielmaa varten on toteutettu yhteensä 18 haastattelua, joista 16 oli yksilöhaastatteluja ja kaksi oli ryhmähaastatteluja. Näin ollen haastateltavia oli yhteensä 21. Haastattelutyyppejä oli puolistrukturoitu teemahaastattelu, jossa yhdistettiin puolistrukturoidun haastattelun ja teemahaastattelun ominaispiirteitä. Haastatteluja ohjasi haastattelurunko (ks. liite), johon kaikkien haastateltavien kanssa läpikäytävät kysymykset oli kirjoitettu auki. Kysymysten alla oli kuitenkin kysymyksen perusteluja sekä lisäkysymyksiä, joiden pohjalta kysyttiin lisäkysymyksiä sikäli, kun se tuntui mielekkäältä. Haastateltavan annettiin kuitenkin johtaa haastattelun kulkua siltä osin, että kysymyksiä ei käyty kaikkien haastateltavien kanssa läpi samassa järjestyksessä eikä samassa laajuudessa. Tämä metodologinen valinta tehtiin siitä syystä, että haastateltavien profiilit vaihtelivat huomattavasti, ja haastateltavalle haluttiin antaa tilaa kertoa enemmän niistä asioista, joista hän koki tietävänsä enemmän.

Haastattelut muodostavat tämän tutkielman pääaineiston, minkä lisäksi tausta-aineistona on käytetty lehtijuttuja, tapahtumien markkinointimateriaaleja ja aiempia tutkimuksia

tapahtumista. Tausta-aineistoa on käytetty pääasiassa haastatteluista nousevien aiheiden varmentamiseen tai laajentamiseen sekä tutkimuskysymysten muodostamiseen. Analyysi perustuu kuitenkin tehtyihin haastatteluihin.

Aiemmassa tutkimuksessa (mm. Mäenpää & Faehnle, 2021, s. 54) on selvinnyt, että kaupunkiaktiivisuuden yhteydessä osallistumisen intensiteetti vaihtelee eri osallistujien välillä. Tästä syystä pyrin valikoimaan haastateltavia eri intensiteeteillä mukana olleiden joukosta, eli yllätarkoitettulla tavalla eri profiileista. Kallio Block Partystä on haastateltu perustajajäsentä ja yhden päivän mukana olleita vapaaehtoisia sekä muita siltä väliltä. Ravintolapäivän ja Siivouspäivän osalta haastateltavista osa on ydinorganisaatiosta ja osa taas on kojun pitäjiä. Arabian Katufestareilta on haastateltu sekä Artovan, eli tapahtuman taustaorganisaation, jäsentä, että sen ulkopuolisia järjestäjiä. Mätäjokifestarista haastateltiin ainoastaan Kaarela-Seuran jäseniä, sillä haastateltavien mukaan muita varsinaisia järjestäjiä ei kyseisessä tapahtumassa ole. Kevyemmin mukana olleita vapaaehtoisia ei tästä tapahtumasta tavoitettu.

Haastateltavista osa löytyi Facebookista, nimien ollessa yleisesti tiedossa ja heitä lähestyttiin suoraan yksityisviestillä. Kaarela-Seuran haastateltavat löytyivät olemalla yhteydessä Kaarela-Seuraan heidän verkkosivuiltaan löytyvien yhteystietojen perusteella. Yhteensä 10 haastateltavaa oli minulle entuudestaan tuttuja, joten heidät rekrytoitiin kasvotusten, puhelinsoitolla, pikaviestillä tai sähköpostilla lähestymällä. Loput rekrytoitiin lumipalloon otannalla, eli aikaisemmin haastatelluilta informanteilta pyydettiin suosituksia seuraavista mahdollisista haastateltavista.

Haastattelujen kesto vaihteli suuresti, intensiivisemmin mukana olleiden haastateltavien haastattelujen keston ollessa 1,5-2,5 tuntia ja vähemmän intensiivisesti mukana olleiden 25-60 minuuttia. Haastattelujen litteraatit muodostavat yhteensä 320 sivun pituisen kokonaisuuden.

Tutkimuksessa on aina otettava huomioon tutkimuseettikka, ja ihmisiin kohdistuvassa tutkimuksessa hyvä lähtökohta on osata tutkimuseettisen neuvottelukunnan ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2019). Vaikka tässä tutkimuksessa ei käsitellä erityisen arkaluontoista aiheita eikä aineisto sisällä esimerkiksi henkilötietoja, on silti haastattelumateriaalin säilyttämisessä, koodaamisessa ja käsittelyssä noudatettu tietoturvallisia käytäntöjä. Lisäksi aineistosta on poistettu haastateltavien nimet, mainitut viiteryhvät, joista haastateltavan henkilöllisyyden voisi päätellä ja tarpeen mukaan myös muut mainitut henkilöt, joitain poikkeuksia lukuun

ottamatta. Esimerkiksi tunnettujen poliitikkojen nimiä on jätetty aineistossa näkyviin, sikäli kun he eivät ole olleet haastateltavia.

Tutkimuseetiikkaan kuitenkin kuuluu myös tiedostaa, paitsi kenestä sanotaan, niin myös mitä sanotaan. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisissä periaatteissa se muotoillaan näin: ”*Tutkija toteuttaa tutkimuksensa siten, että tutkimuksesta ei aiheudu tutkittavina oleville ihmisille, yhteisöille tai muille tutkimuskohteille merkittäviä riskejä, vahinkoja tai haittoja.*” (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2019, s. 7). Tutkijan tehtävä on kuitenkin tarkastella tutkimuskohdettaan kriittisesti ja tehdä siitä havaintoja. Tässä tutkimuksessa esitetyt havainnot tutkittavista tapahtumista eivät siten ole tarkoitukseltaan arvottavia, eikä niitä ole syytä tulkita sellaisiksi. Lisäksi on todettava, että havainnot on tehty tämän tutkimuksen kontekstissa, eivätkä siten ole välttämättä erityisesti tutkimuksen laadullisen luoteen vuoksi yleistettävissä.

Koska kyseessä on haastatteluaineiston avulla tehty tutkimus, on syytä myös muistuttaa, että esimerkiksi tapahtumien luonnehdinnat perustuvat haastateltavien kuvaukseen ja siitä tehtyihin tulkintoihin, eivät esimerkiksi tutkijan omiin etnografisiin havaintoihin tai viranomaistoimijoiden määrittelyihin. Tästä syystä on huomioitava, että tapahtumien kuvaukset tulevat tapahtuman sisäpuolelta, joka vaikuttaa koko tutkielman näkökulmaan. Tätä kieltämättä yksipuolista näkökulmaa olisi jatkotutkimuksessa erityisen arvokasta laajentaa tutkimalla tapahtumien ulkopuolisten osapuolten tulkintoja samoista aiheista. Toisaalta, niiltäkin osin kuin tapahtumien kuvausta on tarkoituksenmukaista jäsentää vain niiden sisältä, on huomioitava että tutkielmaa varten on haastateltu vain murto-osaa niiden kaikista järjestäjistä.

6. Analyysi ja tulokset

6.1 Tapahtumien kuvausta

Seuraavassa esitellään tapahtumien luonnetta, niiden taustalla vaikuttavia tavoitteita tai ideologioita, toimintatapoja, organisaatorakennetta sekä sitä kuinka nämä ovat muotoutuneet. Tutkimuksen ensisijainen tarkoitus on kuvata tapahtumia nykyhetkessä, mutta joiltain osin on tarkoituksenmukaista myös tarkastella sitä polkua, jota pitkin nykypäivään on tultu. Tarkoitus ei silti ole kuvata jokaisen tapahtuman historiallista kehitystä tarkasti, vaan nostaa haastateltavien kertomuksista sellaisia tutkimuskysymysten kannalta oleellisia kohtia, jotka ovat vaikuttaneet siihen millainen tapahtuma nykypäivänä on.

Kustakin tapahtumasta on haastateltu 3-5 järjestäjää, ja näiden kertomusten perusteella on muodostettu kustakin tapahtumasta kokonaiskuva. Lopuksi tapahtumista kerrottu vedetään yhteen ja tapahtumia vertaillaan keskenään tutkimuskysymysten kannalta relevantilla tavalla.

6.2 Ravintolapäivä – luvattoman hauska ruokafestivaali

Taphtuman luonne

Ravintolapäivä on sen ydinorganisaation ennalta päättämä päivä, jolloin kuka tahansa saa perustaa pop-up ravintolan minne tahansa. Tässä yhteydessä on kuitenkin todettava, että vaikka tapahtumaa näin kuvattaisiin, ei Ravintolapäivä juridisesti poikkeakaan vuoden muista päivistä millään tavalla. Mitään virallista lupaa perustaa millaista tahansa pop-up ravintolaa mihin tahansa ei siis Ravintolapäivänäkään ole.

Taphtuman kantavana ajatuksena on kuitenkin se, että kansalaiset voivat perustaa tällaisen ja heitä kehoitetaan perustamaan sellainen juuri sinä päivänä. Ajatus tapahtumasta syntyi Helsingissä, mutta tapahtuma levisi jo ensimmäisellä kerralla, vuonna 2011, myös muualle Suomeen ja myöhemmin samana vuonna järjestetty toinen Ravintolapäivä oli jo levinnyt Suomen rajojen ulkopuolelle.

Ravintolapäivä poikkeaa useista muista tapahtumista siten, että jopa sen ydinorganisaation mielestä kyseessä ei ole tapahtuma, vaan ”*viitekehys jossa mahdollistetaan niiden moninaisten tapahtumien tapahtuminen.*” (Haastateltava, Ravintolapäivä). Samassa yhteydessä haastateltava myös toteaa, että ”*Ravintolapäivä ei itseasiassa oo tapahtuma, eikä sitä itseasiassa varsinkaan järjestetä.*” (Haastateltava, Ravintolapäivä).

Ravintolapäivä on siis teemallinen kehys, joka on keskitetysti luotu, mutta jonka puitteissa kuka tahansa voi missä tahansa toteuttaa millaista teemaan sopivaa ohjelmaa tahansa.

Taphtumaprosessi, toimintatavat ja tekijät

Taphtuman alkulähde löytyy verrattain pienen joukon piiristä, kun muutama helsinkiläinen ystävyys päätti ”*hullutella vähän*” (Haastateltava, Ravintolapäivä). Vaikka Ravintolapäivän ydinorganisaatioon kuuluva haastateltava sanoutuukin irti aktivismista ja ideologisista tavoitteista, käy haastattelusta silti esiin turhautuminen suomalaista byrokratiaa ja erityisesti ravintola-alan tiukkaa sääntelyä kohtaan, esimerkiksi anniskelulainsäädännön osalta. Alun perin idea olikin hieman venyttää tai jopa rikkoa sääntöjä olemassa olevissa ravintoloissa esimerkiksi alkoholin ulosmyynnin tai muun vastaavan puitteissa. Kaverukset kuitenkin

tajusivat nopeasti sen olevan kohtuuton riski ravintolayrittäjille itselleen, joten ideointia alettiin suunnata varsinaisten ravintoloiden ulkopuolella tapahtuvaksi ja muiden kuin varsinaisten ravintolayrittäjien toimesta toteutettavaksi.

Tästä asetelmasta käsin syntyi Ravintolapäivä. Hyvin pienen piirin hulluttelusta muodostui, ensin puskaradion ja sittemmin valtamedian, tiedonvälitysreittien saattamana lopulta maailman suurin ruokatapahtuma, tai tarkemmin kenties ruokatapahtumien joukko.

Teknisesti ottaen jokainen yksittäinen koju on nimittäin oma tapahtumansa, josta kukin kojun pitäjä on yksin vastuussa, sillä Ravintolapäivän ydinorganisaatio on kieltäytynyt ottamasta vastuuta muiden tekemisistä Ravintolapäivä-teeman alla. Viesti esimerkiksi roskaamisesta närkästyneille kaupungin edustajille onkin ollut lähinnä se, että pitäisi olla kaupungin tehtävä hoitaa julkisiin tiloihin riittävästi roskasäiliöitä, jotta ylipursuavat roskasäiliöt eivät olisi Ravintolapäivän jäljiltä loppujen levittelemistä ympäri kaupunkia.

Ydinorganisaatiossa myös kerrotaan, ettei heillä ole minkäänlaisia resursseja vapaaehtoisvoimin järjestää infrastruktuuria maailman suurimpaan ruokakarnevaaliin, joka tapahtuu samanaikaisesti kymmenissä eri maissa, eikä liene kohtuullista moisen tehtävän suorittamista vapaaehtoistyönä vaatiakaan. Haastateltava vertaakin Ravintolapäivää ensisijaisesti vappuun, jolla ei myöskään ole järjestäjää. Ravintolapäivän ydinorganisaatiolla ei haastattelujen perusteella ole juurikaan halua ottaa tapahtumasta vastuuta, mutta he eivät myöskään kaipaa sen määrittelyyn juurikaan valtaa.

"[...] ja jokainen pop-up ravintola on tavallaan itsenäinen tapahtuma, jolla on kesto ja ne ei oo samanpituisia ja jolla on paikka ja ne ei todellakaan oo samas paikassa ja et se on täysin hajautettu rakenne. Kaikin puolin. Sekä siltä järjestelyvastuultaan, tapahtumapaikaltaan että ennen kaikkea vastuultaan. Koska jokainen ottaa silloin vastuun siitä omasta pienestä osakokonaisuudestaan. Kukaan ei tavallaan ole vastuussa siitä isosta kokonaisuudesta, koska sitä ei teknisesti ole olemassa (naurahtaa) tai se on olemassa sillä niinkun vappu tasolla. Et [...] on yhteinen tällänen henkinen yhteisymmärrys siitä et tämä päivä tarkoittaa tätä."
(Haastateltava, Ravintolapäivä.)

Haastatteluista tulee ensisijaisesti pinnalle käsitys vapaudesta. Haastateltava kertoo, että Ravintolapäivän toimintatapoihin kuuluva äärimmäinen omistajuuden hajauttaminen ja tekijöiden kertakaikkinen vapaus ei ollut kuitenkaan heille itselleenkään alusta lähtien helppoa hyväksyä. Tapahtuman alkuvaiheessa he kävivät tapahtumapisteiden ilmoituksia manuaalisesti läpi, kirjoittivat ilmoittautuneiden kojuista esittelytekstejä ja tarvittaessa poistivat mielestään epäsoivia tapahtumapisteitä, kuten poliittisesti, uskonnollisesti tai

kaupallisesti liian vahvasti orientoituneita toimijoita, joilla ei heidän mielestään ollut tapahtuman kannalta oikeanlaista lähestymistapaa.

Nopeasti he ymmärsivät kuitenkin, ettei heidän vähäiset, muutaman henkilön vahvuiset, resurssinsa riitä moiseen managerointiin ja heille myös kirkastui, että sallimalla aivan kaikenlaiset kojut, he myös toteuttavat omaa periaatettaan vapaudesta, josta tapahtuman ensiajatus alun perin syntyikin.

”[...] ymmärrettiin ja hyväksyttiin se et, niin meidän pitää vaan itekki toteuttaa sitä vapautta ja antaa ihmisten tehdä juuri sitä mitä ne ite haluaa, just sillä tavalla kun ne ite haluaa ja sit antaa sen yleisön ja ihmisten päättää et onks se niille relevanttia ja mielenkiintoista. Et jos sul on liian korkeet hinnat, niin eihän sinne sit kukaan tuu. Jos sä pelkästään markkinoit jotain palveluu ja siel ei oo mitään kiinnostavaa pop-up kahvilaa tai ravintolaa ni tuskimpa sul on siel kovin paljoo asiakkaita. Jos ihmiset ei halua tulla tuputetuks poliittista aatetta tai uskonnollista aatetta niin tuskimpa se menee sinne pop-up ravintolaan ja sit jos on joku sellanen joka halua sitä niin menköön. Eihän se meiltä sit oo pois. Niin hyvin pian me sit todettiin et, se niinku minkäännäkönen portinvartijan rooli on päitsi ihan turha ja tarpeeton, niin myös käytännössä ihan mahdoton toteuttaa” (Haastateltava, Ravintolapäivä.)

Ravintolapäivän ydinorganisaation tehtäväksi jäi siis pelkistäen tapahtumapäivän päättäminen, ravintolapisteitä kartalla esittelevän verkkosivun ylläpitäminen ja yleisön vakuuttaminen siitä, että tapahtuma on ylipäättään olemassa. Alkujaan tietoisuus tapahtuman olemassaolosta syntyi puskaradion välityksellä, mutta valtamedioiden tarttuessa tapahtuman tarjoamiin uutisarvoihin, levisi tietoisuus nopeasti koko Suomeen ja maailmaan. Haastateltava kertookin, että he tietoisesti käyttivät Ravintolapäivän poikkeavaa olemusta hyväksi ja syöttivät kiinnostavia tulokulmia myös lehdistölle. Ravintolapäivän ydinorganisaatioon kuuluikin myös toimittajataustaisia ihmisiä, jotka tunsivat sekä uutistoimistoissa töissä olevia ihmisiä, että sitä logiikkaa, jolla uutinen muodostetaan kiinnostavaksi.

Pelkkä tietoisuuden levittäminen ei kuitenkaan ollut ainoa medianäkyvyyden luoma mahdollisuus Ravintolapäivän ydinorganisaatiolle. Syöttäessään lehdistölle juttuja, he pystyivät jonkin verran myös vaikuttamaan siihen millaisista ravintolakojuista juttuja kirjoitettaisiin. Portinvartijuus kojujen laadun suhteen muuttuikin nopeasti esimerkkien kautta vaikuttamiseksi. Mediaa pystyttiin siis myös käyttämään hyväksi Ravintolapäivän ”hengen” kommunikoinnissa, joka taas oli omiaan luomaan ihmisille kuvaa siitä, millainen Ravintolapäivä on, ja millaisten esimerkkien kautta heidän oli mahdollista kuvitella oman kojunsa perustamista.

Ravintolapäivästä syntyi näin ilmapiiriltään salliva, kaikille avoin ja omistajuusrakenteeltaan erittäin hajautunut. Samalla kuitenkin valta määrittää ja kommunikoida Ravintolapäivän henkeä säilyi kohtuullisen vahvasti ydinorganisaatiolla. Ydinorganisaation mielestä hyvin Ravintolapäivään sopivia kojuja ei kuitenkaan suunniteltu ydinorganisaatiossa (lukuun ottamatta heidän itse perustamiaan kojuja, joita oli myös muiden joukossa), vaan vapaus suunnitella oma koju oli annettu kojun perustajille täysin. Ravintolapäivään parhaiten sopivia konsepteja vain nostettiin enemmän esiin ydinorganisaation toimesta ja vaiettiin niistä, jotka sopivat Ravintolapäivän henkeen huonommin. Tätä voisi luonnehtia eräänlaiseksi konseptin joukkoistamiseksi, jossa kuitenkin ydinorganisaatio toimi lopulta eräänlaisena raatina, joka valitsi kansikuvakseen mielestään parhaat vaihtoehdot.

Ydinorganisaatiolla oli siis aiemmin lueteltujen tehtävien lisäksi mitä ilmeisimmin tärkeä tehtävä myös konseptin kirkastamisessa ja kommunikoimisessa. Tästä lienee ollut hyötyä myös kojujen perustajille, jotka pääsevät osallistumaan valmiiksi luotuun tapahtumaan, jossa he siitä huolimatta pääsevät päästämään luovuutensa valloilleen ilman rajoitteita.

Rajoitteiden olemattomuus tarkoittaa samalla sitä, että ihmiset voivat osallistua tapahtumaan todella vapaasti myös esimerkiksi osana muuta vapaaehtoistyötä. Molemmat haastateltavat, jotka olivat Ravintolapäivässä mukana vain perustamassa omaa kojuaan, tekivät niin muun vapaaehtois- tai harrastustoiminnan puitteissa. Toinen haastateltavista keräsi rahaa hyväntekeväisyyteen, eli kaikki kojun tuotot menivät eräälle hyväntekeväisyysyhdistykselle. Toinen puolestaan keräsi varoja partiolippukunnalleen. Molemmilla oli samalla tavoitteena saada myös lisättyä tietoisuutta edustamiensa toimijoiden toiminnasta. Vaikka kyseessä ei olekaan kvantitatiivinen tutkimus, eikä näin ollen voida sanoa mitään siitä kuinka yleistä tämänkaltaisen toiminnan muoto on Ravintolapäivässä, voidaan kuitenkin todeta, että se vaikuttaisi olevan helposti mahdollista ja Ravintolapäivä vaikuttaa soveltuvan hyvin tämänlaisiin toimintoihin. Haastateltujen piiristä kerrotaan myös heidän tunteneen toimijoita, jotka käyttivät Ravintolapäivää kaupallisen ravintolakonseptinsa testaamiseen ja ovat sittemmin perustaneet sen ympärille pysyvän ravintolan. Samanlaisia tapauksia on raportoitu myös muualla (ks. esim. Salminen & Seppi, 2014, s. 6; Weijo, Martin & Arnould, 2018, s. 267)

Yllä kuvattu yhteiskunnallisten sektoreiden ”lävistävyys” on ominaista neljännelle sektorille (Mäenpää & Faehnle, 2021, s. 129). Toisaalta Giddensin kuvaus sosiaalisten systeemien väleillä toimivista toimijoista sopii tulkinnaksi yhtä hyvin. Giddensin ajattelua seuraten,

Ravintolapäivä toimii eräänlaisena resurssina partiolippukunnan ja hyväntekeväisyisyhdistyksen jäsenille. Samalla näiden kummankin mukaantulo on resurssi Ravintolapäivälle, tapahtuman saadessa järjestäjiä. Ravintolapäivässä on tietyt säännöt, esimerkiksi se, että kojun on liityttävä jollain tavalla ruokaan. Hyväntekeväisyyskojun pitäjä kertoikin, ettei varsinaisesti pidä ruoanlaitosta, vaan syö mieluummin ravintolassa sen sijaan, että laittaisi ruokaa. Osallistumisen motivaatio ei siis syntynyt hänen kohdallaan suoraan siitä, että ruoan laittaminen muille olisi hänelle erityisen mieluista, vaan se muodostui muuta kautta. Suurta osaa näytteli hänen kokeilunhaluisuutensa, mutta myös se, että hänen oli mahdollista kytkeytyä tapahtumaan hänelle tärkeän asian, eli hyväntekeväisyyden, kautta. Ravintolapäivälle ominainen, avoin rakenne näyttäisikin olevan omiaan osallistamaan sen tuottamiseen laajoja joukkoja, jopa itse tuottamisen sisältävän tekemisen vieraaksi kokevien joukosta.

Ravintolapäivään osallistumisen helppous ja houkuttelevuus perustuneen suurilta osin sen keveyteen ja vapaamuotoisuuteen. Kojun perustajalle riittää, kun ilmoittaa oman kojunsa Ravintolapäivän verkkosivuille, jossa se pääsee karttaan, jonka mukaan ihmiset voivat suunnistaa paikalle. Oikeastaan edes tämä ei ole pakollista, ja erään ydinorganisaatioon kuuluvan haastateltavan empiiriset havainnot esimerkiksi Esplanadilta tukevat arviota, että läheskään kaikki – varsinkaan keskeisillä paikoilla kojujaan pitäneet – eivät edes ilmoittau virallisesti tapahtumaan.

Kojun perustaneet haastateltavat kertovat, että eivät olleet kojun ilmoittamista lukuun ottamatta missään yhteyksissä itse ydinorganisaation kanssa. Sen sijaan he pitivät suhteellisen tiiviisti yhteyttä omiin taustaorganisaatioihinsa, eli partiolippukuntaan ja hyväntekeväisyisyhdistykseen. Partiolippukunnalta saatiin ruoanlaittovälineitä ja maksupäätettä sekä itse koju sijoitettiin ”partiokolon” eli heidän toimipisteensä edustalle, joka mahdollisti kylmälaitteiden, juoksevan veden ja wc-tilojen käytön. Samalla kojun asiakkaat saattoivat käydä tutustumassa lippukunnan tiloihin.

Hyväntekeväisyisyhdistys puolestaan markkinoi omissa kanavissaan siihen kytkeytynyttä kojua. Tämän hyväntekeväisyyskojun järjestäjä oli sen lisäksi saanut jopa yritysyhteistyökumppaneita, jotka lahjoittivat myytäviä tuotteita sekä palkintoja kojulla pidettyjä arpajaisia varten. Vaikuttaisikin siltä, että kojun perustaneet Ravintolapäivän osallistajat olivat organisoitumisensa puolesta paljon kiinnittyneempiä aivan muihin toimijoihin, kuin itse Ravintolapäivän taustalla työskennelleeseen organisaatioon.

Ravintolapäivää voisikin luonnehtia jonkinlaiseksi alustaksi erillisille teeman alla toimiville tapahtumanjärjestäjille.

6.3 Siivouspäivä – kansalaiset korjaamassa palveluiden puutteita

Tapahtuman luonne

Siivouspäivä on ennalta päätetty päivä, jona kuka tahansa saa myydä vanhoja tavaroitaan tai vaatteitaan julkisella paikalla, eli perustaa kaupunkitilaan kirpputoripisteen. Luvallisen tapahtumapisteen perustaakseen on koju ilmoitettava mukaan Siivouspäivän sivuilla.

Alkuperäinen ajatus tapahtumalle lähti Alankomaissa käytössä olevasta Garbage Day:sta, jossa tiettyinä päivinä vanhaa, itselle tarpeetonta tavaraa saa viedä ulos kaduille ja muut kaupunkilaiset voivat halutessaan hakea tätä tavaraa itselleen. Lopuksi kaupungin autot hakevat kadulle jääneet tavarat ja vievät kaatopaikalle tai kierrätykseen. Alankomaalaisesta esikuvastaan huolimatta Siivouspäivästä muotoutui omanlaisensa Helsingissä, kuin myös muissa kunnissa, joissa se järjestetään. Siivouspäivä nimittäin levisi Helsingistä ympäri Suomea, ja toisistaan riippumattomat paikalliset tapahtumat muotoutuivat kukin tahoillaan hieman omanlaisikseen.

Tapahtumaprosessi, toimintatavat ja tekijät

Siivouspäivän keksinyt helsinkiläinen oli turhautunut siihen, kuinka vaikeaa keskustassa asuvan autottoman henkilön on kierrättää tavaroitaan sorttiasemien sijaitessa keskustan ulkopuolella. Niinpä hän päivitti Facebook-tilansa kirjoituksella, jossa hän ehdotti, että Garbage Day:ta vastaava päivä pitäisi olla myös Suomessa. Hänen viestinsä sai aikaan paljon reaktioita ja pian hän oli jo perustamassa Facebook-ryhmää asiaa varten.

Haastateltava kertoo, että tuolloin, vuonna 2012, erilaiset nykyisin suosittu kierrätys- ja kirpputoriryhmät Facebookissa eivät olleet yleistyneet, jos olivat ylipäättään vielä olemassakaan. Tämänkaltaiselle tapahtumalle oli siis selkeästi kysyntää, Facebook-ryhmän kasvaessa nopeasti myös perustajalle aiemmin tuntemattomista henkilöistä.

Tapahtumakonseptia alettiin yhteiskehittämään vauhdilla, ja joiltain osin idean keksineen henkilön visiot jäivät yhteiskehittäjä-joukon jalkoihin. Ryhmän perustaja ei kuitenkaan ollut tästä lainkaan pahoillaan, vaan kertoo nauttineensa prosessista kaikkine kaotettuuksineen. Melko nopeasti tapahtuma oli päätetty järjestää hieman samaan tapaan kuin vuotta aiemmin lanseerattu Ravintolapäivä, eräänlaisena sen konseptitasoisena spin-offina, ”Siivouspäivänä”.

Yhteiskehittäminen kuvaa tapahtuman syntyä ja kehitystä monilta osin hyvin. Sen lisäksi, että aivan ensi vaiheessa alkuperäinen idea Garbage Day:n tyyllisestä kierrätyspäivästä, jossa kaupunki on roska-autoineen vahvasti mukana, jäi taka-alalle Facebookin ideointiryhmässä, oli eräänlainen yhteiskehittäminen tai joukkoistaminen läsnä myös konseptin ollessa pidemmällä. Kun tapahtuman kehys oli luotu ja se alkoi kerätä osallistujia, alkoi heiltä myös sadella kysymyksiä erilaisista käytännön asioista. Suureen osaan ei kuitenkaan ollut vastausta valmiina, ja tapahtuma varmaankin vaikutti paljon valmiimmalta ulospäin, kuin mitä se todellisuudessa oli. Näitä kysymyksiä puntaroitiin ydinorganisaatiossa sitä mukaa, kun niitä saatiin ja erilaiset linjaukset ja ohjeistukset muotoutuivat niiden pohjalta. Kojun perustajalle saattoi siis näyttää siltä, että ydinorganisaatiolla oli tarkasti mietitty konsepti, joka tosiasiasa kuitenkin muotoutui dynaamisesti osallistujien ja ydinorganisaation vuorovaikutuksessa. Lisäksi ihmiset alkoivat kysellä erilaista markkinointimateriaalia kuten julisteita ja logoja, sekä väritettyinä, että värittämättöminä versioina, jotka saattoi itse värittää. Kaikkea tätä materiaalia ei ollut valmiina olemassa, joten sellaiset luotiin ja laitettiin jakeluun. Ihmiset latailivat, muokkasivat ja tulostivat näitä markkinointimateriaaleja tahoillaan ja liimailivat mainoksia kaupungille, täysin ilman ydinorganisaation koordinoitua.

Kaikenlaista palautetta, jota saatiin potentiaalisilta osallistujilta, käytiin läpi ja todella käytettiin. Jopa ensimmäisen Siivouspäivän jo päätettyä päivämäärää vaihdettiin, kun joku osallistujista toi esiin sen olevan äitienpäivä ja siksi epäsovelias ajankohta. Lopulta ihmiset perustivat jopa omia spin-off tapahtumiaan, kuten Siivouspäivä Sportti, Siivouspäivä Lastenalue ja Siivouspäivän etkot. Tapahtuma levisi myös nopeasti muihin kaupunkeihin, joissa sitä järjestettiin enemmän tai vähemmän lupaa kyselemättä ja riippumattomasti. Eri kaupunkeihin muodostui myös omia käytäntöjään, kuten esimerkiksi joissain kaupungeissa käytössä oleva keskitetty paikka, yleensä kunnan osoittamalla torilla.

Omistajuus siivouspäivään siis hajautui todella laajalle. Ydinorganisaatioon kuuluva haastateltava kutsuikin prosessia ”yhteisölliseksi palvelumuotoiluksi” (Haastateltava, Siivouspäivä). Tästä huolimatta päävastuu tapahtumakehityksen järjestämisestä oli eittämättä ydinorganisaatiolla, joka neuvotteli kaupungin kanssa, hankki yhteistyökumppanit ja hoiti kommunikaation yleisön, osallistujien ja viranhaltijoiden kanssa.

Ravintolapäivästä poiketen, Siivouspäivän ydinorganisaatio siis kommunikoi alusta lähtien Helsingin kaupungin kanssa esimerkiksi liittyen luvitukseen. He eivät luvittaneet tapahtumaa kuitenkaan keskitetysti, vaan ohjeistivat kutakin kojun perustajaa hakemaan omalle kojulleen

luvut. Suosion määrä kuitenkin kaiketi yllätti kaupungin, sillä suurta osaa luvista ei ehditty käsitellä. Niinpä ensimmäisen Siivouspäivän jälkeen kaupungin kanssa sovittiin, että jatkossa Siivouspäivän luvitus hoidetaan ilmoitusmenettelyllä, eli kaikki kojunsä Siivouspäivän sivuille ilmoittaneet saavat automaattisesti luvan. Kyseessä oli merkittävä palvelumuotoilullinen innovaatio, joka syötettiin Siivouspäivä organisaatiolta kaupunkiorganisaatiolle, jotta tapahtuma voisi tapahtua virallisten ohjeistuksien ja sääntöjen mukaan, kuormittamatta kuitenkaan lupakäsittelijöitä kohtuuttomasti.

Tietoisuus siitä, että koju pitäisi ilmoittaa Siivouspäivän sivuille, jotta pisteelle olisi virallinen lupa, ei kuitenkaan ollut kojuja pitäneillä haastateltavilla kovin vahvasti hallussa. Osa oli joskus ilmoittautunut ja osa ei ollenkaan. Ilmoittautumiselle ei nähty siis velvoitetta, mutta ei myöskään käytännön syytä – kaikkien haastateltujen pitäessä kojuaan Helsingin Ruttopuistossa, joka oli muutenkin täynnä kojuja. Erillistä mainosmaista näkyvyyttä juuri heidän kojulleen suhteessa potentiaalsiin asiakkaisiin ei siis haastateltujen kokemuksen mukaan tarvittu, vaan luotettiin siihen, että kiinnostuneet ohikulkijat löytävät heidänkin kojunsä massan seasta. Suuri määrä kojuja yksittäisen henkilön kojun vieressä tuonee synergiaetuja ja luultavasti houkuttelee enemmän asiakkaita, kuin yksikään koju yksinään, muista eristyneenä yhteen laskettuna houkuttelisi.

Haastateltavat siis matkustivat tavaroinensa kantakaupungin laidoilta ja pisimmältä tulleet jopa naapurikunnista asti kierrättääkseen tavaraa Helsingin keskustassa. Kaikki haastateltavat lisäksi kulkivat paikalle autolla, koska suurta määrää tavaraa olisi ollut vaikea kuljettaa julkisilla. Tapahtuma, jonka oli tarkoitus helpottaa autottoman keskustassa asuvan henkilön kierrätystarpeita, sorttiasemien sijaitessa kantakaupungin ulkopuolella, vetikin puoleensa autoilevia kantakaupungin ulkopuolella asuvia kierrättämään Helsingin keskusta.

Vaikka kyseessä ei ole kvantitatiivinen tutkimus, sattui kaikki kojuja pitäneet haastateltavat toimimaan samalla tavalla, samankaltaisesta tilanteesta käsin. Toisin sanoen, se ongelma, johon Siivouspäivän alun perin oli tarkoitus olla vastaus, ei edes koskettanut heitä. Tästä voidaan päätellä, että ensinnäkin Siivouspäivä tavoitti paljon suuremman yleisön, kuin jolle se alun perin oli tarkoitettu ja toisekseen, Siivouspäivän tarkoitus muuntui, kun se otettiin osallistujien toimesta vastaan, tuli tulkituksi ja luotiin uudelleen heidän toimintansa seurauksena. Siivouspäivä oli yhdelle vastaus autottoman keskusta-asujan kierrätysshaasteisiin, toisille se oli ilmainen kirpputoripöytä, johon ei tarvinnut sitoutua mikäli

keli sattuisi olemaan huono, kolmannelle se oli tapa ilmentää kestäviä arvojaan ja neljännelle se oli työprojekti.

Siivouspäivän ei alkuperäisen ajatuksen mukaan ollut tarkoitus keskittyä tiettyihin paikkoihin, vaan idea oli päinvastoin siinä, että paikalliset voisivat kierrättää tavaroitaan kotinsa edustalla, hieman Garbage Day:n tapaan. Käytännössä kuitenkin kojun pitäjät keskittyivät, ja haastateltavat kertovatkin omiksi motiiveikseen matkustaa oman asuinalueensa ulkopuolelle, keskustaan, siksi että siellä asiakasvirrat olisivat suurimpia ja potentiaalinen myyntivolyyymi korkeampaa. Siivouspäivän ydinorganisaatioon kuuluva haastateltava analysoi itse keskittymisen syntyneen osittain Ravintolapäivän mallin johdosta, sillä siinäkin kojut näyttivät paljolti keskittyneen tiettyihin keskeisiin ja hyvin saavutettaviin paikkoihin. Mikäli tätä tulkintaa on uskominen, voitaisiin sanoa Ravintolapäivän kokemuksen muokanneen osallistujien ennakkokäsityksiä siitä kuinka vastaavanlaiset tapahtumat ”toimivat”, ja täten se saattoi toimia rakenteellisena ominaisuutena Siivouspäivän rakenteistumisessa. Oli niin tai näin, haastateltavien kertomuksesta käy selvästi esiin, että saavutettavien paikkojen lupaus korkeammasta kävijäliikenteestä toimi Siivouspäivässä toimintaa ohjaavana rakenteena, jotka yhdessä rakenteistivat tapahtumaa sellaiseksi kuin se on.

Suurista yhteneväisyyksistään Ravintolapäivän kanssa huolimatta oli sen lähtölaukauksen antava ideologinen ajatus pikemminkin puute julkisen sektorin toiminnassa, sen sijaan että se olisi ollut kritiikkiä sen liialliselle holhoamiselle. Siivouspäivän kantava ideologia oli täydentää julkista sektoria, tai jopa integroitua siihen, sen sijaan että se olisi tietoisesti halunnut ohittaa sen. Kenties sen vuoksi Siivouspäivä eroaa Ravintolapäivästä myös kaupungin kanssa kommunikoinnin ja koordinoinnin osalta.

Siivouspäivän ydinorganisaatio myös toimii tapahtumassa näkyvämmiin, kuin Ravintolapäivän vastaava. He esimerkiksi toimivat yhteyshenkilöinä erilaisissa ongelmatilanteissa, kuten esimerkiksi tapauksissa, joissa kojut on sijoittuneet väärin tai häiriötä aiheuttavalla tavalla. Tällaisia tilanteita voivat olla esimerkiksi liian lähelle raitiovaunukiskoja asettuneet kojut, samana päivänä järjestetyn juoksutapahtuman reitillä olevat kojut tai taloyhtiön yksityisalueelle sijoitetut kojut. Tällöin häiriötä kokeneet tahot ovat saattaneet olla yhteydessä suoraan Siivouspäivän organisaatioon, joka on taas ohjeistanut kojun pitäjiä siirtymään.

Ydinorganisaatio myös huolehti tapahtumaan kierrätyspisteitä, joihin kojujen pitäjät voisivat tapahtuman lopuksi jättää halutessaan esimerkiksi myymättä jääneet vaatteet. Tämä on tietysti vaatinut yhteistyötä eri kierrätystoimijoiden kanssa, ja Siivouspäivällä onkin ollut yhteistyökumppaneita yhteiskunnan kaikilta sektoreilta. Julkisen sektorin kanssa kehitettiin lupakäytäntöjä, kolmannen sektorin kierrätystä järjestäviä järjestöjä on ollut mukana toteuttamassa kierrätyspisteitä ja yksityisen sektorin yrityksiä on ollut sponsorina ja yritys yhteistyökumppanina.

Yritys yhteistyö onkin ollut merkittävässä roolissa tapahtuman kehittämisessä, sillä yksityinen raha on mahdollistanut, niinä vuosina, kun sitä on ollut riittävästi, jopa palkan maksamisen kolmelle henkilölle ydinorganisaatiossa. Ydinorganisaatioon kuuluva haastateltava kertoo, että lähes poikkeuksetta sellaisina vuosina, kun mukaan on saatu yrityskumppani, on tapahtuma tehty kaikin puolin näyttävämmäksi ja isommaksi. Ydinorganisaatioon kuuluva haastateltava kertoo myös, ettei hän koe itseään aktivistiksi, eikä halua tulla nimetyksi sellaiseksi. Sen sijaan hän kokee olevansa kehittäjä. Vaikka kyseessä voi ensituntumalta vaikuttaa olevan semanttinen detalji, ei sanojen jopa leimaavaa merkitystä voida ohittaa. Aktivisti tekee vapaaehtoistyötä, mutta kehittäjä sen sijaan voi tehdä palkkatyötä. Yhteiskunnan sektoreiden luomat rakenteelliset raja-aidat voivat näin ollen luoda rajoittavia rakenteita myös siihen, mitä niillä toimivien kansalaisten on mahdollista olla. Haastateltava kertoo itse tekevänsä paljonkin vapaaehtoistyötä eri asioiden parissa, jotka hän kokee riittävän tärkeiksi, mutta samalla toivoo, ettei kaiken akateemisessa tai julkisessa keskustelussa aktivismiksi ymmärretyn toiminnan tarvitsisi redusoitua samaan kapeahkoon määritelmään vapaa-ajalla suoritetusta toiminnasta. Tämä kokemus on läsnä myös neljännen sektorin määrittelyissä, mutta sen sisältämää sosiaalisten positioiden dynaamista transformaatiota saman kontekstin sisällä ei voi painottaa liikaa.

Toinen Siivouspäivän ydinorganisaatioon kuulunut haastateltava ja kokenut kaupunkiaktivisti kertoo myös, että alussa usein vapaaehtoistyönäkin jaksaa tehdä yllättävän paljon, kun tekeminen on uutta ja innostavaa. Kuitenkin ”alun palon” (Haastateltava, Siivouspäivä) hiipussa, olisi suuritöisistä järjestelyvastuista saatava palkkaa tai sitten vastuuta jaettava eteenpäin uusille innostuneille tekijöille. Kyseinen haastateltava onkin siirtynyt täysipäiväiseksi ”aktivistiksi”, eli hän työllistää itsensä ja hankkii toimeentulonsa nykyään erilaisten kaupunkikehittämiseen liittyvien ruohonjuuritason toimintojen avulla.

6.4 Kallio Block Party – Korttelit haltuun

Tapahtuman luonne

Kallio Block Party on osa Kallio-liikkeen toimintaa, jonka muutama lauseeseen tiivistetty historiikki on toimia vastalauseena Hurstin leipäjonoa arvostelleille mielipiteille, joita esitettiin Helsingin Sanomien jutussa 2010-luvun alussa. Ryhmä ihmisiä, jotka kokivat, ettei lehtijutussa esitetty syrjivä ja syrjäyttävä puhe sopinut kalliolaiseen eetokseen perustivat inklusiivisuutta ja paikallista ylpeyttä promotoivan kansalaisliikkeen. Kallio-liikettä ja sen toimintaa laajemmin on esitelty muun muassa Mikko Turusen Pro gradu -työssä (2016) *Väriä seinään ja väkeä kaduille – kaupunginosaliikkeiden toiminta ja tavoitteet* sekä Julia Jousilahden Pro gradussa (2016) *Individualisoitunut kollektiivinen toiminta ja arjen tekijyys epämuodollisen yhteiskunnallisen osallistumisen muotoina: tapaustutkimus Kallio-liikkeestä*.

Ensimmäisistä kerroista lähtien myös Kallio Block Party on ohjannut ajatus siitä että ”*joku katutila ja jotku kadut voi olla yhden päivän vuodessa ihmisten tavallaan valtakuntaa. Et ne näkee et ne on niiden katuja.*” (Haastateltava, Kallio Block Party). Aineistossa puhutaan toistuvasti katujen tai tilan ”valtaamisesta” ja, vaikka tapahtumalle on joka vuosi haettu virallinen lupa, hallitsee ajatus katujen omistajuuden ottamisesta kaupunkilaisten käsiin sitä retoriikkaa, jota tapahtumaa kuvatessa esitetään.

Tämä istuu hyvin oikeus kaupunkiin -ajattelun kanssa, jossa oikeus nimenomaan otetaan, eikä sitä vaadita. Sama logiikka kuvaa kaupunkiaktiivismeja laajemminkin, ja sen voisi tulkita olevan sitä uudenlaista osallisuutta, joka kaupunkiaktiivismeihin usein liitetään (esim. Mäenpää & Faehnle, 2021, s. 155.)

Pelkästään katutilan valtaamisesta ei kuitenkaan ole kyse, sillä tapahtumassa myös ”*mahdollistetaan sen alueen ja suuremmallekin välle semmonen yhteisöllinen tapahtuma mis päästään toteuttaa itteensä.*” (Haastateltava, Kallio Block Party). Eli kyse on siis myös itsensä toteuttamisesta ja tapahtuman järjestämisestä. Tapahtumassa onkin suuressa osassa myös erilaiset ohjelmasisällöt, erityisesti musiikkiesitykset. Tapahtuman suosio on ollut varsin suurta, ja se on kehittynyt pienemmästä, kuitenkin tuhansien ihmisten, paikallistapahtumasta kymmeniä tuhansia kävijöitä vetäväksi koko seudun tapahtumaksi.

Tapahtuman taustalla vaikuttaa tästä huolimatta Kallio-liikkeen arvoihin pohjaavat ydin ideologiat, kuten tee-se-itse henkisyys, tasa-arvo, epäkaupallisuus, yhdenvertaisuus ja yhteisöllisyys, jotka on jopa myöhemmässä vaiheessa muotoiltu yhdessä kirjalliseen muotoon. Eräs alusta asti mukana ollut haastateltava kuitenkin kertoo, ettei tarkalleen edes

muista mitä silloin kirjattiin, koska *”ne on mulla jotenkin niin selkäytimessä. Et mun ei tarvii, mulle on tosi selvää se, et mikä sopii Kallio liikkeen ja Kallio Block Partyn meininkiin ja mikä ei, se on mul jotenki et mun ei tarvii sitä kauheesti miettii”*. (Haastateltava, Kallio Block Party.)

Tapahtumaprosessi, toimintatavat ja tekijät

Kallio Block Party on siis Kallio-liikkeen toiminnasta kumpuava tapahtuma, joka organisoituu suhteellisen vapaamuotoisesti, mutta jonka taustalle on viime aikoina perustettu rekisteröity yhdistys. Kallio Block Partyn järjestämiseen on kenen tahansa mahdollista osallistua, eikä edes sen ydintehtävien suorittaminen vaadi minkäänlaista jäsenyyttä tai muuta vakiintunutta sidosta Kallio-liikkeeseen tai Block Party ry:een, varsinkaan koska ensin mainittu ei edes järjestäydy virallisten jäsenyyksien kautta.

Itse tapahtuma määrittyy joka vuosi uudelleen, vaikka viime vuosina sen järjestäytyminen onkin alkanut painottua, erityisesti sisältöjen puolesta, muutamien vakiintuneiden ja sisältöön erikoistuneiden kollektiivien järjestämään ohjelmaan. Lisäksi tapahtumaa ohjaa Kallio-liikkeen arvot, joita on lueteltu yllä, mutta joista keskeisimmät vaikuttavat olevan epäkaupallisuus ja yhdessä tekeminen.

Yhdessä tekemisen eetos on osittain kuitenkin ristiriidassa tapahtumasisältöjä tuottavien kollektiivien autonomisuuden ja erikoistuneisuuden kanssa, sillä kaikki vakiintuneista kollektiiveista eivät mielellään osallistuisi tapahtuman taustatuotantoon tai jälkituotantoon, kuten liikenteenohjaukseen tai siivoukseen. Jotkin Kallio-liikkeen aktiivit kertovatkin keskusteluista, joita on käyty liittyen tähän problematiikkaan ja pyrkimyksistä palauttaa tapahtumaorganisaatiota lähemmäs sen syntymuotoa, yhdessä järjestettynä tapahtumana ilman pitkälle erikoistuneita roolijakoja.

Kallio Block Party on kuitenkin omistajuusrakenteeltaan hajautunut, eli tapahtuman arvojen ja eetoksen säilyttäminen ei kykene nojaamaan keskusjohtoiseen hallintajärjestelmään, vaan joutuu tukeutumaan jäsenten aktiivisuuteen vaalia näitä arvoja. Arvot vaikuttaisivat olevan kuitenkin sen verran laajasti jaetut, ja erityisesti niiden suurimmilla kannattajilla vaikuttaisi olevan riittävästi, kenties kokemukseen ja sosiaaliseen statukseen, pohjaavaa auktoriteettia, että arvot ovat pääosin onnistuneet säilymään mukana Kallio Block Partyn organisaatiossa.

Kallio Block Partyn omistajuus on hajautunut paitsi horisontaalisesti, myös vertikaalisesti, joskin molemmilla janoilla omistajuudesta käydään dialogia. Horisontaalisella hajaumalla tarkoitan sitä, että tekijät ovat verrattain autonomisia ja pystyvät vaikuttamaan oman tekemisensä muotoon, ja näin ollen tapahtuman ilmenemismuotoihin, varsin vapaasti ilman jähmeää hierarkkista rakennetta. Tässä suhteessa omistajuus hajautuu kuitenkin eniten aktiivisille, kokeneille ja verkostoituneille.

”[J]ollensä osallistu aktiivisesti viestintään ja kokouksiin ni et sä sillon voi mitään lavaa sinne saada koska sä tiput kärryiltä. On paljon yhteisvastuullisia asioita ja tilanteet muuttuu ja tulee kaikkia yllättäviä käännteitä.” (Haastateltava 1, Kallio Block Party.)

”Haastateltava: Et sitte mitä kauemmin on tyypit ollu mukana ja sit yleensä niitä kuunnellaan aina enemmän. Ja sit ne uudet on vähän arempia sitte ottamaan kantaa, mut sitte toisaalta kun ite on niin monessa mukana, ni aika silleen heti suoraan kantaa ottamaan. Ei silleen oo koskaan ollu ongelmia sanoo mielipidettä, jos on jotain mieltä asiasta.” (Haastateltava 2, Kallio Block Party.)

”Meillä on vielä aika rajallisesti sitä budjettia antaa, ni osalla toimijoista on että ne saattaa saada kaiken äänentoistosta ja teltoista ja generaattoreista lähtien jostain verkostojen kautta ilmatteeks ja sit se on ihan eri semmoselle ihmiselle jolla ei oo niitä verkostoja ja sit yht äkkiä pitäis saada tommosta kasaan” (Haastateltava 2, Kallio Block Party.)

”Ja nyt meil on ollu aika vahvasti sellasii musiikkiporukoita, jotka sit tekee itse esimerkiks ihan oman lavansa kokonaan kaikkienensa ja sit osallistuu myös siivoukseen ja tämmöseen. Ni niil on sit tietysti se oma semmonen, et sinne ei nyt sit kukaan halua hirveesti mennä sanoo et parempi ois tehdä näin (naurahtaa)”. (Haastateltava 3, Kallio Block Party.)

Vertikaalisella hajaumalla taas tarkoitan sitä, että omistajuuden horisontaalisen hajauman määrä ei ole kaikilla ideatasoilla tai tuotantoprosessin vaiheissa vakio. Omistajuus tapahtuman luonteeseen, joita ohjataan säännöillä esimerkiksi epäkaupallisuudesta, on haastateltavien kertomuksen mukaan keskustelupöydällä vuosittain:

”se nostetaan poikkeuksetta joka vuos [...] et mikä on se kaupallisuuden määrä mikä hyväksytään” (Haastateltava 1, Kallio Block Party.)

”Haastattelija: Niin miten voidaan varmistaa se, että Kallio Block Party ei ala elää omaa elämäänsä suuntautuen kallio liikkeen arvomaailman ulkopuolelle?”

Haastateltava: niin, se on haaste sinällään ja... niin voi jopa käydä, mut niin kauan kun on sellasia ihmisiä jotka on ollu mukana alusta asti ni sit ne pitää huolen siitä, et ku ensimmäiset kokoukset pidetään, niin käydään läpi et mikä tää tekemisen tapa on. Ja jos siihen ei voi sitoutua, ni tää ei oo ehkä oikee paikka olla tekemässä. Mut on se niinku haaste sinällään ja varmaan just sanotaan et jos 5 tiettyä aktiivua putoo pois, ni siinä vois alkaa ne juuret jo unohtumaan sitten.” (Haastateltava 2, Kallio Block Party.)

Avoimesta rakenteestaan huolimatta Kallio-liike edelleen hallitsee vahvasti niitä ideologioita, joiden mukaan Kallio Block Partyä toteutetaan. Tämä on kehys, joka poltetaan kiinni tapahtumaan heti ensimmäisestä koolle kutsutusta avoimesta kokouksesta alkaen, ja se toistuu vuosittain. Näitä voisi Giddensiläisittäin nimittää tapahtuman sisäisiksi säännöiksi. Myös kokouksen koolle kutsuminen implikoi koollekutsujan valtaa ja omistajuutta. Vasta tästä kehikosta käsin alkaa omistajuuden horisontaalinen hajautuminen.

Tapahtumalla on siis ikään kuin kaksi tasoa: ylätaso, jolla määritetään tapahtuman kehys ja alataso, jolla määritetään tuon kehyksen sisällä tapahtuva toiminta. Alatasolla voidaan kuitenkin haastaa ylätason linjauksia, mutta lähtökohtaisesti ylätaso otetaan annettuna. Esimerkki tästä on toteamus, että Kallio Block Party on epäkaupallinen tapahtuma, jossa ei nähdä melkein ollenkaan brändien mainoksia. Kuitenkin se, mikä on melkein ollenkaan ja mikä on liikaa, on tulkintakysymys, jonka vastaus vaihtelee yksilöittäin.

”kyl se nousee joka kerta esiin, et mikä on se kaupallisuuden määrä mikä hyväksytään ja mikä nyt taas ei oo. Et ei siihenkään nyt sit oo, et se on vähän semmonen liukuva viiva.” (Haastateltava, Kallio Block Party.)

Sääntöjä ja varsinkin niiden tulkintoja siis rakenteistetaan tapahtumaprosessin edetessä. Yleisesti ottaen, kun koetaan, että ylätason kehys tulee haastetuksi, asiasta keskustellaan ja mahdollisesti äänestetään. Usein äänestäminen kuitenkin tapahtuu huutoäänestyksenä tai keskustelussa eriäviä mielipiteitä pyydetään muuten ääneen ilmaistuna. Osa järjestäjistä kertoo, että on mahdollista, ettei kaikki eri mieltä olevat saa ääntään kuuluviin, tai halua esittää syystä tai toisesta mielipidettä julkisesti.

”Mut siinä on ehkä vaarana se et ne ketkä on aktiivisia puhumaan ja ottamaan kantaa niin ne saa sen kantansa läpi, että sitten... en tiedä, vaikea aina sanoo et kuinka paljon siellä on sellasia ihmisiä, jotka eivät ehkä olleet samaa mieltä mut eivät halua riitauttaa sitä asiaa” (Haastateltava, Kallio Block Party.)

Tämä problematiikka on kuitenkin organisaatiossa tiedostettu, ja avoimuuteen ja keskustelevuuteen pyritään tietoisesti jatkuvasti osana toimintaa.

”Me ollaan puhuttu tästä tosi paljon et miten me varmistetaan se, et sinne uus naama voi tulla niin et se kokee heti olevansa tervetullu. Ja että se kokee tulleensa kuulluksi. Ja mun subjektiivinen näkemys, ja se mitä mä päättelen niinku muitten sanomisista, on se et onnistutaan täs tosi hyvin. Koska se on niin tiedostettu juttu, koska meil on ollu sitä, et jos on vaikka paljon vanhoja tekijöitä mukana joil on hirveesti näkemyksiä [...], ni me ollaan puhuttu siitä ja siit on sanottu ääneen ihan, et hei nyt tämmönen pitää lopettaa heti. Et tänne ei tuu uusii, jos tää menee tämmösten vanhojen tekijöiden... Et me tiedostetaan se tosi hyvin ja mun mielestä me ollaan puhuttu siit tosi paljon ja sen näkee tosi hyvin et sinne tulee niit uusia.” (Haastateltava, Kallio Block Party.)

Näyttää kuitenkin siltä, että epäkaupallisuus ja yhdessä tekeminen sinänsä ovat laajasti jaettu arvoja, niiden määritelmät lähinnä aiheuttavat keskustelua. Tätä määrittelyä joudutaan tekemään jatkuvasti muun muassa siksi, että Kallio Block Partyn tekijät ovat tapahtumatuotannossa hyvin itseohjautuvia ja autonomisia – tätä jopa vaaditaan heiltä, sillä mitään keskusjohtoista päättävää elintä ei virallisesti ole olemassa. Kuka tahansa voi määrittää sisältöjä Kallio Block Partyyn tekemällä sellaisia. Erään haastateltavan mukaan tyypillinen kommentti Kallio Block Partyn kokouksessa onkin *”jos joku on silleen et miksei niinku tehä näin. Ni sille sanotaan et... ala tekee. Kerää porukka. Jos sä saat porukan kasaan. Sillee et.. Älä heittele, ei tääl oo mitään keskuskomiteaa.”* (Haastateltava, Kallio Block Party.)

Tekijöille siis annetaan paljon valtaa, eli omistajuutta tapahtumaan, mutta se ei tule ilmaiseksi. Tekijän on oltava itse valmis toteuttamaan oma ohjelmansa ja se mitä se vaatii. Jos kyse on oman bändin musiikkiesityksestä, niin tekijä saattaa joutua itse järjestämään kokonaisen esiintymislavan.

”Mä otin heihin yhteyttä et voidaanks me tulla soittaa sinne. Ja sitte lähettiin ihan tälläsest oman bändin intresseistä ja sitte he vastasivat et heillä on itseasias just tulos ensimmäinen kokous ja paras tapa päästä soittaa on tulla ite tekee näit juhlia” (Haastateltava, Kallio Block Party.)

Toki musiikkilavan ollessa kyseessä, tekijä tyypillisesti löytää muitakin, joilla on sama tavoite, sillä haastateltavat kertovat, että nimenomaan sisältöjen tuottamiseen on ennemminkin liikaa tunkua tekijöistä, kuin pulaa käsipareista. Joskus nämä tekijät saattavat siis löytää toisensa Kallio Block Partyn kokouksestakin, mutta mukaan tuodaan yleensä muualta elämästä tuttuja ihmisiä ja resursseja.

”me ollaan tehty sit [yhdistyksen] kanssa tapahtumia ja klubei [...] Niin oli jo semmonen joku haju siitä, et mitä tommonen lavan tekeminen suurinpiirtein vaatii. Ni sitte siel oli sit samoja järjestön tyyppi, [yhdistyksestä] kenen kans me oltiin sitä [klubia] tehty, ni se oli silleen luontevaa, et vaan sovittiin et hei mä oon käyny tuol kokoukses et ketkä halua sitoutuu tähän ja ketkä halua tätä tehdä. Ja siin on aina kyl tullu tekijöit tarpeeks. Ja sit me ollaan heti alkujaan sovittu et mä käyn kokouksissa ja muutkin sinne voi tulla jos haluaa, mut ei siel oo sit muita käyny” (Haastateltava, Kallio Block Party.)

Kyseisessä tapauksessa haastateltava halusi bändinsä kanssa soittamaan Kallio Block Partyille, jonka johdosta lopulta hän päätyi tuottamaan ja koordinoimaan kokonaisen lavan tapahtumaan. On selvää, ettei moinen suoritus olisi keneltä tahansa luonnistunut, vaan vaaditaan resursseja, aikaa ja osaamista. Kallio Block Partyta voisikin kuvata eräänlaiseksi demokraattiseksi meritokratiaksi, jossa pääasiallisena valuuttana toimii aktiivisuus ja resurssit.

Resursseista tärkeimpiä ovat verkostot, joiden kautta voidaan saada osaavia tekijöitä ja kalustoa. Epäkaupallisessa tapahtumassa ilmaiseksi tai halvalla saadut lavarakenteet ynnä muu esiintymislavoihin ja esiintyjiin liittyvä välineistö ovat keskeisen tärkeitä.

Sponsorisopimuksilla olisi varmaankin mahdollista saada monenlaista infraa ja kalustoa, mutta mainokset eivät saisi olla näkyvässä osassa, Kallio-liikkeen epäkaupallisuuteen pyrkivän ideologian, Giddensin termein sääntöjen, mukaisesti. Tämä voi erään haastateltavan mukaan johtaa jopa siihen, ettei tekijät käytännössä ole tasa-arvoisessa asemassa keskenään sisältöjä määrittäessä. Raha ja kaupallisuus aiheuttaa usein keskustelua, ja haastateltava kertookin, että

”siinä mielessä se raha loisi sitä mahdollisuuksien tasa-arvoa niille toimijoille jos sitä jaettais niille kellä ei oo niitä verkostoja. Mut on siinä sit joitain kompromissejä aina tehty, jos tuntuu et ei vaan saa mistään ilmatteeks laitteita ni sit.. päätetään et voidaan maksaa ne.” (Haastateltava, Kallio Block Party.)

Tapahtuman rakenteistumisessa siis erilaisten resurssien arvokkuus muodostuu siis osittain sääntöjen laadusta, ja toisaalta resurssien saatavuus aiheuttaa painetta sääntöjen muokkaamiselle. Epäkaupallisuuden sääntöä vaikutetaan pidettävän kuitenkin niin keskeisenä ja tapahtuman olemusta kuvaavana, että se on tullut kerta toisensa jälkeen enemmän tai vähemmän uusintetuksi.

Niinpä Kallio Block Partyä järjestäessä ovat siis erilaiset yhteistyöt keskeisen tärkeitä. Yhteistyötä tehdään yhteiskunnan kaikkien sektoreiden kanssa. Kallion Seurakunta on tarjonnut tilojaan käyttöön, hankkinut Bajamajoja ja jopa järjestänyt ohjelmaa tapahtumassa. Kallion kirjasto, Opetushallitus ja Kuntatalo ovat eri vuosina tarjonnut tilojaan backstage-tiloiksi. Laitilan Wirvoitusjuomatehdas on kautta tapahtuman historian tarjonnut yrityssponsorina järjestäjille ja esiintyjille alkoholillisia ja alkoholittomia juomia tapahtuman aikana nautittavaksi. Lisäksi lukemattomat yhdistykset ja vapaamuotoisemmin järjestäytyneet taide- ja musiikkiorukat ovat olleet toteuttamassa ohjelmaa tapahtumassa vapaaehtoisvoimin, ja joskus nimekkäätkin artistit ovat avanneet tapahtuman, niin ikään ilman korvausta.

Vaikka tapahtumaa voisi ehdottomasti kuvata neljännen sektorin toiminnaksi, on tapahtumaa mukana järjestämässä lukuisia toimijoita yhteiskunnan eri sektoreilta, osa intensiivisemmin, osa vähemmän intensiivisesti. Lisää hämmennystä sektoriajattelusta käsin katsottuna aiheuttaa se, että Kallio Block Partyn taustalle on nykyisin perustettu Block Party ry, eli rekisteröitynyt yhdistys – kolmannen sektorin toimija. Tämän yhdistyksen kautta kulkee nykyisin raha- ja lupaliikenne ja se toimii tapahtuman juridisena oikeushenkilönä, niissä tilanteissa, joissa sellaista tarvitaan. Neljännen sektorin toimintaa kuvaakin nimenomaan tämä eri sektoreiden toimijoiden mukana oleminen ja toisaalta Giddensin termein niiden eri systeemeissä hankittujen ja ylläpidettyjen sosiaalisten positioiden suomat rakenteelliset ominaisuudet.

Vaikka tapahtumaa järjestämässä on suoraan tai yhteistyökuvioiden kautta useita eri tavoin järjestäytyneitä toimijoita aina vapaamuotoisista kollektiiveista julkisen sektorin instituutioihin, nousee aineistosta silti keskeisenä huomiona eri toimintojen ja toiminnan henkilöityminen. Yritysyhteistyön osalta Laitila on sponsoroinut tapahtumaa läpi sen historian, joka on haastateltavien kertoman mukaan ollut erityisen mielekästä siksi, että Laitila ei ole vaatinut suurta näkyvyyttä tapahtumassa, joka taas sotisi tapahtuman epäkaupallista luonnetta vastaan. Eräs haastateltava kertoo, että ensimmäisen kerran Laitilan

kanssa on jouduttu pohtimaan yritysysteistyön mielekkyyttä yhteys henkilöiden vaihduttua yrityksessä, eikä aiempina vuosina sovittu pienekö näkyvyys enää tahtonutkaan riittää.

”Mut sit viimevuonna siel oli vaihtunu tyypit ja ne alko esittää semmosii hyvin, liian kaupallisia ihme sponsori-kiitos postauksia ja tekstejä ja kuvia, ja silleen että vaikka meillä on kaupallista rahotusta ni me ollaan hyvin epäkaupallinen tapahtuma.” (Haastateltava, Kallio Block Party.)

Henkilöityminen ja henkilökohtaiset suhteet tuntuvatkin kuvaavan Kallio Block Partya muutenkin monilta osin, erityisesti alkuvaiheessa, kun niin sanottuja ”näyttöjä” ei vielä ollut siitä, että mistä tapahtumassa on ylipäättänsä kyse. Eräs tapahtuman alkuperäisistä järjestäjistä on töissä Kallion kirjastossa ja hänen onnistui suostutella kirjaston johtaja antamaan kirjastosta tilan käyttöön backstageksi.

”Haastateltava: No me oltiin siinä kirjaston takana, ni mä sain puhuttua meille siis lähilavalle sähköt kirjastosta plus et me saatiin pitää sitä bakkärinä sitä meidän pienen pientä dekkarikirjastoa. Johtaja antoi siihen luvan. [...] Sitte tietysti se et mitä talosta pystyy. Oli meillä jääkaappi siel dekkarissa, sitte kun [henkilö] sai tuolta Kukolta sitten esiintyjille ja tekijöille olutlastin ni sit niitä siellä kylmenneltiin. [...] meil on kirjastosta semmonen leima, semmonen Kallion kirjaston leima ni sit esiintyjät jotka kävi ilmottautumassa ni se sai sit sen leiman vaan et ne pääs bakkärille et se kyl kursittiin hyvin silleen...”

Haastattelija: siin luki Kallion kirjasto?

Haastateltava: Kallion kirjasto.” (Haastattelu, Kallio Block Party.)

Se, että kirjasto tarjosi tilansa käyttöön ensimmäistä Kallio Block Partya varten ei varmaankaan olisi ollut läpihuutojuttu, ellei kirjaston oma työntekijä olisi ollut tapahtuman aktiivijärjestäjä. Aivan ensimmäisiin Kallio-liikkeen kokouksiin ei haastateltava nimittäin saanut lähteä työajalla kirjaston työntekijän roolissa.

”Mä sanoin viel mun pomolle et nyt alkaa Kalliossa tapahtuu jotain uudenlaista, nyt pitäis mennä mukaan. Koska me ollaan kuitenkin toimittu tossa Kallion kulttuuriverkoston kanssa aika paljon, mut kuitenkin. Ja pomo sano, että ei työajalla. Se vaan sano et okei. Et meil on niin hyvä työtilanne et mä leimaan itteni ulos et mä lähen sit siviilinä sinne ja niinku tajusin sen et sielt tuli mulle semmosta muistoa nuoruudesta semmosesta tee-se-itse meiningistä, et nyt on niinku porukka.” (Haastateltava, Kallio Block Party.)

Kallion kirjasto oli siis näkyvästi mukana Kallio Block Partyn ensi askeleita tukemassa, esiintyjien ilmoittautuessa kirjastossa sijaitsevalle backstagelle ”Kallion kirjasto” teksti

leimattuna kämmenselkiinsä. Tämä tuskin olisi tapahtunut ilman työntekijän aktiivista otetta ja omaa henkilökohtaista suuntautumistaan kyseisenlaiseen toimintaan. Yhden henkilön siis onnistui vetämään julkisen sektorin toimija mukaan kumppaniksi tapahtumaan. Tässä voitaisiin sanoa olevan kyse eräänlaisesta viranhaltija-aktivismista, johon Mäenpää & Faehnlekin viittaavat (Mäenpää & Faehnle, 2021, s. 136-137), sekä haastateltavan, että hänen esihenkilönsä osalta, vaikka työntekijä toimikin tapahtumassa yksityishenkilönä.

Mutta voitaisiinko Laitilan tapauksessa, jossa näkyvyyttä sponsori-juomien vastineeksi vaadittiin kenties tavanomaista vähemmän kutsua sitten yritysaktivismiksi? Giddens tarjoaa tähän loistavaa näkemystä painottamalla yksilöiden toimijuutta, ja neljännen sektorin käsite, joka sallii sisäänsä organisaatioiden huokoisuuden tunnistamisen auttaa selittämään kysymystä.

Kallion kirjasto ei ollut mukana ensisijaisesti organisaationa saatikka Helsingin kaupunki kokonaisena julkisen sektorin toimijana, vaan ennemminkin Kallion kirjaston työntekijä tunnisti kirjaston ja paikallisen kulttuuritoiminnan synergiat, käytti neuvottelutaitojaan esihenkilönsä kanssa, joka vuorostaan käytti liikkumavaraansa, eli tässä tapauksessa valtaansa antaa kirjaston tiloja kansalaisten käyttöön. Voiko olla, että Laitilan työntekijöiden tulkinta saavutettavissa olevista brändihyödyistä olemalla mukana Kallio Block Partyssa, vaikka näkyvyys olisikin pientä, oli siinä määrin yksilöllinen, ettei sitä voida paikantaa suoraan yrityksen organisaatiosta lähtöisin olevaksi? Tai voitaisiinko tulkita, että Laitila organisaationa itseasiassa rakenteistuu juuri näissä prosesseissa, joissa määritellään millä tavalla ja minkälaisissa tapahtumissa se sponsorina toimii?

Toinen esimerkki virkahenkilöaktivismista Kallio Block Partyn kohdalla on tilanne, joka sattui, kun tapahtumaa ensimmäistä kertaa järjestettäessä tajuttiin vain muutamaa viikkoa ennen tapahtumapäivää, ettei budjettiin ole laskettu Bajamajoja. Tuolloin Pekka Sauri, silloinen Helsingin apulaiskaupunginjohtaja, järjesti siirrettävät käymälät tapahtumaan – haastateltavien kertomusten mukaan kenties jopa maksoi ne omilla rahoillaan. Tapauksen mainitsee 2013 kirjoitetussa jutussaan myös Ylioppilaslehti (Outolintu, 8.4.2013).

Asiaan on saattanut vaikuttaa se, että Kallio-liikkeen yksi perustajista, Erkki Perälä, on Saurin puoluetoveri, ja on mahdollista, että Perälä on pyytänyt Saurilta apua. Yhtä kaikki, mikäli Sauri todella maksoi Bajamajat omasta pussistaan, voidaan sen nähdä apulaiskaupunginjohtajalta melkoisena kannanottona, ja sitä kautta paitsi käytännön aktivismina, myös julkisena tuenosoituksena.

Edellisistä esimerkeistä voinee tulkita, että ihmiset verkostoineen voivat edustaa paitsi itseään, myös viiteryhmiänsä ja toisinpäin. Verkostojansa hyödyntävät kansalaiset voivat siis luovia useiden eri sektoreiden välimaastoissa ja rajapinnoilla järjestäessään Kallio Block Partya. Toimiessaan näin, he osallistuvat paitsi tapahtuman rakenteistamiseen, myös mahdollisesti organisaationsa toimintakulttuurin rakenteistamiseen. Eri systeemeissä toimivat toimijat kantavat siis mukanaan sosiaalisia positioitaan myös muissa systeemeissä, tai kenties tarkemmin, kunkin henkilön sosiaalinen positio on moniulotteinen ja huokoinen – kuten neljäs sektorikin.

6.5 Arabian Katufestari – Vapautta ja kulttuuriopintoja

Tapahtuman luonnehdinta

Arabian Katufestarin järjestäjänä toimii Arabianranta-Toukola-Vanhakaupunki kulttuuri- ja kaupunginosayhdistys ry (jäljempänä Artova), joten sellaisenaan sitä ohjaa Artovan säännöt, arvot sekä tavoitteet. Artova on kaupunginosayhdistyksenä siinä mielessä erityinen, että jo nimeen asti on päätyntä sana ”kulttuuri”. Artova on siis paitsi kaupunginosayhdistys, myös kulttuuriyhdistys. Tämä näkyy myös Arabian katufestarissa, joka on tapahtumana ja ohjelmansa puolesta pitkälti rakentunut katutaiteen ja kestävien arvojen ympärille.

Tapahtuma on melko perheorientoitunut ja tapahtuu leimallisesti päiväsaikaan, eli se ei jatku myöhäisiltaan. Eräs haastateltava kertoo, että juhlintakulttuuri tapahtumassa ”ei ole kovin alkoholipitoista” (Haastateltava, Arabian Katufestari), jollainen saatetaan usein liittää muihin suomalaisiin kesäfestivaaleihin.

Tapahtumaa ohjaa myös ajatus avoimuudesta, eli se on luonnollisesti maksuton ja kaikille avoin, sekä epäkaupallisuudesta. Tapahtuma tuotetaan pääosin vapaaehtoisvoimin, poislukien muutamaa palkallista positiota. Tapahtuman alkuaikoina siihen liittyi vahvemmin katujen valtaamisen ideologia, joka ei ole kuitenkaan sen kehityttyä kadonnut. Katuja edelleen suljetaan tapahtuman ajaksi ja ideologisella tasolla tapahtuman taustalla vaikuttaa ajatukset kaupunkitilan omistajuuden haltuunotosta.

Tapahtumapaikka on toiminnallisesti keskellä Arabianrantaa, Toukolaa ja Vanhaa Kaupunkia tavalla, joka on omiaan sidostamaan keskenään hieman erilaisiakin asuinalueita yhteen. Toukola on vanhaa puu- ja pientaloaluetta, kun taas erityisesti Arabianrantaa hallitsee uudempi kerrostalorakentaminen. Haastateltavat nostavatkin esiin tämän aluetta yhteen sidostavan tapahtumapaikan alueellisen merkityksen, ja niissä perusteluissa, joita

tapahtumapaikan valinnalle esitetään heijastuvat kaupunginosayhdistykselle tyypilliset (esim. Mäenpää & Faehnle, 2021, s. 122.) paikallisesti sensitiiviset näkemykset

Tapahtumaprosessi, toimintatavat ja tekijät

Arabian Katufestari on kiinteä osa Artovan toimintaa. Vaikka Arabian Katufestari onkin Artovan järjestämä tapahtuma, ovat sen tuottajat enimmäkseen Artovan ulkopuolisia henkilöitä, jotka rekrytoidaan pääasiassa avoimen hakuprosessin tai verkostojen kautta.

Arabian Katufestarin valmistelun käynnistää virallisesti Artova, joka hakee Helsingin kaupungilta tapahtumaa varten myös avustusta. Tässä yhteydessä lyödään lukkoon tapahtuman luonnetta koskeva karkea teema, joka toistuu pitkälti samanlaisena vuodesta toiseen. Lupabyrokratian hoitamisesta vastaa yleensä Artovassa toimiva palkallinen koordinaattori, joskin lupahakemukseen kirjailtava kehys muodostetaan Artovan jäsenten kesken. Arabian Katufestivaalia varten rekrytoidaan vastaava tuottaja, jolle maksetaan pienehköä palkkaa. Vastaava tuottaja on yleensä, jos ei nykyään peräti aina, Metropolian kulttuurituotannon opiskelija.

Arabian Katufestivaalilla onkin vakiintuneita kumppanuuksia alueella sijaitsevien kulttuurialan oppilaitosten kanssa. Metropolian kulttuurituotannon opintosuunnan kanssa yhteistyö on nykyisin jokavuotista ja pitkälle kehittyntä. Opiskelijat saavat yleensä tuotantotyöstä opintopisteitä tai jopa kokonaisen työharjoittelun hyväksiluettua. Vaikka Arabian Katufestivaaleja pääsee järjestämään kuka tahansa, on, varmaankin vakiintuneista yhteistyökuvioista johtuen, verraten suuri osa tapahtuman tuottajista Metropolian opiskelijoita.

Metropolian lisäksi alueella toimii myös Pop & Jazz Konservatorio, josta on viime vuosina saatu usein myös tekijöitä ja kalustoa musiikkiesityksiä varten. Myös muista alan oppilaitoksista löytää tapahtumatuotannon piiriin useita henkilöitä, joskin tekijöitä tulee myös alan koulutuksen ulkopuolelta, esimerkiksi paikallisten asukkaiden joukosta. Oppilaitosten lisäksi tapahtumassa on kumppanina kaupungin nuorisoesiintymiskeskukseen katutaidetoimintaa toteuttava projekti Supafly, joka on ollut kiinteästi mukana toteuttamassa tapahtumaan sisältöjä.

Tapahtuman arvot ja jonkinlainen karkea teema asetetaan siis Artovassa, jo hyvissä ajoin ennen kuin yhdistyksen ulkopuolisia henkilöitä on juurikaan mukana. Vakiintuneilta ja tapahtuman kannalta oleellisimmilta kumppanitoimijoilta, kuten Pop & Jazz konservatoriolta ja Metropolialta, yleensä varmistetaan jo tässä vaiheessa, onko heillä kiinnostusta lähteä

mukaan. Tapahtuma rakentuu katutaiteen ja kestävän kehityksen mukaisten arvojen ympärille hyvin vahvasti.

Toimintatavoiltaan Arabian Katufestarit muistuttaa pitkälti Kallio Block Partyä, mutta joitain selkeitä eroavaisuuksia kuitenkin löytyy. Vaikka omistajuus on Arabian Katufestareilla myös hyvin samaan tapaan hajautunut kuin Kallio Block Partyssa, eli tekijöillä on viime kädessä valta päättää mitä haluavat tehdä, on tapahtumassa kuitenkin paljon vahvempi fasilitoiva ote ja selkeämmin jäsentävä keskushallinto. Ensimmäisissä kokouksissa, joissa on paikalla Artovan ulkopuolisia toimijoita, eli tulevia tapahtumatuottajia, toteutetaan erilaisia aika- ym. resursseja kartoittavia toimenpiteitä, joiden avulla jokaisen järjestäjän tulevaa työtaakkaa pyritään optimoimaan tavalla, joka mahdollistaa onnistumisen ja jaksamisen. Myös itse tuontantoprosessin eri vaiheissa kannetaan yhteistä vastuuta siitä, että kaikilla on sopiva määrä vastuuta ja tekemistä omaan jaksamiseen ja ajankäyttöön nähden.

Tämän lisäksi sisältöjä pohditaan enemmän yhdessä, ja sopivia palasia tuotannosta jaetaan keskitetympin eri henkilöille tai ryhmille. Myös kenties johtuen siitä, että tapahtumaa tuottamassa on huomattava määrä kulttuurituotannon opiskelijoita, itse tapahtumasisällöt vaikuttaisivat näyttelevän pienempää osaa järjestäjien motivaatiotekijöinä olla mukana Arabian Katufestarien tapahtumatuotannossa kuin Kallio Block Partyssa. Siinä missä Kallio Block Partyn eri esiintymislavojen tuottajat ovat pääasiassa itse myös esiintyjä, ja esiintyvät rakentamallaan lavoilla, ovat Arabian Katufestareille nämä tiukemmin tuottajia, eivätkä itse esiinny.

Tämä mahdollistaa myös sen, että tapahtumasisältöjä voidaan työstää keskitetympin, sillä useilla tuottajilla on itsetarkoituksellisenä motiivina päästä tuottamaan laadukasta tapahtumaa ja näyttämään kyntensä suuressa tapahtumatuotannossa, kuin saada tuotua esiin osaamistaan esim. kitaransoittajana tai DJ:nä.

”Arabian Katufestareilla, mä en tiiä miten niitä nyt nykyään tehdään, mut just silloin oltiin ainaki silloin tuntu et ihmisii heitetään vähän silleen, et siel oikeesti tehään ja opitaanki jotain. Ja vähän poiski sieltä omalta mukavuusalueelta. Mikä on kans taas ehkä siin on seki et koska se on tosi paljon sitä Metropolian kulttuurituottaja vetosta ni sit kaikki kuitenkin halua oppii siel ja jengi ehkä meneeki siellä just pois omilta mukavuusalueiltaan.”

(Haastateltava, Arabian Katufestari.)

Arabian Katufestivaalien tuottajat saattavat siis tuottaa alueelle ohjelmaa, joka ei ole heille taiteenlajina ennestään tuttua ollenkaan tai josta he eivät aiemmin olleet mitenkään erityisen

kiinnostuneita. Voitaisiin kenties tulkita, että vakiintunut kumppanuus Metropolian kulttuurituotannon opintolinjan kanssa on mahdollistanut tämänlaisen toimintamallin. Sisältöjen yhteiskehittelystä huolimatta tapahtuman tuottajat ovat kuitenkin hyvin autonomisia ja pääsevät vaikuttamaan tekemisensä muotoon todella paljon. Tyypillisesti tuotannon alkuvaiheen fasilitoiviin työpajoihin sisältyy muun muassa vaihe, jossa tekijöiltä kysellään kiinnostuksen kohteita ja kartoitetaan mahdollisia sisältöjä näiden kautta. Kun erilaisiin tuottajarooleihin on jakauduttu, ovat näissä rooleissa toimivat tuottajat hyvin autonomisia.

Tapahtuman virallisen ohjelman lisäksi nähdään siellä kuitenkin myös spontaanimminkin järjestäytynyttä ohjelmaa. Arabian Katufestareille nimittäin saapuu joka vuosi pop-up ohjelmaa järjestäviä yksilöitä ja ryhmiä, jotka saapuvat paikalle tapahtumapäivänä ilmoittamatta kenellekkään etukäteen. Haastateltavien mukaan tämän kaltainen toiminta on tapahtumassa suhteellisen yleistä ja se saattaa aiheuttaa joskus tuottajille harmaita hiuksia, jos esimerkiksi musiikkivastaava on tarkasti miettinyt lavojen suunnat ja musiikkiesitysten aikataulut, jotta päällekkäisyyksiltä välttyttäisiin, mutta tapahtumapaikalle ilmestyykin tapahtumapäivänä joukko DJ:tä soundsystemeineen. Näissä tilanteissa on joskus jouduttu ohjeistamaan näitä pop-up ohjelmanumeroita siirtymään, mutta heitä ei ole kuitenkaan ajettu kokonaan pois alueelta, sillä ne kuuluvat haastateltavien mukaan tapahtuman luonteeseen.

” tuli varmaan sit semmonen myös ammatillinen ambitio et vitsi mä haluun tosi paljon nyt tällästä ja tällästä ohjelmaa mut sit ehkä lopulta aina sen tajus että tää ei oo mun käsissä. Ja sitten myös tavallaan et se on vaan rankkaa, mut se on myös tän tapahtuman luonne ja se on tosi mahtavaa. Ja sitä mä haluun myös tältä kaupungilta ja tapahtumalta. Että kaikki saa tulla.” (Haastateltava, Arabian Katufestari.)

Lisäksi tapahtumaan kiinteänä osana kuuluvat kirpputorimyyjät, joille on varattu tapahtuma-alueelta oma alueensa. Nämä eivät käytännössä välttämättä aina ilmoita tulostaan etukäteen, joten myyjien määrä sinänsä on yllätys sekin. Tämän lisäksi tapahtuma on järjestetty tietoisesti juuri Ravintolapäivänä, koska tajuttiin että siten alueelle saadaan kiinnostavaa ruoka-ohjelmaa ja toisaalta Ravintolapäivän ruokamyyjät myös hyötyvät Arabian Katufestareiden kävijävirroista. Eräs haastateltava kutsuukin tapahtumaa ”sillisalaatiksi”, viitaten tapahtuman sekalaiseen ja vapaasti muotoutuvaan olemukseen.

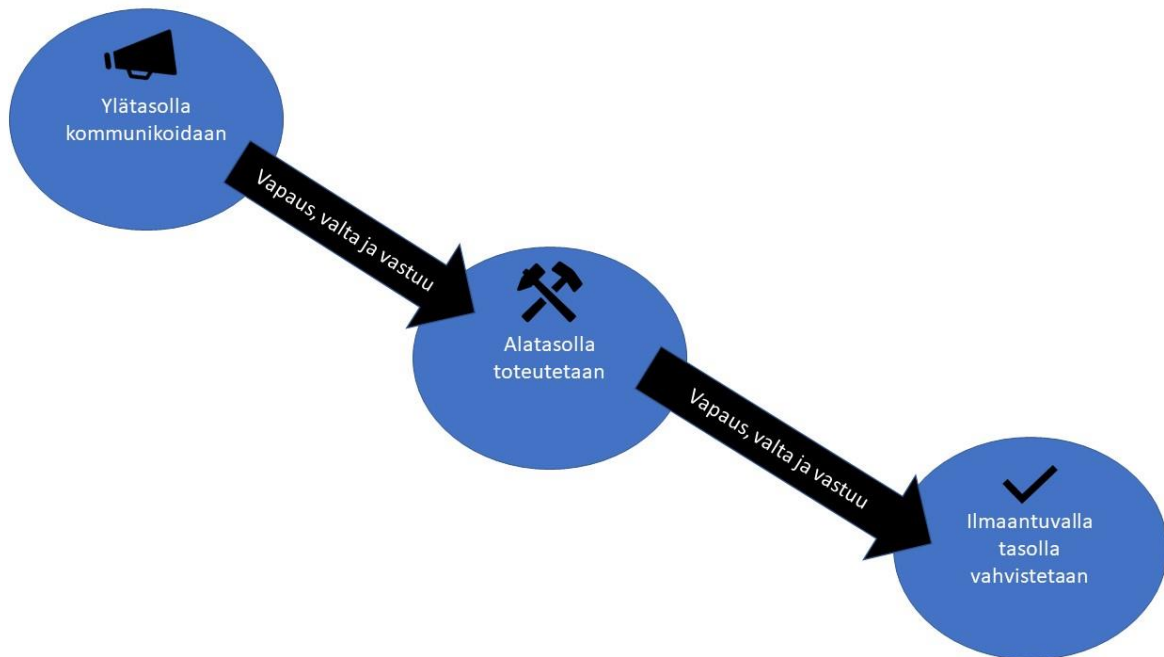
”Toi on niin sillisalaatti toi tapahtuma ja sit kun monet tapahtumat mihin me ollaan totuttu törmäämään ja niin, tavallaan perustuu ihan erilaisille lainalaisuuksille myös [...] toi on enempi semmonen... Arabian katufestari ja siel on vähän tota ja tota ja tota ja tota ja tätä”
(Haastateltava, Arabian Katufestari.)

Tapahtuman ”sillisalaattimainen” rakentuminen nähdään siis positiivisena, jopa kiinteänä osana tapahtumaa. Eräänlainen fasilitoitu autonomisuus voisikin olla sopiva kuvaus Arabian Katufestareista. Fasilitointi kuitenkin implikoi valtarakenteita, eli fasilitaattori mahdollistaa ennalta määritetyssä kehyksessä vapauden fasilitoitaville. Karkeasti tapahtuman omistajuuden hajautuminen vaikuttaisi jakautuvan kolmelle eri tasolle. Olkoon tasot ylätaso, alataso ja ilmaantuva taso. Ylätasolla, tapahtuman arvot ja väljä kehys lyödään lukkoon Artovassa ennen tapahtumasisältöjen tuottamisen joukkoistamista, eli tapahtumalle luodaan Giddensin termein tietyt säännöt. Alatasolla tapahtuman sisällölliset ja tuotannolliset detaljit muodostetaan hajautetusti ja itseohjautuvasti melko autonomisissa tuotantoryhmissä tai yksittäisten melko autonomisten tuottajien toimesta, mutta kuitenkin yhteiseen kokonaisuuteen sitoutuen. Ilmaanutuva taso, jollaista ei muuten hyvin saman tyyppisestä Kallio Block Partystä haastattelujen perusteella näyttänyt nousevan, on tapahtumapäivänä pop-up henkisesti paikalle ilmestyvien toimijoiden muodostama.

Ylätasolla on tapahtumassa suurin näkyvyys ja se on kiinteimmin sitoutunut tapahtumaan. Tässä tapauksessa Artova on tapahtuman virallinen ja näkyvin järjestäjä, heidän logon ollessa esillä jo tapahtumajulisteessa. Artova järjestää tapahtuman vuosittain, työ tapahtuman eteen alkaa verraten varhain ja se muodostaa tapahtuman kehyksen. Alatasolla näkyvyys on verraten pienempää, mutta tuottajat saavat näkyvyyttä esimerkiksi omaan ansioluettelonsa tai tapahtumasta tehdyn koulutyön puitteissa oppilaitoksessaan. Alatasolla kuitenkin määritetään tapahtuman varsinaiset sisällöt ja sitoutuminenkin on siinä määrin kiinteää, että yleensä tapahtumatuotannossa ollaan viikkoja tai jopa kuukausia intensiivisesti mukana. Ilmaantuvalla tasolla näkyvyys rajoittuu paikallaolijoihin. Mitään virallista jälkeä sisällöntuottamisesta ei jää tapahtuman ohjelmiin tai markkinointimateriaaleihin. Sitoutuminen on pientä, sillä tapahtumatuotannon näkökulmasta he ilmestyvät paikalle vain yhdeksi päiväksi.

Vapauden ja autonomian ideologia, näyttäisi valuvan ylätasolta aina ilmaantuvalle tasolle asti, sen ollessa tapahtuma-systeemissä kenties intensiivisimmin uusinnettu sääntö. Ylätasolla

määritetään tapahtuma avoimeksi ja hajautetaan valtaa toimia kommunikoimalla tämä määrittäminen alatasolle. Alatasolla tämä ylätasolta annettu valta otetaan vastaan ja sitä toteutetaan toimimalla autonomisesti, mutta myös antamalla ilmaantuvan tason toimia autonomisesti ilmestymällä paikalle samana päivänä ja järjestämällä pop-up ohjelmaa. Näin ollen ilmaantuva taso viime kädessä ikään kuin validifioi ylätasolta kommunikoitua vapauden (ks. kuva 1).

Kuva 1 Vapauden ideologian välittyminen eri ideatasoilla

Vaikka sisällöllinen kehys ja arvot retorisesti luodaan ylätasolla, saattaa autonomisuuden ja vapauden ideologia toisinaan ohittaa ne. Koska tuottajilla on vapaus itse määrittää omat sisältönsä autonomisuuden nimissä, ei ylätasolta voi käytännössä sanella määräyksiä koskien niitä. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että jos Artova tai artovalaiset haluavat kestävien arvojen mukaista ohjelmasisältöä on heidän yritettävä joko kommunikoida tämä arvo, tai Giddensiläisittäin sääntö, tuottajille ja toivoa heidän tarttuvan siihen tai, sen epäonnistuessa, laskeutua itse alatasolle toteuttamaan näitä sisältöjä itse. Eräs Artovaan kuuluva haastateltava kertoo asiasta näin:

”On vaikea välittää samaan aikaan visiota mitä itse haluais tapahtuman olevan ihmisille, jotka ei välittämättä allekirjota henkilökohtasel tasol sitä jossain jos kun pitäis samaan aikaan antaa niille [...] visiointiin voimaa valtaa ja vastuuta määrittää omat juttunsa [...] kukaan voi kestävää kehitystä varmaan vastustaa mut [jos] se ei synnytä sisäsyntystä motivaatiota suoraan ni sitte et miten sä tavallaan tuot sen frameworkin tarpeeks hyvin, ilman et se niinku

just nimenomaan veis tilaa tavallaan, tai jättäs tarpeeks motivoivaa tilaa tuoda niit omii juttui sen puitteissa, niin ni se on kyl tietynlainen haaste. [...] Et jos ihmiset ei koe tätä kovin tärkeeks, ni ketään ei voi pakottaa kokee tätä asiaa tärkeeks. [...] Jos ei kukaan oo kovin innostunut [...] ni se voi tavallaan jäädä enemmän sille taustatiimille, jos ei innostu siitä visiosta ni pois heidän tavallaan tuotantovastuusta ja se valuu tavallaan takaspäin sinne idean lähteelle.” (Haastateltava, Arabian Katufestari.)

Säännöt luodaan siis ylätasolla, mutta niiden uusintuminen, ja siten tapahtuman rakenteistuminen, tapahtuu toiminnan välityksellä. Tämänkaltainen vapauden ja autonomisuuden sääntö kuvaa neljättä sektoria yleisemminkin, koska sen toimintamuodoissa korostuu päätäntävaltaa hallitsevan organisaation puuttuminen. Vaikka Arabian Katufestareiden tapauksessa kyse onkin kaupunginosayhdistyksen nimellisesti järjestämästä tapahtumasta, ovat he siis omaksuneet näin määriteltynä neljännen sektorin toimintatapoja. Neljännen sektorin toimintatapojen omaksuminen muilla sektoreilla on myös käsitteen määritelmän mukaan mahdollista (Mäenpää & Faehnle, 2021, 130), josta Arabian Katufestarit on näillä perustein tyyppiesimerkki.

Omistajuus ja sen hajauttaminen vaikuttaisi olevan siis tapahtumassa tärkeä teema. Omistajuutta annetaan pois sekä ylätasolta alatasolle, että alatasolta ilmaantuvalla tasolle. Näin rakenteistetaan eräänlaista hierarkkista hierarkiattomuutta, jossa tavoitteena on voimauttaa tai valtaistaa. Hierarkkisuus ilmenee siis lähinnä sen kautta, että eri tasoilla on valtaa antaa valtaa pois. Omistajuus ja omaksi kokeminen vaikuttaa olevan tapahtuman ideologiassa korkealle arvostettu arvo. Tapahtuman taustalla näyttäisi vaikuttavan ajatus, jossa korostetaan omistajuutta myös kaupunkiin ja kodinomaista suhtautumista omaan asuinalueeseensa, eli kaupunginosa ja kaupunkitilat nähdään eräänlaisena kodin jatkeena.

”[...] Yritetään laajentaa sitä jotenkin, kotia tai sitä niinkun ajatusta niinkun kodista silleen sen oman kotiasunnon ulkopuolelle, puistoihin ja että tavallaan voima- yritetään ns. voimauttaa, vaik se on vähän huono sana, mut että koitetaan antaa ihmisille semmonen ajatus siitä, että ne voi muuttaa kaupunkitilaa jollain tavalla, ne voi nyt vallata vaikka sen kadun mitä me ollaan tehty, ja että ei tartte tavallaan kysyy kaikesta lupaa, vaan voi vaan tulla ja näyttää. Että nimenomaan tapahtumassa ei olis niin paljon kysymys siitä, että on tietty aikataulu ja niinkun jotain supertähti esiintyjä, vaan että se on vaan sellanen läjä. Ja sit me koitetaan tehdä jotain pieniä rakenteita, vähän niin kuin et tääl vois olla tää kirppisalue ja tuolla vois olla noi ruokapisteet. Mut sit oikeesti se aina vähän räjähtää käsiin” (Haastateltava, Arabian Katufestari.)

Eräs haastateltava kertookin, että hänelle itselleen on tärkeää myös saada vaikuttaa siihen millainen kaupunki on. Arabian katufestareilla toteutetut muraalit ovat kenties näkyvin ja pitkäaikaisin jälki, jonka tapahtumatuottajat jättävät kaupunkitilaan, mutta myös hetkellisyydellä on merkitystä. Haastateltava itse muotoilee asian näin:

”Mä saan vaikuttaa tähän miltä tää kaupunki näyttää ja miltä tää tapahtumapäivä näyttää ja millä arvoilla sitä tehdään ja että minkälaisen jäljen jättää myös sinne kaduille vaikka niitten muraaleitten ja kaikkien muitten maalausten ja häkkyröiden [mitä] sinne jää niistä jostain ympäristötaideteoksista. Niin et meillä on vaikutusta siihen” (Haastateltava, Arabian katufestari.)

Kuvaus istuu hyvin oikeus kaupunkiin -ajattelun kanssa, jossa omistajuutta muokata kaupunkia oman näköisekseen korostetaan. Toisaalta, kuten aiemmin todettu, tällaiset toteamukset suorastaan vaativat osallisuuden käsitteen laajentamisen tarvetta. Jos suoraa vaikuttamista omaan elinympäristöönsä ei nähtäisi osallisuutena, niin mitä se sitten olisi? Mutta mikä voidaan nähdä ”omana elinympäristönä”? Usein ajatellaan sen tarkoittavan ainakin omaa asuinalueetta, mutta monin paikoin tämä ei ole riittävä määrittely.

Asuinalue on terminä kenties melko huono selittämään tai perustelemaan suhdetta tiettyyn alueeseen. Kuten Mäenpää & Faehnlekin teoksessaan (2021, s. 136) problematisoivat asukkaan käsitteen, tulee paikallisuuden käsite myös problematisoiduksi tämän tutkielman aineistossa. Kysyttäessä siitä kuinka suuri osuus tapahtuman järjestäjistä on paikallisia, päädytään määrittelylliseen paradoksiin.

Haastattelija: [...] mut mikä sun fiilis on et kuinka paljon siel on paikallisia versus muualta tulleita?

Haastateltava: en osaa sanoa toi on itseasiassa tosi hyvä Artovan ehkä niinkun selvittää. Musta tuntuu, että niinkun aika vähän on paikallisia.

Haastattelija: joo

Haastateltava: Mut sit toisaalta niinkun se paikallisuuden käsite on myös silleen mun mielestä sillä tavalla liukuva, että kylhän esimerkiks Metropolian kulttuurituotanto on sillä alueella ja ne on sen alueen toimijoita ja tekijöitä. (Haastattelu, Arabian Katufestari.)

Onko siis alueella opintojaan suorittava ja päivittäin asioiva henkilö paikallinen, vaikka asuisi muualla? Onko tällaisella henkilöllä mahdollisuus vedota oikeuteensa kaupunkiin Lefebvreläisessä hengessä? Vaikuttaisi mielekkäältä tarttua Mäenpään & Faehnlén tarjoamaan kaupunkilaisen käsitteeseen, vaikka siinäkin on omat heikkoutensa. Käsite vaikuttaa ottavan annettuna, että alueella toimivat toimijat toimivat siellä asumisensa lisäksi, eivätkä sen sijasta. Mäenpään & Faehnlén käsitteellistys vaikuttaisi siis tavoittavan lähinnä paikallisten asukkaiden moninaistuvat toimijuudet ja roolit asuinalueellaan, mutta saattaisi olla perusteltua pohtia myös alueella asumattomien rooleja ja oikeutusta toimia jollakin alueella, jos he kokevat sen muista syistä omakseen.

6.6 Mätäjokifestari – Vakiintunutta lähiötoimintaa

Tapahtuman luonne

Mätäjokifestari, eli Mätisfestari on Kaarela-Seuran järjestämä vuosittainen päivätapahtuma Kaarelan alueella. Sen tarkoituksena on tarjota ohjelmaa kaikenikäisille alueen asukkaille, ja onkin leimallisesti paikallistapahtuma. Sen tapahtumapaikaksi on valikoitunut Mätäjoen varrella sijaitseva aukea, joka samalla sijaitsee Kaarelan peruspiirin kahden väkiluvultaan suurimman osa-alueen; Kannelmäen ja Malminkartanon, rajalla. Näin tapahtumapaikka on helposti saavutettavissa molemmilta puolilta jokea.

Mätisfestareilla on ohjelmatarjontaa aina seurakunnan messusta rock-musiikkiin ja arpajaisista myyjäisiin. Alkoholitarjoiluakin on joinain vuosina ollut, mutta tapahtuma on kuitenkin ensisijaisesti perheystävällinen. Tapahtuma järjestetäänkin aina sunnuntaina ja päiväsaikaan, muun muassa juhlintakulttuurin perheystävällisyyden varmistamiseksi.

Tapahtumaprosessi, toimintatavat ja tekijät

Kaarela-Seuralla on pitkät perinteet tapahtumien järjestämisessä. Mätäjokifestarin eräänlainen edeltäjä, Kannelmäki-päivät, vietettiin ensimmäisen kerran jo 1960-luvulla. Kyseinen tapahtuma järjestettiin Kannelmäen ostoskeskuksella ja paikalliset yrittäjät olivat vahvasti mukana Kannelmäki-päivien järjestämisessä. Ajan myötä yritysyhteistyö kuihtui, haastateltavien mukaan osittain siksi, että muun muassa pankkien ja muiden paikallisten toimijoiden organisaatiossa tapahtui keskittämistoimenpiteitä, ja esimerkiksi budjettiasioista ei enää päätetty paikallisesti. Kannelmäki-päivien taantuessa päätettiin se kuopata, ja perustaa uusi paikallistapahtuma – Mätäjokifestari.

Mätäjokifestarikaan ei silti ole mitenkään uusi tapahtuma, sillä se on järjestetty jo yli 20 kertaa. Alusta asti mukana ollut haastateltava kertoo, että tapahtuman järjestämiseen vaikutti myös Helsingin kaupungin yhteydenotot koskien tarvetta alueellisille tapahtumille. Helsingissä järjestetään eri alueilla niin sanottuja Stadin kansanjuhlia ja Mätäjokifestari on yksi näistä. Haastateltavat kokevatkin Mätäjokifestarin olevan oleellinen osa paikallista tapahtumatarjontaa, ja eittämättä sitä se onkin, sillä läntisen Helsingin tapahtumatarjonta on selkeästi suppeampaa kuin kantakaupungissa.

Mätäjokifestarin järjestäjiä haastatellessa tulee useassa yhteydessä sellainen kuva, että tapahtuma halutaan nähtävän kiinteänä ja virallisena osana Kaarelaa, joiltain osin jopa kaupunkiorganisaation alueellisena jatkeena tai ainakin sen kiinteänä alueellisena kumppanina, joka taas sointuisi hyvin yhteen kaupunginosayhdistyksistä aiemmin annettujen luonnehdintojen kanssa (Mäenpää & Faehnle, 2021, s. 122). Pysyvyys, eli eräänlainen vakiintuneisuus ainakin korostuu haastateltavien puheissa:

”me ollaan aina nähty se et tämmönen rekisteröity yhdistystoiminta tässä taustalla on se olennainen, koska siinä on jonkinlaista pitkäjänteisyyttä ja pysyvyyttä siellä ja se mahdollistaa kaupungilta avustusten hakemisen ihan toisella tavalla, kun siel on selkeesti merkityt vastuuhenkilöt. Siel on myöskin tämmöstä, et pitää viranomaisten jos jonkinnäkösii hakemuksii, pitää olla poliisille ilmoitukset, pitää olla kaikki pelastuslaitokselle, ni niissä on aina oleellista se et siel on yhdistys takana. Koska sillon se selkee vastuu on, jos sattuu seuraamuksia tai muuta, ni siel on sitte selkeet vastuuhenkilöt sitte siellä” (Haastateltava, Mätisfestari.)

Kaarela-Seura yhdistyksenä, ja sen jäsenet tapahtumanjärjestäjinä tässä kontekstissa, tuntuu omaksuneen paikallisen vastuun järjestää asukkaille ohjelmaa. Osana kaupunginosayhdistystyötä he vaikuttavat kokevan, että alueen yhteisöllisyyden ja asuinviihtyvyyden parantaminen on paljolti heidän vastuullaan.

”[Mätisfestari on] asukastapahtuma johon kaikki, koko alueen asukkaat voi osallistuu ja päästä nauttimaan jostain toiminnasta. Siin meil on alusta lähtien liittyny siihen et siel on jonkinnäköstä ilmaisohjelmaa, niinkun viihdettä, musiikkia ylipäätänsä [...] sen tarkoitus ei ollu tehdä rahaa, ikinä se ei oo ollu maksullinen, vaan pelkästään tuottaa asukkaille mielihyvää ja tota jonkinnäkönen tapahtuma mihin kaikki voi, nuoret, ja idea on aina ollu aina se et tää on lapsesta vaariin” (Haastateltava 1, Mätisfestari.)

”Ja tää on siis tarkoitus on tietysti luoda semmosta mukavaa fiilistä tänne ihmisten keskuuteen ja tommosta yhteishenkeä” (Haastateltava 2, Mätisfestari.)

”Tavotteena on vahvistaa sellasta yhteisöllisyyttä et ihmiset, jotka tällä alueella asuu ja elää kokis, että tää on hyvä paikka asua. Kun naamat on tutut niin se on aina hyvä merkki.” (Haastateltava 3, Mätisfestari.)

Tapahtuman järjestämisestä ei saada palkkaa, mutta kuluja syntyy muista tekijöistä aina esiintyjäpalkkioista kiinteän kaluston hankintaan. Mätäjokifestarit ovatkin ainoa tutkituista tapahtumista, joissa esiintyjille maksetaan korvausta. Useassa kohdassa haastateltavat muistavatkin mainita Helsingin kaupungin myöntämän avustuksen olevan oleellinen, jopa elintärkeä osa tapahtuman mahdollistamista ”[...] *Kulttuuriasiainkeskus, sehän on meidän pääsponsor, muuten emme pystyisi sitä järjestämään.*” (Haastateltava, Mätisfestari).

Pitkäjänteisyydestä ja tiiviistä suhteesta kaupunkiin kertoo myös se, että Helsingin kaupunki järjesti tapahtumapaikalle kiinteän sähkökeskuksen, josta saadaan sähkö vedettyä Mätäjokifestarien ohjelmaa varten, kun useina vuosina oli aiemmin ollut haasteita sähkön kanssa. Sähkökeskus palvelee toki myös muita paikalla tapahtumiaan pitäviä toimijoita ja avaimen siihen voi hakea Kaarela-Seuralta.

Tämänkaltainen julkisen infrastruktuurin yhteishallinnointi kolmannen sektorin toimijan kanssa kertoo vakiintuneesta yhteistyökumppanuudesta ja on mielenkiintoinen esimerkki paikallistoiminnasta yhdessä kaupungin kanssa. Epävirallisesti järjestäytyneen kaupunkiliikkeen kanssa voisi olla teknisesti vaikeampi toimia vastaavalla intensiteetillä, ja kaupunginosayhdistyksen tuoma jatkuvuuden lupaus tapahtumalle toiminee riittävänä perusteena investoida infrastruktuuriin.

Kiinteä suhde kaupunkiin tulee esiin myös tapahtuman avaajia kerrattaessa. Usein, ellei aina, tapahtuman on avannut kuntapolitiikasta tuttu hahmo, muutaman kerran jopa apulaispormestari. Lisäksi kaupungin nuoriso- ja liikuntapalvelut ovat järjestäneet tapahtumassa ohjelmaa, joskin se on viime vuosina vähentynyt.

Vaikka tapahtuma on monelta osin kiinteässä suhteessa kaupungin organisaatioon, on se kuitenkin täysin autonominen. Mätäjokifestarin omistajuus onkin muihin tutkielmassa käsiteltyihin tapahtumiin nähden todella tiiviisti sitä järjestävän organisaation, eli tässä tapauksessa Kaarela-Seuran, hallinnassa. Haastateltavat kertovatkin, että tapahtuman vuosittainen toistuvuus muun muassa sisältöjen osalta on suurta. Kaarela-Seuran verrattain pysyvän ja muuttumattoman jäsenistön verkostot näkyvät tapahtumassa. Eräs monivuotinen esiintyjä oli haastateltavien mukaan ilmestynyt paikalle penäämään esiintymisvuoroaan, kun hänen nimensä oli jäänyt pois ohjelmasta sinä vuonna.

Kaarela-Seura saa paikalle aika ajoin nimekkäitäkin esiintyjä, mutta jopa osa järjestäjistä on sitä mieltä, että tapahtuma toistaa itseään liikaa. Tapahtumaa on kuitenkin järjestetty pitkään,

ja järjestäjiä ei ole jonoksi asti tarjolla. Vaikuttaa siltä, että Mätäjokifestaria järjestetään samalla sapluunalla vuodesta toiseen osittain siksi, että uusiutuminen vaatisi valmiiksi kiven alla olevia aika- ja tekijäresursseja vielä enemmän, kuin tapahtuman rutiininomainen järjestäminen.

Omistajuuden keskittyminen tuo myös omat haasteensa tapahtuman uusiutumiselle. Koska melkein kaikesta on päätettävä demokraattisesti ja konsensushengessä, vaativat muutokset aina sen, että niitä käsitellään kokouksessa. Osa haastatelluista toivoisi, että alueen muut toimijat ottaisivat isompaa roolia tapahtuman järjestelyissä, mutta Kaarela-Seuran jäsenet vaikuttavat kuitenkin haluttomilta antaa valtaa pois hallituksen kokoukselta vastuun mukana. Tämä päätösvallan keskittyminen Kaarela-Seuran hallituksen kokoukselle vaikuttaa aiheuttavan myös sen, että vaikka jokin toimija ottaisivatkin enemmän vastuuta, aiheuttaisi se keskitetyn päätöksenteon vuoksi ylimääräisiä kokouksia, joihin ei välttämättä ole resursseja.

Tapahtumaa ohjaavat siis yhdistyksen päätöksentekoon liittyvät säännöt. Näitä sääntöjä uusinnetaan, vaikka ne nähdään rasitteena tapahtuman järjestämiseen kuuluvien voimavarojen näkökulmasta. Nämä säännöt, eli suljettu omistajuusrakenne ja päätöksenteon raskaus, siis osaltaan ehkäisevät resurssien, eli tekijöiden, saamista mukaan.

Omistajuus vaikuttaa olevan keskittynyt paitsi Kaarela-Seuran hallitukselle, niin sen sisällä myös yhdelle tai korkeintaan muutamalle aktiivisimmalle ja yhdistyksen hierarkiassa korkeimmalla olevalle henkilölle. Eräs avainroolissa yhdistyksessä toimiva henkilö kuitenkin kertoo haastattelussa, että olisi halukas jakamaan tehtävänsä jo seuraavalle, mutta halukasta vapaaehtoista ei ole toistaiseksi löytynyt, kenties pestin raskauden vuoksi. Mätäjokifestarin järjestäminen vaikuttaakin kuormittavan erittäin paljon muutamaa henkilöä, eikä tehtävien joukkoistaminen tai omistajuuden hajauttaminen ole onnistunut tai siihen ei tästä huolimatta ole haluttu lähteä. Muidenkin kaupunkitapahtumien järjestäjien haastatteluista tosin kuuluu sama viesti: yleensä jotkut kuormittuvat enemmän kuin suurin osa muista. Vastuurolien syntyminen sinnekin, missä niitä eksplisiittisesti pyritään välttämään vaikuttaa luonnolliselta, mutta Mätäjokifestareiden kohdalla kyse on painokkaammasta vallan ja omistajuuden keskittymisestä.

Osittain tälle löytyy perusteita esimerkiksi siitä, että suuri osa Kaarela-seuran hallituksen jäsenistä on kokeneita tapahtuman järjestäjiä ja pitkäaikaisia alueen asukkaita. Eräs avainasemassa toimiva haastateltava kertookin esimerkiksi sisältöjen määrittämisestä, että *”Kyl mä tiedän mitä me haluamme.”* (Haastateltava, Mätäjokifestari). Huoli tapahtuman

uusiutumiskyvyttömyydestä ja kävijämäärien putoamisesta haastateltavien keskuudessa kertoo toisaalta muusta.

Uusiutumisen vaikeus on kuitenkin ymmärrettävää monella tavalla. Yhtäältä jo valmiiksi niukat tekijäresurssit ohjaavat toteuttamaan tapahtumaa vähiten resursseja vaativalla tavalla. Toisaalta myös paikallinen toimintaympäristö on haastateltavien kertomuksen perusteella muuttunut eräillä keskeisillä tavoilla. Kannelmäki-päivien aikaan, 1960-luvulta alkaen, Kaarela-Seuraan kuului huomattavasti enemmän paikallisia toimijoita, kuin nyt. Siinä missä asukkaiden moninaistuvat toimijuudet asuinalueillaan vaativat Mäenpään & Faehnen (2021, s. 136) mukaan laajemmin asukkaiden toimijuuksia käsittävän kaupunkilaisen käsitteen käyttöönottoa, ovat joissain tapauksissa toimijuudet myös köyhtyneet, ainakin alueellisesti tarkasteltuna.

Haastateltavat kertovat ajasta, jolloin Kaarelan alueella asui muun muassa paikallinen pankinjohtaja, kauppiaat, muut yrittäjät ja kirkkoherra. Kaikki nämä kuuluivat Kaarela-Seuran hallitukseen ja olivat paitsi alueen asukkaita niin myös paikallisten instituutioiden edustajia. Edellä mainituista Kaarela-Seuraan kuului vuonna 2020 vain kirkkoherra, ja hänkin varajäsenenä. Kauppiaiden ja pankkiirien asuinpaikasta ei ole tietoa tämän tutkimuksen puitteissa, mutta Kaarela-Seuraan he eivät kuulu. Kaarela-Seura koostuu siis nykyisin yhä korostetummin asukkaista, kun aikaisemmin seuran hallituksen jäsenillä oli alueella muitakin rooleja. Lisäksi kauppojen ketjuuntuminen ja päätöksenteon keskittyminen esimerkiksi pankkiorganisaatiossa aiheutti sen, että paikallinen valta ja liikkumavara näiden organisaatioiden paikallispisteissä kuihtui.

Samaa kehitystä valitellaan myös kaupunkiorganisaation saralla tapahtuneen, kun esimerkiksi Kannelmäen nuorisotalon johtaja sai hoitaakseen koko läntisen Helsingin nuorisopiirin, niin aiemmin toteutetut yhteistyön muodot loppuivat tai hälvivät. Pitkälti kyse oli haastateltavan mukaan myös siitä, että Mätäjokifestari järjestettiin sunnuntaina, jolloin nuorisotalokin on kiinni ja työn teettäminen on kalliimpaa. Voisi kuitenkin tulkita myös, että kun nuorisotalon johtajan toimialuetta laajennettiin, myös paikallinen kytkös hälveni.

Kyse on siis tapahtuman järjestäjien sosiaalisten positioiden yksipuolistumisesta, eikä järjestäjien keskuudessa toimita yhtä monessa muussa systeemissä, kuin muiden tapahtumien kohdalla näyttäisi olevan, eikä muista systeemeistä edes pääse tapahtumaa järjestämään ilman että kuuluu Kaarela-Seuraan. Siispä resurssien virtaaminen tapahtuman ulkopuolisista systeemeistä tapahtumaan on rajatumpaa. Tämä näyttäisi johtavan siihen, että tapahtuma

rakenteistuu poikkeuksellisen samanlaiseksi vuosi toisensa perään, eli entisten tapahtumien rakenteelliset ominaisuudet tulee uusinnetuksi tavalla, joka vaikuttaa sen pysyvyyteen.

Kaarela-Seuran alueella on siis tapahtunut myös valtava rakenteellinen muutos eri toimijoiden paikallisen kytköksen osalta. Mätäjokifestari on leimallisesti kaupunginosayhdistyksen järjestämä paikallistapahtuma alueen asukkaille. Tämänkaltaiseen toimintaan lienee hankala saada toimijoita mukaan, jotka eivät pidä keskeisenä arvonaan asuinalueen virkistysmahdollisuuksien parantamista, etenkin jos valtaa määrittellä omaa tekemistä ei anneta kovinkaan paljoa.

6.7 Tapahtumien tyypittelyä

Tapahtumat ovat keskenään hyvin erityyppisiä. Ne poikkeavat muun muassa omistajuusrakenteeltaan hyvin vahvasti. Mätäjokifestarissa kaikki oleelliset päätökset tehdään kaupunginosayhdistyksessä, Arabian Katufestarin kohdalla kaupunginosayhdistyksen rooli on rajatumpi, Kallio Block Partyn taustalla vaikuttava Block Party ry on lähinnä nimellisesti tapahtuman taustalla ja sen rooli on lähinnä toimia raha- ja lupaliikenteen välittäjänä, ja Kallio-liike ohjaa lähinnä arvoja. Siivouspäivän ja Ravintolapäivän taustalla vaikuttavat yhdistykset tuntuvat vielä kaukaisemmilta, Ravintolapäivän taustalle perustetun yhdistyksen ollessa haastateltavan mukaan vain taho, joka kykeni ottaman vastaan Suomi-palkinnon.

Mätäjokifestarissa tapahtuman sisällöt ja luonne ovat verrattain muuttumattomat ja virallinen järjestäjä, Kaarela-Seura, hallitsee tapahtuman järjestämistä. Lähemmin tarkasteltuna huomataan, että tapahtumassa näkyy vahvasti myös tietyt avainhenkilöt/avainhenkilö. Tapahtumasisältöihin vaikuttaminen koetaan vaikeaksi jopa järjestäjäporukan sisällä, johtuen vakiintuneista järjestäytymisen tavoista, rooleista, omistajuuksista sekä näihin sidotuista toimintatavoista. Tapahtuman jatkuvuus on itseisarvo, josta pidetään kiinni sillä tapahtuman järjestäminen nähdään tärkeänä paikallisten asukkaiden vapaa-ajan palveluiden turvaamisen ja yhteisöllisyyden kohottamisen vuoksi.

Arabian Katufestarilla on vankka tausta Artovassa, joka takaa tapahtumalle verrattain varman jatkuvuuden ja asettaa arvopohjan. Tapahtumasisältöihin on laaja mahdollisuus vaikuttaa, mutta niitä ehdotetaan ja kehitetään erityisesti alkuvaiheessa melko keskitetysti. Artovalla on vahva fasilitoiva rooli, ja yhdistys onkin aktiivisesti tukena tekijöille, jotka koostuvat pääosin yhdistyksen ulkopuolisista tekijöistä. Tapahtumalla on vakiintuneita kumppanuuksia, esim. Metropolian kanssa, jotka luovat vuosittain toistuvan kaavan tapahtumalle tekijöiden taustan osalta, mutta tekijät itsessään vaihtelevat melko paljon. Tapahtumalla on omat arvonsa ja

teemansa, mutta niiden ylläpitäminen vaatii toimintaa eikä kykene nojaamaan yksinomaan päätöksiin.

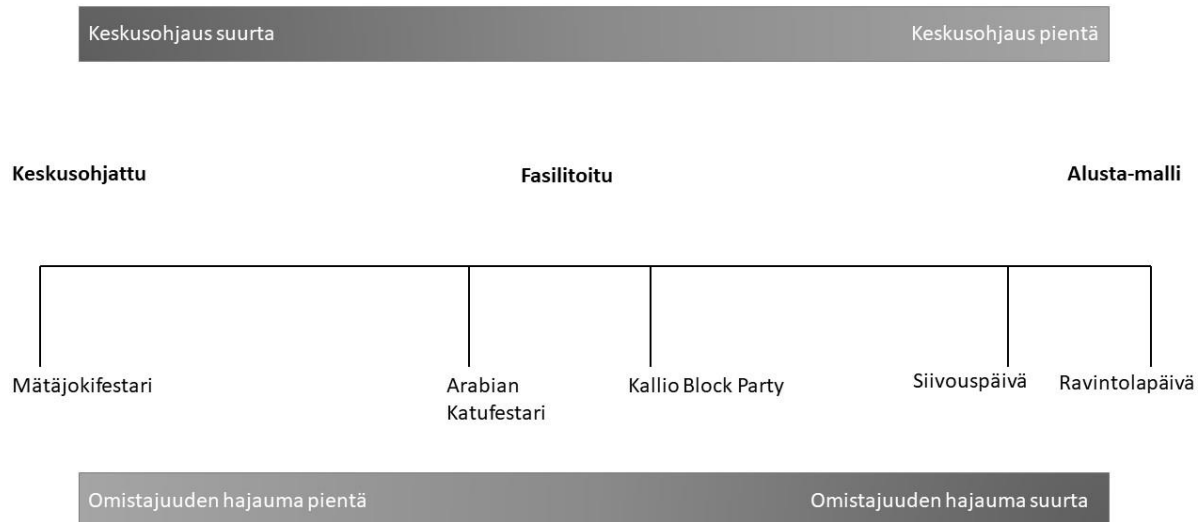
Kallio Block Partylla on vankahko tausta Kallio-liikkeen aktiiveissa ja taustalla on nykyisin myös yhdistys. Kallio-liike asettaa tapahtumalle arvopohjan ja sisällöllisen kehyksen, mutta sisältöjen määrittäminen on tekijöille erittäin vapaata, eikä yleensä vaadi raskaita päätösprosesseja. Ydinorganisaatio ei tue tekijöitä samassa laajuudessa kuin Arabian Katufestareilla, vaan tapahtumassa vallitsee resursseihin pohjaava meritokratia. Tapahtuman tuottajat ovat itse esiintyjä (toisin kuin Arabian Katufestareilla, jossa tuottajat yleisesti ottaen eivät esiinny itse). Sisältöihin vaikuttaminen on teoriassa mahdollista kenelle tahansa, mutta käytännössä siihen vaaditaan resursseja, yleensä verkostoja ja osaamista.

Siivouspäivän tausta nojaa jaettuun uskomukseen siitä, että tapahtuma on olemassa. Ydinorganisaatio määrittää päivän, ylläpitää yhteiskehitettyä tapahtumakehystä, käy neuvotteluja kaupungin kanssa luvitukseen liittyen, toimii yhteystahona mahdollisiin ongelmatilanteisiin ym. ohjeistuksiin liittyen, hankkii ja ylläpitää sekä digitaalista että fyysistä infraa sekä markkinoi tapahtumaa. Ydinorganisaatio asettaa löyhän teeman, jonka sisällä kuka tahansa voi toteuttaa ohjelmaa missä tahansa. Eri tapahtumapisteiden järjestäjät ovat vain tarpeen mukaan yhteydessä toisiinsa tai ydinorganisaatioon, yleensä tapahtumapisteiden järjestäminen onnistuu kuitenkin ilmankin erityistä yhteydenpitoa ydinorganisaatioon. Ydinorganisaatio on kuitenkin pääasiassa valmis dialogiin tapahtumapisteiden järjestäjien ja yleisön kanssa.

Ravintolapäivän tausta nojaa jaettuun uskomukseen siitä, että tapahtuma on olemassa, aivan kuten Siivouspäivänkin kohdalla. Ydinorganisaatio määrittää päivän, asettaa löyhän teeman, markkinoi tapahtumaa sekä ylläpitää digitaalista infraa, eli käytännössä verkkosivua ja siellä sijaitsevaa karttapalvelua. Sisällön määrittäminen ja toteuttaminen on kenelle tahansa mahdollista missä tahansa. Tapahtumapisteiden järjestäjät eivät yleensä ole yhteydessä toisiinsa tai ydinorganisaatioon, eikä ydinorganisaatio pääosin ole valmis dialogiin tapahtumapisteiden järjestäjien tai yleisön kanssa pois lukien markkinoinniksi luettava tiedotusvälineiden kanssa tapahtuva vuorovaikutus.

Tapahtumien analyysin pohjalta olen luonut niiden toimintatapoja ja järjestäytymistä koskevan kolmeportaisen jaon, jotka voitaisiin myös esittää omistajuuden hajaumaa kuvaavalla janalla (ks. kuva 2). Toisessa päässä janaa olisi tällöin erittäin hajautunut

omistajuusrakenne ja toisessa päässä taas sen vastakohta, keskitetty omistajuus. Kolmiportainen jako sisältää kategoriat keskusohjattu, fasilitoitu ja alusta-malli.

Kuva 2 Tapahtumien kategorisointi omistajuuden hajaumaa kuvaavalla janalla

Keskusohjatussa mallissa tapahtuma suunnitellaan ja toteutetaan verraten muuttumattoman porukan toimesta, jotka päättävät yhdessä mitä tehdään, jonka jälkeen toteutukseen vaadittavat toimet jaetaan kokouksessa henkilöille. Keskusjohdon päätehtävä, tai koko tehtävä, on saattaa tapahtuma alusta loppuun yksimielisesti ja selkeärajaisesti. Tällaista mallia edustaa Mätäjokifestari.

Fasilitoidussa mallissa tapahtuman puitteet luodaan tapahtumapaikkaa, luvitusta sekä arvoja myöten keskusohjatuksi ja näiden osalta vuosittaista vaihtuvuutta nähdään vain vähän, jos ollenkaan. Sisällöt kuitenkin määrittävät tekijäporukoiden verraten autonomisissa toimintaryhmissä. Tekemisen tavalle ja luonteelle on liikkumavaraa, mutta muut järjestäjät on huomioitava. Keskusjohdon päätehtävä on huolehtia arvojen ylläpitämisestä, antaa ”lähtölaukaus” tapahtumalle luomalla puitteet tapahtumalle luvituksen ja tapahtumapaikan osalta sekä toimia fasilitaattorisena rakenteena tekijäporukan sisäiselle vuorovaikutukselle. Tähän kategoriaan kuuluu Kallio Block Party ja Arabian Katufestari, joista jälkimmäisessä on kuitenkin keskusohjaus vahvempaa alkuhaastatteluineen ja esitarjottuine sisältöineen.

Alusta-mallissa tapahtumatuottajille annetaan kehys, joka on luotu enemmän tai vähemmän keskusohjatuksi. Se on kuitenkin vain karkea teema, jonka puitteissa osallistujat toteuttavat

ohjelmaa täysin autonomisesti ja toisistaan riippumatta. Keskusjohdon ydintehtävä on vakuuttaa muut siitä, että tapahtuma on ylipäättänsä olemassa ja ylläpitää digitaalista infrastruktuuria, eli esimerkiksi verkkosivuja. Tähän kategoriaan lukeutuvat Siivouspäivä ja Ravintolapäivä, mutta Siivouspäivässä kuitenkin keskusjohto on vahvempaa, heidän neuvotellessa kaupungin kanssa, ottaessa vastaan palautetta osallistujilta ja reagoiessa siihen.

6.8 Tyypittelyjen suhde sektoriajatteluun

Huomataan siis, että toiminta- ja järjestäytymistavoille voidaan luoda luokitteluja, mutta jo tämänkin aineiston pohjalta joudutaan toteamaan luokittelujen olevan karkeita. Luokitteluja löytyisi varmaankin laajemmastakin aineistoista yhtä monia kuin on tapahtumia.

Kaupunkiaktivismi-toimijoiden kirjolle on tyypillistä, että ne ovat keskenään heterogeeninen joukko moninaisia toimijoita (Mäenpää & Faehnle, 2021, s. 29), ja näyttäisikin siltä, että myös sen alakategoriana olevat kaupunkitapahtumat kirjavoittavat kategorioiden kenttää entisestään.

Yhtenä oleellisena erona voidaan löytää Mätäjokifestarin sijoittuminen selkeästi erilleen muista, keskitetyn omistajuutensa ja keskusjohtoisuutensa myötä. Onko kyse siis yhdistysmuotoisen järjestäytymisen eroista suhteessa vapaammin organisoituviin yhteisöihin? Vastaus vaikuttaisi olevan samanaikaisesti kyllä ja ei. Mäenpää ja Faehnlekin alleviivaavat neljännellä sektorilla olevan enemmän kyse toimintatavoista ja toimijuuksista, kuin järjestäytymisen tavoista (Mäenpää & Faehnle, 2021, s. 130). Järjestäytymisen tavat kuitenkin lienevät omiaan vaikuttamaan toimintatapoihin, sikäli kun esimerkiksi yhdistyksen säännöt ja perinteet muodostavat pohjan niille. Kuitenkin, kuten esimerkiksi Arabian Katufestarin kohdalla huomataan, voi kaupunginosayhdistyksen omaksua neljännen sektorin toimintatapoja.

Sikäli kuitenkin, kun toimintatavat tulevat organisaation näkökulmasta ulkoapäin, saattaa se johtaa myös kiista-asetelmiin. Eräs Mätäjokifestarin järjestäjä kertoi, että Kaarela-Seura on kohtaillut aiemmin Kannelmäki liikkeen, eli Kannelmäen paikallisen vapaamuotoisen liikkeen, kanssa joskus hieman konfliktinomaisesti. Kannelmäki liikkeen jäseniä liittyi Kaarela-Seuraan, ja pitkään seurassa toimineiden näkökulmasta ”*halus heti päästä hallitukseen, mä sanoin et joo tulkaa, mut ne alko heti määrääkkin myös ja synty heti tämmönen valtakriisi tässä*” (Haastateltava, Mätäjokifestari).

Suurin ongelma neljännen sektorin kanssa toimimiseen muodostuu haastateltavan kertomuksen mukaan toimintatavallista eroista:

”Mun mielestä nämä liikkeet on hyviä, mut kuitenkin yhdistyksessä se on demokraattinen se päätösjärjestelmä. Siellä äänestetään, siellä yhdistyskokous päättää hallituksen jäsenet ja hallitus keskenään päättää ja äänestää. Näissä liikkeissä on usein näin, et vaik ne o näennäisen demokraattisia ni siel on vetäjinä 2-3 täysin epädemokraattisesti valtaan valittua.” (Haastateltava, Mätäjokifestari).

Neljännen sektorin toimintatavat ovat siis lähtökohdiltaan hankalasti yhteensovitettavissa järjestötoiminnan käytäntöjen kanssa. Raskas päätöksentekoprosessi ja keskitetty hallinto kuitenkin nähtiin yhtenä esteistä osallistaa alueen muita toimijoita mukaan järjestelyihin, jota kuitenkin joidenkin haastateltavien mukaan kaivattaisiin. Järjestötoiminnan hallinnollinen raskaus on nähty kaupunginosayhdistystoiminnan mielekkyyttä ja tehokkuutta haittaavana tekijänä erityisesti pienempien yhdistysten kohdalla myös Helka ry:lle toteutetun selvityksen perusteella (Antila & Sallasmaa, 2019, s. 23).

Kenties siitä syystä haastattelun edetessä Mätäjokifestarin edustaja sanoikin myös näin:

”Sen takia mä en oo pitänyt tällästä et esimerkiks tässä kannelmäki liike olis saanu liian suurta asemaa, mut nyt mä oon valmis siihen, koska sen liikkeen on ajettava Kaarela-Seura uudistumaan. Kaarela-Seuran on uudistuttava, ja se ei uudistu millään muulla, kun sillä et muodostuu paine et sen pitää uudistua.” (Haastateltava, Mätäjokifestari).

Myyrmäessä virinnyt asukasliike, Myyrmäki-liike, on tahollaan paineistanut paikallista kaupunginosayhdistystä Myyrmäki-Seuraa, tai kenties jopa osittain vallannut sen. Myyrmäki-liike on onnistunut saamaan Myyrmäki-Seuran lupa- ja rahaliikenteensä hoitajaksi (Mäenpää & Faehnle, 2021, s. 40), jollaista usein kuitenkin tarvitaan, kuten esimerkiksi Kallio Block Partyn kohdalla huomataan. Kyseessä on kuitenkin kaksi toisistaan erillistä toimijaa samalla alueella, mutta synergioita on selkeästi löydetty. Myyrmäki-liikkeen verkkosivuilta huomataan esimerkiksi, että liike ja seura järjestävät jopa yhteistapahtumia alueella. (Myyrmäki-liike, [n.2020].)

Sektoreilla näyttäisi olevan merkitystä myös toisella tavalla. Kallio Block Partyn järjestäjät eivät ole saaneet HSL:n hallinnoimaa sähkökaappia käyttöönsä Vaasanaukiolla, koska muutoin se tulisi antaa kaikille käyttöön tasapuolisuuden nimissä (Mäenpää & Faehnle, 2021, s. 123). Samanaikaisesti Kaarela-Seuralla on jopa oma avain paikalliseen sähkökaappiin, joka vieläpä asennettiin erikseen paikalle, jossa he Mätäjokifestaria järjestävät. Vastaava vastakkainasettelu syntyi, kun Koskelan sairaala-alueelle kaupunkiaktivistien luoma varjokaava otettiin vastaan ”yhtenä mielipiteenä muiden joukossa” (Mäenpää & Faehnle, 2021, s. 69), mutta karkeasti samoihin aikoihin suunniteltua Hernesaaren kaavaa varten pyydettiin paikalliselta kaupunginosayhdistykseltä, Pro Eiralta, erikseen mielipidettä jo ideointivaiheessa (Mäenpää & Faehnle, 2021, s. 71). Miksi aktivisteja kohdellaan eri tavoin riippuen heidän järjestäytymistavastaan?

Osittain kyse lienee siitä, että myös toimintatavat ovat näissä esimerkeissä erilaiset. Neljännen sektorin proaktiivisesti tuotettua varjokaavaa ei osata ottaa kaupunkiorganisaatioissa vastaan, koska se tulee väärään aikaan tai on väärässä muodossa (mts. 69-71). Tyhjältä pöydältä lähtevä proaktiivinen ehdotus ei ehdi mitenkään mukaan vuosia kyteneeseen (mts. 71) suunnitteluprosessiin, niinpä olemassa olevan suunnitelman kommentointi jää usein ainoaksi vaihtoehdoksi. Lisäksi kaupungin itse pyytäessä mielipiteitä tulevat ne automaattisesti suunnitteluprosessin kannalta relevantissa kohdassa ja niille on kaupungin puolelta olemassa konteksti. Toisaalta rekisteröityjä yhdistyksiä on myös helpompi tunnistaa ja siten lähestyä.

Neljäs sektori on tunnistettu kodin, perheen ja ystävien elämänalueeksi jo kauan ennen nykyisenmuotoista kaupunkiaktivismia ja sosiaalisen median läpilyömistä. Yksityiselämä on kuitenkin some-aikakaudella kokenut aivan uudenlaisen skaalautumisen (Mts. 24), jonka turvin kansalaiset onnistuvat koettelemaan, ehdottamaan ja saamaan läpi pyrintöjä, jotka aiemmin olisivat vaatineet huomattavasti raskaamman järjestäytymisen. Kevyt järjestäytyminen on toiminnan näkökulmasta resurssi, tai se ainakin auttaa kohdentamaan niukkoja resursseja tehokkaammin. Toisaalta, kuten yllä esitetystä esimerkeistä voidaan huomata, kevyt järjestäytyminen voi olla myös toimintaa tai toimintaedellytyksiä rajoittava tekijä.

Sektorit tulisikin tulkintani mukaan nähdä ensisijaisesti rakenteina, mutta samalla tunnistaa neljännen sektorin intersektionaalinen luonne suhteessa kolmeen muuhun sektoriin. Yksityisen ja julkisen sektorin ulkopuolisen kansalaistoiminnan kentän toimintaedellytysten

yhdenmukaistamiseen pyrkivä lainsäädäntö on jo valmisteilla (Jauhiainen & Tervonen, 2020) ja se varmasti osaltaan vastaakin osaan yllä esitetystä problematiikoista.

Järjestäytymisen ja toimimisen tapoja on silti tässäkin aineistossa kolmea erilaista, joskin kukin tapahtuma voisi perustellusti ansaita myös kokonaan oman kategoriansa.

Kirjallisuudessa on myös aiemmin tunnistettu neljännen sektorin monipuoliset ja uudenlaiset toimintatavat, sekä niiden hallinnon prosesseihin integroitumisen haastava luonne (Mäenpää & Faehnle, 2021, 29, s. 69-71). Tämän tutkielman tulokset alleviivaavat sitä havaintoa, että kaupunkiaktiivimeja ei tulisi lähestyä hallinnollisena kokonaisuutena, vaan tapauskohtaista sensitiivisyyttä noudattaen (Mäenpää & Faehnle, 2021, s. 138).

Tässä tutkielmassa tutkitut tapahtumat ovat siis toimintatavoiltaan ja järjestäytymiseltään keskenään hyvin erilaisia. Yhtenä keskeisenä erontekijänä nähdään kolmannen ja neljännen sektorin erot, mutta neljännen sektorin kohdalla toimintatavat ja järjestäytyminen eriytyvät vielä hienojakoisempiin kategorioihin, lähes yksilöllisyyteen asti. Yhteistä kaikille ovat rakenteistumisteorian näkökulmasta ne logiikat, joiden kautta näihin moninaisuuksiin tullaan – tai Giddensiläisittäin niiden rakenteistumisen dynamiikan takana olevat tekijät. Seuraavassa kappaleessa pyritään ymmärtämään sitä, kuinka tapahtumista tuli sellaisia kuin ne ovat, mitä rooleja niihin kiinnittyneillä kaupunkilaisilla on ja miten ne kytkeytyvät itsensä ulkopuolelle.

6.9 Tapahtumien rakenteistuminen ja kytkeytyminen kaupunkiin

Kallio Block Partyn ja Arabian Katufestareiden järjestäytyminen on muuttunut ajan saatossa siten että uudenlaiset kumppanuudet ja erilaisten toimijoiden omistajuus tapahtumissa on vienyt näitä molempia omiin suuntiinsa. Kallio Block Partyn tapauksessa sisältöjen tuottaminen on valunut enemmän kohti järjestäytyneitä ja vakiintuneita taidekollektiiveja, yhteisöjä tai yhdistyksiä

”nyt sit ehkä 3-4 vuotta on ollu näitä tämmösiä vähän vakiintuneempia, muualla vakiintuneempia ryhmiä. Must se on ollu ehkä vähän tylsää, mut toisaalta se on myös helpottavaa koska meil oli... montas lavaa meil oli edellisenäkin vuonna, ni sit alko olee silleen et ei täs voimat riitä kellään, et ihanaa et noi hoitaa ton.” (Haastateltava, Kallio Block Party.)

On tapahtumatuotannon kannalta järkevää, että tapahtumasisältöjen järjestämisestä vastaavat tahot, joilla on alalta paljon kokemusta ja olemassa olevien verkostojen kautta saatavilla laitteistoa ja kalustoa. Nämä tapahtumatuottajat ovat siis tapahtumasysteemissä tulkittavissa resurssiksi, jonka avulla tapahtuma voidaan toteuttaa sellaisena kuin se on ollut. Sillä on kuitenkin joidenkin haastateltavien mukaan kääntöpuolensa, kun sisällöntuottajat omaksuvat yhä erikoistuneempia rooleja, eikä yhdessä tekemisestä tai yhteisöllisyydestä välitetä riittävästi. Näiden resurssien voitaisiin tulkita siis haittaavan tapahtuman sisäisten sääntöjen noudattamista.

Muun muassa tästä syystä viime aikoina on järjestäjäporukan keskuudessa ollut puhetta toimintatapojen palauttamisesta kohti tapahtuman juuria. *”Tänä vuonna muistaakseni, noh se keskustelu ehkä vähän tyrehty ton koronan takia, mutta oli varmasti tarkoituksena linjata, että koitetaan saada uusia toimijoita. Mieluummin kun että viidettä vuotta putkeen ne järkkää sen oman juttunsa.”* (Haastateltava, Kallio Block Party.)

Yhtäältä epäkaupallisuus tapahtumatuotannossa näkyvänä sääntönä rajoittaa suuresti sitä, millaisia ohjelmanumeroita tapahtumassa voidaan nähdä ja minkä tasoista kalustoa ynnä muuta voidaan resursseina saada. Toisaalta, epäkaupallisuuden sääntö myös mahdollistaa tapahtuman ilman mainoksia. On varmaankin melko harvinaista, että kymmeniä tuhansia kävijöitä vetävään tapahtumaan voi osallistua ilman, että altistuu kaupalliselle mainonnalle.

Voitaisiin siis tulkita, että tapahtumalla on Giddensin termein omat sääntönsä, joita tapahtuman rakenteistamisprosessissa uusinnetaan. Kuitenkin vakiintuneet ja puoliammatillaiset sisällöntuottajat, jotka ovat tapahtuman näkökulmasta nähtävissä resurssina, haastavat ajoittain näitä sääntöjä. Resurssit mahdollistavat tapahtuman, ja säännöt sen luonteen. On kuitenkin toimijoiden toiminnasta riippuvaista, kuinka näiden muodostamaa kokonaisuutta uusinnetaan tai muunnetaan.

Oleellista on kuitenkin huomata se, kuinka tapahtumaa järjestämässä olevat henkilöt eivät ole tapahtumasysteemissä pelkästään tapahtumanjärjestäjän sosiaalisessa positiossa tai roolissa vaan tuovat muissa systeemeissä heille kertyneitä resursseja, kuten konkreettisemmin esimerkiksi kalustoa ja talkoolaisia ja abstraktimmin osaamista ja verkostoja. Tämä on linjassa sen kanssa mitä neljännessä sektorista yleisesti on sanottu (mm. Mäenpää & Faehnle, 2021), mutta vastaa myös sitä, miten Giddensin rakenteistumisteoriaa on muualla tutkimuksessa sovellettu (esim. McGarry, 2016).

Toisaalla, Arabian Katufestareilla on nykyisin jo melko vakiintuneena osana yhteistyö Metropolian Kulttuurituotannon opintolinjan kanssa. Tapahtumaa tuottamaan saadaan innokkaita alan opiskelijoita, jotka pystyvät tapahtumatuotannossa mukana olemalla hyväksilukemaan opintojaan tai jopa suorittamaan työharjoittelun. Tämä asetelma mahdollistaa Arabian Katufestarille erityisen aseman kaupunkitapahtumien joukossa, kun tuottajaopiskelijoita ei välttämättä tarvitse houkutella tekemään juuri sitä omaa taiteenalaansa, vaan melkein minkä tahansa kulttuuritapahtuman tuottaminen on heille kiinnostavaa. Tämän johdosta myös tapahtumasisältöjä voidaan pallotella ja kehittää keskitetymin, kuin esimerkiksi Kallio Block Partyssä, ja sisältöehdotuksia voidaan jopa syöttää toinen toisilleen.

”Mä muistan sen et ehkä sillonkun me mentiin tekee sitä, ni meille ehkä ehdotettiin sitä et ois tämmönen [ohjelmanumero] et sinä ja sun koulukaveri oisitte hyvä tiimi tekee tätä et haluuttekste tehä tän. Se oli ehkä, joko se oli toi [mentori] joka oli siel sillon tekee sitä, tai sitte ehkä se oli [ohjelman järjestäjä], joka oli kans sillon tekee aika paljon tai osana kans sitä Arabian katutaidefestaria.” (Haastateltava, Arabian Katufestivaali.)

Voitaisiin siis kenties sanoa, että Arabian Katufestareiden arvot ja toimintatavat mahdollistavat tekijäresurssien realisoinnin Metropolian opiskelijoiden joukosta, mutta opiskelijat samanaikaisesti mahdollistavat nuo toimintatavat ja arvot tulemalla tapahtumaan omasta sosiaalisesta positiostaan käsin.

Arabian oppilaitoksissa opiskelevat kulttuurialan opiskelijat ovat siis ehdottomasti keskeinen resurssi tapahtumalle. Toisaalta tapahtuma on myös resurssi opiskelijoille, jotka etsivät työharjoittelupaikkaa omasta koulu-systeemistään käsin. Tapahtumassa säännöksi muodostunut tekemisen vapaus taas edesauttoi tapahtuman muodostumista ”sillisalaatiksi”, kuten tapahtumaa järjestämässä ollut haastateltava sitä kuvasi. Vapauden sääntö asetettiin tapahtuman taustaorganisaatiossa ja se tuli uusinnetuksi eri vaiheissa mukaan tulevien toimijoiden toimesta. Tekemisen vapautta kuitenkin rajoittaa Arabian Katufestareilla esimerkiksi tapahtuma-alueen määkäyttöluvassa rajattu tila, jotka ovat kaupunki-systeemissä uusinnettuja sääntöjä. Kaupungin tai yhteiskunnassa laajemminkin sijaitsevia sääntöjä, eli niiden rakenteellisia ominaisuuksia ei kuitenkaan rakenteistumisteoriaa seuraten tarvitse uusintaa, vaan niitä voi toiminnalla myös muuntaa, kuten Ravintolapäivän kohdalla on joiltain osin käynytkin.

Ravintolapäivän alkusysäys tapahtui, kun perustajat asettuivat vastakkain yhteiskunnan ravintolatoimintaa koskevien rakenteellisten ominaisuuksien kanssa. Esimerkiksi anniskelulainsäädäntö, joka vielä Ravintolapäivän syntymisen aikaan kielsi alkoholin ulosmyymisen ravintoloista, oli yksi oleellinen kohta, jonka haastateltu perustajajäsen mainitsi esimerkkinä säännöstä, jota hän olisi halunnut Ravintolapäivässä rikottavan. Anniskelulainsäädäntö, kuten lainsäädäntö yleensäkin, on kuitenkin vahvasti sanktioitu (Kirjoittajan käännös. Alkup. Giddens: strongly sanctioned), eli sen rikkomisen seuraamukset ovat vakavat sekä konkreettiset ja/tai ne realisoituvat hyvin todennäköisesti.

Ravintoloiden omistajat ovat tietoisia näistä säännöistä, eikä heidän kannata välttämättä niitä rikkoa, joten he päätyvät uusintamaan tätä rakenteellista ominaisuutta pidättäytymällä myymästä alkoholia ulos. Tämä johti siihen, että Ravintolapäivän perustajat ryhtyivät pohtimaan muita tapoja tapahtuman järjestämiseen ja lopulta päätyivät järjestämään ohjelmaa varsinaisten vakinaisten ravintoloiden ulkopuolella. Näiden ulkopuolella kuitenkin eräs perustajajäsen kertookin itse pitäneensä alkoholipitoisia juomia tarjoilevaa liikkuvaa pop-up baaria. Tämän hän teki ilman anniskelulupia ja kertomansa mukaan esitteli toimintaansa jopa tv-uutisissa.

Huomataan siis, että samainen anniskelulaki, jonka rikkominen olisi kohtuuton riski Ravintolayrittäjille, ei tuntunut samanlaiselta yksityishenkilölle, joka ei hanki elantoaan ravintola-alalla. Tästä käsin nähtynä rakenteet näyttävät siis erilaisina toimijan sosiaalisesta positioista riippuen, eli sanktioiden realisoitumisen seuraamukset ovat kenties vähemmän vakavia henkilölle, jonka elinkeino ei tule uhatuksi sanktioiden realisoituessa. Toisaalta, vaikka sekä ravintoloitsija, että aktivisti toimivat samassa yhteiskunnan makrotason systeemissä, on aktivismin mikrosysteemi sekä ravintolatoiminnan mikrosysteemi toisistaan siinä määrin erillisiä, että niiden rakenteelliset ominaisuudet käyttäytyvät eri tavoin.

Tapahtumassa mukana olevien henkilöiden sosiaaliset positiot heijastuvat sen rakenteellisiin ominaisuuksiin muutenkin. Kuten Ravintolapäivästä haastateltu perustajajäsen kertoi, hänellä oli itsellään paitsi toimittajakokemusta niin myös verkostoja lehtien toimituksissa. Tätä resurssiksi tunnistettua henkilökohtaista ominaisuutta pystyttiin käyttämään hyväksi Ravintolapäivän tiedotuksessa. Toisaalta Ravintolapäivässä oli mukana myös IT-osaaja, joka kykeni toteuttamaan tapahtumaa varten tarvittavat nettisivut ja siellä sijainneet kartat. Säännöiksi tapahtumaan oli muodostettu vapaus tehdä mitä kukin haluaa, joka taas oli reaktio

yhteiskunnallisissa systeemissä vallinneeseen tekemistä rajoittavaan säännöstyöhön. Tämän säännön mukaisesti edes Ravintolapäivän perustajat eivät kieltäneet minkään tyyppisiä kojuja, vaikka toivatkin esille omat suosituksensa ja näkemyksensä tapahtuman halutusta luonteesta.

Vapaus oli toisaalta myös resurssi, koska yksittäiset kojun pitäjät saattoivat osallistua helposti, ja esimerkiksi edistää omista sosiaalisista positioistaan käsin nähtyjä tavoitteita, kuten molempien tätä työtä varten haastatelluista kojunpitäjistä voidaan todeta. Vapauden sääntö on myös siitä mielenkiintoinen, että aluksi perustajajäsenet halusivat hallita kojujen luonnetta heidän poistaessaan esimerkiksi kaupallisia tai poliittisia kahviloita ja kojuja kartalta. Tekijä-resurssien vähyys ja vapauden sääntö kuitenkin johtivat siihen, että tästä oli luovuttava. Itse tapahtuma siis rakenteistui mikro- ja makrotasoisien systeemien ja niitä toiminnallaan rakenteistavien toimijoiden dynaamisessa suhteessa.

Alkoholilainsäädännön lisäksi pop-up ravintolan avaamista ohjaa kuitenkin muitakin säännöksiä riippumatta siitä tarjoillaanko kojussa alkoholia vai ei. Esimerkiksi Ruokavirastolla (ent. Evira) on omat säännöksensä koskien pop-up ravintolan avaamista elintarvikeviranomaisen näkökulmasta, ja kunnat hallinnoivat Suomessa maankäyttöön liittyviä lupia.

Suomessa Ruokavirasto tulkitsee ja toteuttaa elintarvikelakia, joka vielä ensimmäisen Ravintolapäivän aikaan vaati pop-up kojun pitäjää tekemään kojustaan virallisen ilmoituksen elintarvikeviranomaisille. Elintarvikelakia kuitenkin muutettiin siten, että jo vuoden 2011 syksyllä tämä ilmoitusvelvollisuus poistui. (Lundman, 2013, s. 4.) Tätä ennen ilman ilmoitusta toimineet kojut olivat siis toimineet laittomasti. Aineistosta ei selviä miten Ravintolapäivä ja elintarvikelain uudistus vaikuttivat toisiinsa, mutta eivät välttämättä mitenkään. Ravintolapäivästä haastateltu perustajajäsen kertoi haastattelussa, ettei hän tiennyt pitikö Ravintolapäivä kojusta ilmoittaa vai ei, joten oleellista on huomata, ettei koko lainsäädännöllä ollut ainakaan kovin suurta merkitystä Ravintolapäivän perustamiselle.

Sittemmin Ruokavirasto on tarkentanut pop-up Ravintoloita koskevia linjauksiaan ja laatinut aiheesta sivuilleen ohjeistuksen (ks. Ruokavirasto, 2021). On mahdollista, että Ravintolapäivän suosittuus (eli ekstenssiivinen kollektiivinen toiminta) oli omiaan vaikuttamaan Ruokaviraston luomiin ohjeistuksiin, tai ainakin siihen, että ohjeistukset ylipäättänsä luotiin. Tämän työn laajuudesta johtuen siihen prosessiin liittyen ei ole kerätty aineistoa, joka olisikin hedelmällinen jatkotutkimuksen kohde.

Mäenpää ja Faehnle puhuvat kuitenkin prefiguraatiosta, tai tarkemmin performatiivisesta ja prefiguratiivisesta politiikasta (Mäenpää & Faehnle, 2021, S. 121-122). Tällä tarkoitetaan esityksellisin metodein mallinnettavista uudenlaisten toimintatapojen kokeilemisesta tulevaisuusorientoituneella otteella (mts. 122). Ajatuksen takana on Michael Saward, joka painottaa, että poliittiset käytännöt ja periaatteet ovat pohjimmiltaan toiminnassa muotonsa saavia (Saward, 2019, s. 8) ja toimien edustuksellisuuskin välittyy tämän näkökulman mukaan pääasiassa sitä kautta, että toimintaa toteutetaan (Saward, 2014, s. 725). Esimerkkinä tästä voitaisiin pitää Ravintolapäivää, joka toiminnallaan esitti mahdollisen, vaihtoehtoisen kaupungin pop-up kojujen täyttämänä karnevalistisena näyttämönä. Tapahtuman runsaat osallistujamäärät tämän tulkinnan mukaan vahvistaisivat mielipiteen paremmasta todellisuudesta edustavan laajaa joukkoa, joka julkishallinnon olisi näin ollen noteerattava.

Kunnissa elintarvikelain ja Ruokaviraston ohjeiden noudattamista valvovat terveystarkastajat. Kuitenkin esimerkiksi Mikkelin terveystarkastaja on maininnut, ettei kaikkien pop-up ravintoloiden tarkistaminen olisi mitenkään mahdollista ja vain osan tarkastaminen taas sotisi yhdenvertaisuusperiaatetta vastaan. Terveystarkastaja ilmaisikin olevansa sitä mieltä, että olisi parempi myötäillä Ravintolapäivän ideologiaa sekä lähestyä asiaa ”eurooppalaisemmin” (Salminen & Seppi, 2014, s. 46). Tämä kommentti, olkoonkin että sen on antanut yksittäinen kunnan terveystarkastaja aivan eri kunnasta, kuin tämän työn fokuksena oleva Helsinki, on mielenkiintoinen osoitus julkisen sektorin adaptoitumisesta neljännen sektorin toimintaan. Giddensin termein voitaisiin sanoa kyseessä olevan systeemin rakenteistumista toiminnan ja rakenteen vuorovaikutuksessa.

Terveystarkastusten lisäksi kunnissa lähtökohtaisesti päätetään myös yleisten alueiden maankäytöstä ja luvituksesta siltä osin. Vaikka Ravintolapäivä onkin levinnyt useisiin eri maihin ja kaupunkeihin, tässä työssä keskitytään pääasiassa Helsingin tapaukseen. Helsingissä yleisillä alueilla järjestettäviä tapahtumia varten on haettava lupa tai useampia lupia riippuen siitä missä tapahtuma järjestetään, kuinka isosta tapahtumasta on kyse ja vaikuttaako tapahtuma esimerkiksi liikenteen sujuvuuteen (Helsingin kaupunki, 2020b). Mielenkiintoista on, että Ravintolapäivän ja Siivouspäivän kohdalla tästä on tehty kategorinen poikkeus (Helsingin kaupunki, 2020c). Siivouspäivän perustajat kävivät aktiivista dialogia Helsingin kaupungin kanssa koskien tapahtuman luvitusta, mutta Ravintolapäivän perustajat eivät. Lopputulos oli kuitenkin lopulta kummallekin tapahtumalle sama, eli se ettei erillistä lupaa tarvita.

Helsingin brändityötä esittelevästä Pro gradusta käy esiin, että yksi kaupungin brändikärjistä on kaupunkilaisten omaehtoisuus ja aktivismi kaupungin muodostumisessa (Sipilä, 2018, s. 84-87). Samaa viestiä tuotiin esiin jo aiemmin, vuonna 2014, julkaistussa Kaupunkiaktivismioppaassa, jossa myös todetaan että (silloinen) ”Rakennusvirasto ei myönnä lupia ravintolapäivän ravintoloille, mutta ei myöskään halua estää palkittua tapahtumaa” (Jyrkäs & Luoto, 2014, s. 48).

Haastateltu Ravintolapäivän perustajajäsen kertookin Helsingin kaupungin kahtalaisesta suhtautumisesta tapahtumaan, erityisesti aluksi. Yhtäältä katualueiden käytöstä ja siisteydestä vastaavat viranhaltijat olivat haastateltavan kertomuksen mukaan hieman ”nyreissään” siitä, ettei maankäyttölupia ollut haettu ja tapahtumasta aiheutui roskaamista. Toisaalta brändi- ja matkailupuolista vastaavat viranhaltijat olivat tapahtumasta innoissaan ja käyttivätkin tapahtumaa hyväkseen Helsingin markkinoinnissa. Tämä kertoo siitä, että myös kaupungin systeemin sisällä on useita mikrosysteemeitä, joilla on omat dynamiikkansa. Näissä systeemeissä toimii yksilöitä, jotka ovat avainasemassa näiden mikro- ja makrotason systeemien rakenteellisten ominaisuuksien muodostuksessa.

Ravintolapäivässä ydinorganisaatioon kuuluva toimittajataustainen henkilö toi tapahtumaan oman median tuntemuksensa, joka varmasti edesauttoi synnyttämään sitä spektaakkelinomaista mediahuomiota, jota tapahtuma sai osakseen. Hänellä oli verkostoja myös lehtien toimituksessa, joten Ravintolapäivän sivujen kaatuessa eräänä vuonna, Helsingin Sanomien toimittaja soitti hänelle ja tarjoutui julkaisemaan Ravintolapäivän kartat sekä kojujen tiedot lehden sivuilla, uutisten seassa. Tempauksesta aiheutui Helsingin Sanomille epäilemättä kävijäliikennettä, ja toisaalta sen voisi tulkita Ravintolapäivän mainostamiseksi. Kuitenkin, koska Ravintolapäivä itsessään ei ole voittoa tavoitteleva organisaatio, jos sitä pidetään organisaationa ylipäättänsä ollenkaan, ei varmaankaan journalismin eettiset periaatteetkaan tulleet kyseenalaistetuksi.

Tästä voitaisiin siis sanoa, että sen lisäksi että toimijoiden sosiaalisilla positioilla tai rooleilla on merkitystä, niin merkitystä on myös sen systeemin positiolla, josta käsin toimija toimii. Tästä käsin nähtynä myös sektoreilla on merkitystä. On eri asia jos kaupunkia lähestyy yritys, järjestö tai asukas.

Tapahtumien järjestäjien henkilökohtaisilla ominaisuuksilla, kytkeytyneisyyksillä, taidoilla ja verkostoilla on siis suuri merkitys tapahtuman rakenteistamisessa. Järjestäjät tuovat tapahtumaan tapahtumatuottaja-roolin lisäksi myös roolinsa, tai sosiaaliset positionsa kuten

Giddens sen ilmaisee (esim. Giddens, 89, 1984), muualla yhteiskunnassa. Lisäksi tapahtuman organisoitumistavalla ja toimintalogiikalla on merkitystä sen kytkeytyessä itsensä ulkopuolelle.

Rakenteistumisen prosessimaisuus ja eri tarkastelutasojen lävistävä luonne kuitenkin selittää myös sitä, kuinka tapahtumat eivät ole pelkästään järjestäjiensä roolien ja verkostojen summia, vaan synnyttävät myös uusia sekä mahdollistavat uudenlaisia toimijan ja systeemin välisiä kytkeytymisen tapoja. Siivouspäivässä toimineen, myöhemmin valtionpalkinnonkin saaneen (Taiteen edistämiskeskus, 2020) palvelumuotoilijan rooli synnytti kaupungin ja tapahtuman välille kiinnostavan dynamiikan. Koska Siivouspäivässä kojunsa ilmoittaneita tapahtumanjärjestäjiä oli heti ensimmäisenä vuonna niin paljon, ettei kaupungin lupakäsittelijät ehtineet kaikkia käsitellä, muutettiin käytäntöä lupamenettelystä ilmoitusmenettelyyn. Tällä varmistettiin se, että jokaisella kojunsa asiallisesti ilmoittaneella tapahtumanjärjestäjällä oli tapahtumapäivänä kojulleen lupa.

Siivouspäivä siis rakenteisti tältä osin niitä sääntöjä ja käytänteitä, jotka tapahtumanjärjestäjää koskevat. Tässä onnistumista edesauttoi Siivouspäivän järjestäjän ammattitausta ja -osaaminen, mutta hän synnytti samalla itselleen ja tapahtumalle uudenlaisen roolin ja kytköksen kaupunkiorganisaatioon. Käytännön ongelmasta lähtenyt innovointi päättyi lopulta tilanteeseen, jossa hän oli osallistunut kaupungin prosessin virtaviivaistamiseen. Tämän tyyppinen suoran osallistumisen muoto yhtäältä kuvaa itseorganisoituvaa kaupunkiaktivismia, mutta on toisaalta erityisen kouriintuntuva esimerkki systeemitason adaptoitumisesta toimintaan ja systeemin rakenteellisten ominaisuuksien rakenteistumisesta.

Tätä esimerkkiä valottaa Giddensin käsitys sosiaalisista systeemeistä toisensa läpäisevinä tai sisältävinä entiteetteinä. Kuten McGarrykin (2016) tuo esille, toimijat voivat toimia samanaikaisesti useissa eri systeemeissä. Tässä tapauksessa Siivouspäivän järjestäjät toimivat samanaikaisesti kaupungin systeemissä ja tapahtuman systeemissä. Toisaalta työelämän systeemissä hankittu palvelumuotoilullinen osaaminen toimi resurssina näiden systeemien yhteensovittamisessa tavalla, jossa rakenteistettiin kaupunki-systeemin rakenteellisia ominaisuuksia luvitukseen liittyvän hallinnollisen prosessin, eli sääntöjen, osalta.

Giddens painottaa myös toimijan tietoisuutta rakenteista. Eräs Kallio Block Partyta haastaltu järjestäjä kertoi hänen kysyneen Opetushallitukselta tiloja käyttöön tapahtuman backstageksi. Opetushallitus sijaitsi tapahtuma-alueen kontekstissa hyvällä paikalla, mutta kiinnostavinta

oli kuinka hän kertoi vedonneensa Opetushallituksen yhteiskuntavastuuseen ja julkisen toimijan rooliin asukkaiden toiminnan mahdollistamisessa. Hän kykeni toimimaan siis yhtäaikaaisesti sekä tapahtuma-systeemissä, että laajemmassa yhteiskunnallisessa systeemissä paikantaen tapahtumalle resursseja ja käyttäen hyväksi resurssin oman koti-systeemin omia rakenteellisia ominaisuuksia resurssien hankkimiseksi.

Toisaalta myös musiikkiyhdistyksessä klubeja järjestänyt ja siellä verkostoitunut Kallio Block Partyn järjestäjä onnistui realisoimaan hänen yhdistystoiminnassa relevantin sosiaalisen positionsa suomat resurssit Kallio Block Partyilla. Hänen onnistui saada riittävä määrä tekijöitä ja kalustoa jopa päälavan järjestämistä varten, vaikka oli ensimmäistä kertaa järjestämässä kyseistä tapahtumaa. Hyvin vastaavalla tavalla myös McGarry (2016) kuvaa eri systeemien välisiä rakennesuhteita maahanmuuttajiin fokusoivassa tutkimuksessaan.

Hän puhuu yksilöistä ”strategisina toimijoina”, joilla on mahdollisuus toimia useissa systeemeissä. Esimerkinomaisesti hän kertoo kuinka tietyssä systeemissä, esimerkiksi työpaikallaan, menestynyt toimija kykenee siellä kerääntyneitä allokaattivisia (allocative) resursseja (esim. rahaa) hyödyntämään muissa systeemeissä, esimerkiksi paikallisyhteisössään, saaden auktoritatiivisia (authoritative) resursseja (esim. kunnioitusta) (McGarry, 2016, s. 2075). Kallio Block Partyn esimerkissä tilanne on täsmälleen sama, joskin kenties käänteinen. Tapahtuman järjestäjän auktoritatiivinen resurssi yhdistyksessä (vaikutusvalta) realisoi hänelle allokatiivisia resursseja Kallio Block Partyssä (kalusto, vapaaehtoiset).

Vilahduksenomaisesti omaksuttujen ja hetkellisten roolien lisäksi tapahtuma saattaa jättää jälkeensä pysyvämpiä uusia rooleja yhtäältä tapahtumanjärjestäjille, että toisaalta siihen ulkopuolelta liittyville toimijoille. Mätäjokifestarin järjestäjät kertovat, että aikaisemmin tapahtumapaikalle oli hankaluuksia saada sähköä, jota tarvitaan luonnollisesti esiintyjien tekniikkaa ynnä muuta varten. Lopulta Helsingin kaupunki järjesti alueelle oman sähkökaapin, jonka avaimia säilytetään paitsi kaupungilla, niin myös Kaarela-Seurassa. Myös muiden alueella tapahtumaa järjestävien on mahdollista saada avain sähkökaappiin suoraan Kaarela-Seuralta, joten heistä on muotoutunut eräänlainen alueellinen fasilitaattori ja kaupungin infran hallinnoija. Mätäjokifestarin tapahtumapaikka on samalla fyysisiltä ominaisuuksiltaan rakenteistunut luonteeltaan vahvemmin tapahtumapaikaksi, tapahtumia tukevan infrastruktuurin myötä, joka on varmasti omiaan houkuttelemaan samaan paikkaan muitakin tapahtumia.

Mätäjäki-festarin järjestämiseen liittyvät sosiaaliset prosessit ovat siis rakenteistaneet Kaarela-Seuran, tapahtumapaikan (osana kaupunkitilan systeemiä) sekä Mätäjäkifestarin rakenteellisia ominaisuuksia.

Siinä missä kaupunkilaiset voivat siis omaksua uudenlaisia kaupunkilais-yhteisöllisiä rooleja, niin voi sellaisia omaksua myös kaupungin työntekijät. Ravintolapäivässä eräs haastateltava kertoi pitäneensä kojuja Töölön kirjastossa, joka tarjosi tilojaan muutamille Ravintolapäiväkojuille. Töölön kirjasto oli raivannut sopivat tilat tyhjäksi kojuja varten ja tuonut paikalle kojupöytiä. Haastatteluaineistosta ei selviä se, että kenen päätös näin oli ollut toimia, mutta lienee selvää, että se ei ole kuulunut kirjastojen normaaliin toimintaan tai vaikkapa kirjastonjohtajan pakollisiin tehtäviin. Yleisten kirjastojen lakisääteisiin tehtäviin toki kuuluu ”tarjota tiloja oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan” (Laki yleisistä kirjastoista, 2016). mutta tehtävän soveltaminen lienee suhteellisen vapaata, eikä erityisesti edellytä järjestäytymättömien kojunpitäjien päästämistä tiloihinsa. Kyseisessä tapauksessa voitaisiin tulkita kirjaston toimineen lakisääteisten tehtäviensä puitteissa, mutta kuitenkin tavalla jossa kirjasto ensisijaisesti osallistui kaupunkilaisten aloittamaan prosessiin eikä päinvastoin.

Toinen vastaava esimerkki kaupungin virallisen toiminnan ja kaupunkitapahtuman ruohonjuuritason kohtailusta löytyy Arabian Katufestareista. Eräs haastateltava kertoi vakiintuneesta kumppanuudesta Helsingin kaupungin nuorisopalveluiden kanssa, jossa erityisesti yksi kaupungin työntekijä oli aktiivisesti ja konkreettisesti mukana toteuttamassa ohjelmaa tapahtumaan osana nuorisotyön tehtäviään, josta hänelle maksettiin kaupungilta palkkaa. Haastatteluaineistosta ei käy esiin se, oliko kyseinen henkilö Artovan toiminnassa muuten mukana, mutta jokataapauksessa monivuotinen yhteistyö katutaiteen saralla oli luonteeltaan intensiivistä ja tapahtumasisältöjen kannalta keskeistä.

Giddens kirjoittaa ”*discursive formulation of a rule is already an interpretation of it, and, as I have noted, may in and of itself alter the form of its application.*” (Giddens, 1984, s. 23).

Lain tai työsopimukseen kirjatun tehtäväkuvauksen laatiminen, mutta myös sen tulkinta edellyttää toimijuutta, puhumattakaan sen soveltamisesta. Julkiset instituutiotkin koostuvat yksilöistä, joten on oleellista ottaa huomioon myös niiden rooli kaupunkiaktivismissa ja sosiaalisten systeemien rakenteistumisessa.

Mäenpää & Faehnle (2021, s. 137) puhuvat viranhaltija-aktivismista, jolla tarkoitetaan aktivistisia toimia omassa tehtävässään viranhaltijana, jotka yleensä ylittävät tehtäväkuvan

rajat. Edellä mainituissa esimerkeissä voi hyvin sanoa olleen tästä kysymys. Mäenpää & Faehnle kertovat myös neljännen sektorin luonteesta muiden yhteiskunnan sektoreiden sisällä, välillä ja ulkopuolella tapahtuvasta toiminnasta. Rakenteistumisteoria korostaa yksilön ja rakenteen vuorovaikutteista suhdetta systeemin rakenteellisten ominaisuuksien rakenteistumisessa. Rakenteistumisteorian yksilöä korostava luonne on omiaan selittämään myös viranhaltija-aktivismiin ja neljännen sektorin luonteen ominaisuuksia. Kirjastonjohtaja sekä nuorisopalveluiden työntekijä ovat ammattiroolinsa lisäksi yksilöitä, sekä edustavat organisaationsa lisäksi itseään, kaikkine orientaatioineen, arvomaailmoineen sekä muun elämän kytkeytyneisyyksineen. Tehtävässään toimiessaan, eli sosiaalisten positoidensa perusteella, heillä on kuitenkin erityisen merkityksellinen rooli organisaationsa käytäntöjen ja toimintamallien rakenteistamisessa, jotka taas toimivat rakenteina tapahtumajärjestäjille.

Tätä kautta tapahtumajärjestäjien muun elämän roolit löytyvät taas huomion keskiöstä. Kaupunkitapahtumien järjestäjien lisäksi tapahtumiin kytkeytyy siis myös mahdollistajia. Se vuorovaikutus, jota eri sektoreita, organisaatioita ja toimijaryhmittymiä edustavien yksilöiden välillä käydään on keskeistä tapahtuman rakenteistumisen kannalta, joka puolestaan on omiaan rakenteistamaan tapahtumanjärjestämisen edellytyksiä laajemminkin. Esimerkkinä mainittakoon Siivouspäivän ja Ravintolapäivän luvituksellinen poikkeusasema. (Helsingin kaupunki, 2020c). Tämän työn laajuus ei kata sitä prosessia, jonka kautta kyseiseen lopputulokseen on päädytty, mutta aineistosa käy esiin, että kyseiset tapahtumat ja kaupunki ovat kohtaillleet eri tavoin. Pohjimmiltaan kyse on siis toiminnan ja rakenteen vuorovaikutuksesta.

Rakenteistumista ei kuitenkaan pidä ajatella täysin tiedostettuna prosessina, tai tarkemmin, tietoisien toiminnan tulemien ei pidä olettaa olevan aiottuja. Giddens kirjoittaa: *”Human history is created by intentional activities but is not an intended project; it persistently eludes efforts to bring it under conscious direction”* (Giddens, 1984, s. 27). Kenties tämä on yksi syistä, jonka takia toiminnasta syntyviä tulemia ei aina nähdä vaikuttamisena edes toimijoiden itsensä mielestä. Ravintolapäivän järjestäjät eivät näe itseään aktivisteina, mutta kuten voidaan tämän työn tuloksista huomata, ovat ne vaikuttaneet esimerkiksi tapahtumiin liittyviin hallinnollisiin käytäntöihin. Toisaalta Siivouspäivä, jonka oli tarkoitus olla vastaus autottoman keskusta-asujan kierrätystarpeille ja levittäytyä ympäristöön tasaisena kojujen mattona rakenteistui keskustan puistoihin ja kuntien tontteille keskittyväksi kirpputoritapahtumaksi. Tulemat eivät aina ole aiottuja, vaikka taustalla olisikin tietoista toimintaa ja kirkkaita tavoitteita. Tämä alleviivaa rakenteistumisteorian henkeä, joka osaltaan

maalaa lohdullista kuvaa osallisuudesta ja oikeudesta kaupunkiin. Toiminnalla on vaikutusta, vaikka sen lähtökohdat eivät olisikaan vaikuttamisessa.

Epäpoliittisuus kuvaakin kaupunkiaktivismia yleisesti, sillä se ei suuntaudu politiikkaan vaan toimintaan (Mäenpää & Faehnle, 2021, s. 116-117). Toimintaa ohjaavia sääntöjä sen sijaan joko kunnioitetaan, tai sitten ei kunnioiteta, tai kuten Ravintolapäivän esimerkissä – niitä ei edes täysin tunneta. Siispä, kuten Mäenpää ja Faehnle toteavat ”*Kaupunkiaktivismiin vastapuoli ei ole poliitikko tai pääomanomistaja vaan viranomaistoiminta ja byrokratia*” (mts. 119). Toimilla voi kuitenkin olla seurauksia, jotka noteerataan poliittisissa keskusteluissa, jolloin ne voivat politisoitua. Kurt Ivesonin mukaan esimerkiksi eri tee-se-itse urbanismin muodot voivat politisoitua oikeus kaupunkiin -ajattelun kontekstissa, jos oikeuden julistus tunnustetaan kiistaksi, jolle löydetään vastakkainen osapuoli. (Iveson, 2013, s. 942.)

7. Johtopäätökset

Tässä tutkielmassa on analysoitu joidenkin helsinkiläisten tapahtumien luonnetta, toimintatapaa sekä järjestäytymistä. On huomattu, että toiminta tapahtuu vuorovaikutusprosesseissa, joissa toimijuuksia omaksutaan ja muokataan. Näissä vuorovaikutusprosesseissa myös rakenteistetaan niitä toimintatapoja ja tapahtumien ilmentymisen muotoja, joita analyysissä on kuvattu. On keskeistä huomata, että tapahtumat ovat toisistaan huomattavan erilaisia niin toimintatavoiltaan, järjestäytymiseltään kuin omistajuuden hajaumaltaankin. Eroja muodostuu niin neljännen sektorin sisällä kuin sen ja kolmannen sektorin suhteessakin, josta syystä tapahtumia on syytä lähestyä tapauskohtaisesti. Joitakin karkeita luokitteluja pystytään kuitenkin tekemään osoittamalla eroja ja yhdenmukaisuuksia.

Ravintolapäivän alkusysäys oli ravintoloita koskevan lainsäädännön kritiikissä. Se rakenteistui varsinaisten ravintoloiden ulkopuolella tapahtuvaksi juuri tästä lainsäädännöstä johtuen. Tapahtuman ydinorganisaatioon kuuluvien henkilöiden sosiaaliset positiot mahdollistavat suhteellisen edistyneet verkkosivut ja laajan valtamedian uutisoinnin, sekä jopa konkreettisen avun. Avun saamisen edellytyksenä voitaneen nähdä Ravintolapäivän epäpoliittisuus ja epäkaupallisuus, kyse oli vapaasta kaupunkitapahtumasta eikä ideologisesta

poliittisesta liikkeestä tai yrityksestä. Toisaalta äärimmilleen hajautettu omistajuus mahdollisti siihen kytkeytymisen omista viiteryhmistään käsin, jonka vuoksi tapahtuma kategorisoitiin yhdessä Siivouspäivän kanssa alusta-malliseksi tapahtumaksi.

Niin Ravintolapäivä, kuin myös Siivouspäivä olivat lähes täysin hierarkiattomia tapahtumia, joiden osallistumiseen oli hyvin matala kynnyks. Siivouspäivässä konseptia paitsi muodostettiin osallistujien kanssa yhdessä tietoisesti, niin se rakenteistui osallistujien tulkitessa sitä edelleen tiedostamattomasti, tai ainakin vailla ohjausta.

Kallio Block Partysta löydettiin mielenkiintoisia toimintatapoja, jotka poikkesivat kuitenkin huomattavasti edellä mainituista. Vaikka molemmissa on kyse neljännen sektorin toiminnasta, niin erottavana tekijänä on muun muassa niiden tilallisuudet. Siivouspäivällä ja Ravintolapäivällä ei ole yhtä tapahtumapaikkaa, kuten Kallio Block Partylla, joten tilankäytön oikeuteen liittyy kilpailua. Kallio Block Party on muodostanut tavan ratkaista kilpailu eräänlaisella demokraattisella meritokratiolla, jossa aktiiviset, verkostoituneet ja osaavat pärjäävät. Sitä ohjaa eetos epäkaupallisuudesta, joka asettaa reunaehdot tapahtumalle, mutta tämän määritelmän sisällöstä käydään dialogia vuosittain. Kallio Block Party onkin kenties malliesimerkki sosiaalisesta systeemistä, jossa sosiaalisten positioiden suomat ominaisuudet ovat käypää valuuttaa tapahtuman rakenteistumisessa.

Hieman erilaista variaatiota edustava Arabian Katufestari on taas rakenteistunut toisella tavalla. Sen lähtökohdat ovat kolmannen sektorin kaupunginosayhdistyksessä, mutta se on omaksunut neljännen sektorin toimintatapoja. Se on houkuttellut järjestäjikseen kulttuurituottajaopiskelijan sosiaalisesta positiosta käsin siihen kytkeytyviä järjestäjiä poikkeuksellisen suurissa määrin, joten tapahtuma on rakenteistunut sen seurauksena noudattamaan omalaistaan logiikkaa. Lisäksi sen sääntöihin tunnustettu vapaus oli tilallisesti keskittyneiden tapahtumien joukossa kenties suurinta, ja tuli uusintetuksi peräti kolmella eri tasolla. Siinä missä Kallio Block Party ratkaisi tilankäyttöön liittyvän kilpailun meritokratiolla, löytyi Arabian Katufestarin vastaus vapaudesta ja sekalaisuuden sallimisesta. Sekä Kallio Block Party, että Arabian Katufestari määritettiin fasilitoiduksi tapahtumaksi.

Keskusohjaus-malliksi nimettyä kategoriaa edusti aineistossa Mätäjokifestari, joka toimi yksiselitteisesti kolmannella sektorilla. Neljännen sektorin vapaamuotoisuutta ja epädemokraattisuutta ei pidetty tapahtuman järjestäjien piirissä arvossa, joka oli johtanut yhdistyksille tyypillisen melko raskaan päätöksenteon toimintatavan uusintamiseen. Tapahtumajärjestäjät ei ollut ryhtynyt Mätäjokifestarin järjestämisen joukkoistamiseen tai

muiden paikallistoimijoiden aktivointiin siinä ainakaan kovin mittavissa määrin. Suurimmat syyt tähän nähtiin päätöksentekoprosessin näkökulmasta joko sen raskaudessa, tai vastuun pois antamisen mahdottomuudessa. Mätisfestarilla oli kuitenkin tutkituista tapahtumista läheisin suhde Helsingin kaupunkiin, ja se oli onnistunut kehittämään itselleen erityisen paikallisen roolin Mätäjoen sähkökaapin yhtenä hallinnoijana.

Omistajuuden hajauman näkökulmasta yksi keskeinen toimintatavallinen ero siis muodostuu kolmannen ja neljännen sektorin välille. Ero ei kuitenkaan selity järjestäytymisen tavalla, vaan se palautuu toimintaan. Giddensin rakenteistumisteoria valottaa sitä, kuinka toimijuuksien kautta on mahdollista uusintaa tai muuntaa sosiaalisia systeemeitä olemalla vuorovaikutuksessa niiden rakenteellisten ominaisuuksien kanssa. Toimintatavat ovat siis samanaikaisesti toiminnan välittäjiä, että sen tulemia ja voivat eri yhteyksissä toimia resurssina tai sääntönä.

Kolmannen ja neljännen sektorin keskeisenä erona huomaan tässä tutkielmassa myös toimintatapojen kautta realisoituva systeemin avoimuus inter-systeemiselle liikkuvuudelle. Neljännellä sektorilla systeemien välillä liikkuvat toimijat pystyvät myös siirtämään resursseja eri systeemien välillä ja käyttämään niitä omaehtoisemmin voimistuneen toimijuutensa avulla. Neljännellä sektorilla kansalaiset näyttäisivät siis kykenevän liikkumaan ketterämmin eri systeemien välillä ja siten käyttämään sosiaalisten positioidensa suomia etuja laajemmin. Mäenpää ja Faehnle ovat tutkimuksessaan paikallistaneet neljännen sektorin määritelmällisesti muiden sektoreiden ulkopuolisuuden lisäksi niiden väleille (Mäenpää & Faehnle, 2021, s. 25). Tämän tutkielman kontribuutio sille havainnolle on Giddensin rakenteistumisteoriaa hyödyntäen saavutetut näkökulmat toimintamuotojen ja niiden ilmentymien rakenteistumiselle. Toimijoiden sosiaalisten positioiden inter-systeeminen, sektoreita halkomaan kykenevä ja toimijuuksiltaan uudenlainen resurssien realisointi osoitetaan helpommin saavutettavaksi neljännen sektorin piirissä sen toimintatapojen vaikutuksesta ja kautta.

Tämän tutkielman pohjalta huomataan siis, että rakenteistumisen sisäinen logiikka on yleisesti kaikkien tutkimuskohteiden osalta jaettu, mutta rakenteistumisprosessissa vaikuttavat tekijät vaihtelevat systemaattisella tavalla kolmannen ja neljännen sektorin välillä. Nämä erot paikantuvat analyysin valossa sääntöihin, resursseihin ja toimijuuksiin. Huomataan, että kolmannen sektorin edustukselliselta demokratialta lainaamansa toimintatapa, johon kiinteänä osana kuuluva äänestäminen ja vaaleilla valitun hallituksen

suvereniteetti päätöksenteossa on omiaan ehkäisemään neljännelle sektorille ominaisten toimijuuksien syntymistä.

Niinpä samasta näkökulmasta katsottuna voidaan todeta neljännellä sektorilla olevan myös vaikutuksia osallisuuden käsitteeseen. Sen laajentamista edustuksellisen demokratian prosessien ulkopuolelle on ehdotettu jo aiemminkin monissa yhteyksissä (ks. Mäenpää, Faehnle & Schulman, 2017, s. 239; Mäenpää & Faehnle, 2021, s. 155; Pyry, Kaakinen & Willman, 2017, s. 268-271), mutta Giddensin rakenteistumisteoria ja sen kautta nähdyt toimijuudet neljännen sektorin kontekstissa vahvistavat tätä argumenttia. Jos sosiaalisten systeemien rakenteistuminen ymmärretään Giddensin tavoin olevan vuorovaikutusprosessi, jossa toimijuudella on keskeinen rooli, kuten tässä työssä on nähty ja osoitettukin tapahtumien kontekstissa olevan, voitaisiin neljännen sektorin väittää olevan sen ominta kenttää.

Tapauksia tarkastellessa on huomattu kuinka tapahtumien kautta prefiguroidaan hallinnollisia käytänteitä, osallistetaan julkisen sektorin toimijoita kansalaislähtöisiin tapahtumiin ja kaupunkitilaa julistetaan omaksi ja muokataan. Nämä toimet paikantuvat pääasiassa edustuksellisen demokratian ulkopuolelle ja neljännelle sektorille. Mäenpää ja Faehnle kirjoittavat, että ”*[Neljäs sektori] ei kiinnity edustukselliseen demokratiaan vaan esittää sille epäsuoran haasteen rakentamalla omanlaisiaan yhteiskunnallisen osallistumisen kehyksiä*”. (Mäenpää & Faehnle, 2021, s. 148). Nämä kehykset näyttävät tutkittujen tapahtumien kohdalla rakenteistuvan neljännellä sektorilla uudenlaisten toimijuuksien kautta.

Rakenteistuminen on määritelmällisesti osallistava prosessi, jonka ydin tulee realisoiduksi toiminnassa. Tässä työssä valittu näkökulma kuitenkin auttaa osaltaan jäsentämään sitä logiikkaa, kuinka neljännen sektorin tunnistamisesta kimmokkeen saaneet osallisuuden määritelmän laajentamista vaativat lausunnot tulee perustelluiksi teoreettisessa katsannossa.

Giddensin rakenteistumisteoria on siitä erityisen käyttökelpoinen kaupunkiaktiivisuuden tulkittamisessa, että se kykenee tarkentamaan toimintaan ja toimijuuteen tavalla, joka paljastaa sen taustalla vaikuttavia kuin myös sen seurauksena vaikutetuiksi tulevia tekijöitä. Sen avulla ymmärretty sosiaalisen prosessimaisuus on omiaan osallisuudenkin ymmärtämiseen osallisen näkökulmasta omaehtoisempaan ja sen konteksti osallisen itse määrittämänä. Erityisesti se alleviivaa ajatusta siitä, ettei osallisuus ole vain kiinnittymistä johonkin annettuun tai valmiiseen, vaan osallistumista sosiaalisen muodostamisen prosessiin. Tästä näkökulmasta käsin kaupunkiaktiivisuus ja siihen liittyvät toimijuudet voidaan,

neljännen sektorin käsitettä hyväksikäyttäen, nähdä subjektien välisenä vuorovaikutuksena, jolloin objekti on aina kaupunki, ei kaupunkilainen. Neljäs sektori on myös tämän tutkielman näkökulmasta erityisen käyttökelpoinen käsite yhteiskunnallista ja sosiaalista tai sosiaalis-yhteiskunnallista toimintaa kuvatessa, koska se sallii toimintatapojen painottamisen järjestäytymisen tavan sijaan ja sen määritelmässä on tilaa niille toimijuuksille, joita tutkituista tapahtumista löydetään ja joita Giddensin rakenteistumisteoria selittää.

Koska tässä tutkielmassa tutkin kaupunkiaktiivisista vain kaupunkitapahtumia ja niitäkin vain tapahtumien sisältä käsin, olisi mielestäni loistavat jatkotutkimuksen kohteet 1) laajentaa käyttämäni näkökulmaa myös muihin kaupunkiaktiivisuuksiin, jotta voitaisiin selvittää pätevätkö tämän tutkielman löydökset muualla ja 2) tutkia tarkemmin tässä tutkielmassa käsiteltyjä rakenteistumisen esimerkkejä esimerkiksi julkisen sektorin näkökulmasta. Tämän työn laajuuden vuoksi ei kyetty tarkentamaan niihin prosesseihin, joissa huomattiin kaupungin käytäntöjen tai valtiollisten virastojen ohjeistuksien muuttuneen tapahtumien myötävaikutuksesta. Jatkotutkimuksessa olisi erittäin mielenkiintoista selvittää tarkemmin niiden prosessien taustoja, kulkuja ja tulevia julkishallinnon näkökulmasta.

Lähteet

Kirjallisuus

- Antila, A. & Sallasmaa, C. (2019). Raportti 2019 - Jäsenyhdistysten toiminnasta, haasteista, suhteista muihin toimijoihin ja ajatuksista tulevaisuuden suhteen. Helsingin kaupunginosayhdistykset ry.
- Bakewell, O. (2010). Some Reflections on Structure and Agency in Migration Theory. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 36:10, 1689-1708
- Fabian, L. & Samson, K. (2016). Claiming participation – a comparative analysis of DIY urbanism in Denmark. *Journal of Urbanism: International Research on Placemaking and Urban Sustainability*, 9:2, 166-184.
- Finn, D. (2014a). Introduction to the special issue on DIY urbanism. *Journal of Urbanism: International Research on Placemaking and Urban Sustainability*, 7:4, 331-332
- Finn, D. (2014b). DIY urbanism: implications for cities. *Journal of Urbanism: International Research on Placemaking and Urban Sustainability*, 7:4, 381-398
- Giddens, A. (1984). *The Constitution of Society - Outline of the Theory of Structuration*. (alkup.). Polity Press. [Kindle PC versio]. Wiley. Haettu osoitteesta: <https://www.amazon.com/Constitution-Society-Outline-Theory-Structuration/dp/0520057287>.
- Harvey, D. (2013). *Rebel Cities: From the right to the city to the urban revolution*. London: Verso.
- Iveson, K. (2013). Cities within the City: Do-It-Yourself Urbanism and the Right to the City. *International Journal of Urban and Regional Research*. Volume 37.3 May 2013 941–56.
- Jauhiainen, J. & Tervonen, M. (2020). Yhteisöllinen kansalaistoiminta 2020-luvulla - Luonnon hallituksen esitykseksi yhdistyslain muuttamiseksi ja toimintaryhmälainsäädännön muuttamiseksi. *Työryhmän mietintö*. Helsinki: Oikeusministeriö.
- Jousilahti, J. (2016). Individualisoitunut kollektiivinen toiminta ja arjen tekijyys epämuodollisen yhteiskunnallisen osallistumisen muotoina: tapaustutkimus Kallio-liikkeestä. Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto.

- Jyrkäs, P. & Luoto, K. (2014). Kaupunkiaktivismi kohtaa kaupungin lupakäytännöt. Teoksessa P. Jyrkäs & K. Luoto (toim.), *Opas kaupunkiaktivismiin - uutta kaupunkikulttuuria luomaan* (s.45-49). Koneen säätiö.
- Lundman, R. (2013). Julkiseen tilaan liittyvät vastuukysymykset kaupunkilaisten omaehtoisessa kulttuuritoiminnassa. *Tutkimuskatsauksia 2/2013*. Kaupunkitutkimusohjelma, Turun kaupunki.
- McGarry, O. (2016). Knowing ‘how to go on’: structuration theory as an analytical prism in studies of intercultural engagement. *Journal of ethnic and migration studies*, 2016 vol. 42, no. 12, 2067–2085.
- Mäenpää, P. & Faehnle, M. (2021). 4. sektori: kuinka kaupunkiaktivismi haastaa hallinnon, muuttaa markkinat ja laajentaa demokratiaa. Tampere: Vastapaino.
- Mäenpää, P., Faehnle, M., Schulman H. (2017). Kaupunkiaktivismi, jakamistalous ja neljäs sektori. Teoksessa P. Bäcklund, J. Häkli & H. Schulman (toim.), *Kansalaiset kaupunkia kehittämässä* (s. 239-259). Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.
- Pyry, N., Kaakinen, I. & Willman, K. (2017). Asuminen on osallistumista: kodin laajentuminen kaupunkitilaan puutarhahankkeissa. Teoksessa P. Bäcklund, J. Häkli & H. Schulman (toim.), *Kansalaiset kaupunkia kehittämässä* (s. 260-273). Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.
- Rask, M., Mačiukaitė-Žvinienė, S., Tauginienė, L., Dikčius, V., Matschoss, K., Aarrevaara, T. & d'Andrea, L (2018). Public Participation, Science and Society - Tools for Dynamic and Responsible Governance of Research and Innovation. New York: Routledge.
- Rättilä, T. & Rinne, J. (2016). Kuntademokratia kaksilla raiteilla. Kunnallisan kehittämissäätiön Tutkimusjulkaisu-sarjan julkaisu nro 96. Vammalan kirjapaino Oy, Sastamala.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006a). KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. Luettavissa: https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_2.html Luettu: 5.6.2021.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006b). KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. Haettu 5.6.2021 osoitteesta

https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L2_3_2_3.html.

Salminen, J. & Seppi, J. (2014). *Ravintolapäivä ja pop up – ravintolat ilmiönä ja kokemuksena*. Opinnäytetyö, Mikkelin ammattikorkeakoulu.

Sauri, P. (2017). Kansalaisyhteiskunta ja tulevaisuuden kunnan legitimaatio. Teoksessa I. Nyholm, A. Haveri, K. Majoinen & M. Pekola-Sjöblom (toim.) *Tulevaisuuden Kunta* (s. 161-167). Helsinki: Kuntaliitto.

Saward, M. (2014). Shape-Shifting representation. *American Political Science Review Vol. 108, No. 4 November 2014*.

Saward, M. (2019). Theorizing about democracy. *Democratic theory (Brooklyn (New York, N.Y.)), 2019-12-01, Vol.6 (2), p.1-11*

Sawhney, N., De Klerk, C. & Malhotra, S. (2015). Civic Engagement through DIY Urbanism and Collective Networked Action. *Planning Practice & Research, 30:3, 337-354*

Sipilä, A. (2018). *Kaupunkibrändi ja kaupunkilaiset - Kehysanalyysi Helsingin kaupungin sidosryhmäkeskeisestä brändityöstä*. Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto.

Syväjärvi, A. & Kivivirta V. (2017). Tulevaisuuden kunta ja digitalisaatio – kohti digikuntaa ja digikuntalaista. Teoksessa I. Nyholm, A. Haveri, K. Majoinen & M. Pekola-Sjöblom (toim.) *Tulevaisuuden Kunta* (s. 265 – 277). Helsinki: Kuntaliitto.

Talen, E. (2015). Do-it-Yourself Urbanism: A History. *Journal of Planning History 2015, Vol. 14(2) 135-148*.

Turunen, M. (2016). *Väriä seinään ja väkeä kaduille – kaupunginosaliikkeiden toiminta ja tavoitteet*. Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2019). Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. *Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/19*.

Weijo, H., Martin, D. & Arnould, E. () Consumer Movements and Collective Creativity: The Case of Restaurant Day. *Journal of Consumer Research, 2018 Vol. 45 251-274*

Medialähteet

Bäckgren, N. (13.11.2006). ”Ihmiset kaipaavat säröjä ja mahdollisuutta puhua vieraille” – Jaakko Blomberg on ollut mukana useissa Helsingin kaupunkitapahtumissa. *Helsingin Sanomat* -verkkoversio. Haettu 5.6.2021 osoitteesta <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000002930015.html>.

Ylioppilaslehti. (2013). Outolintu. *Ylioppilaslehti* -verkkoversio. Haettu 5.6.2021 osoitteesta <https://ylioppilaslehti.fi/2013/04/outolintu/>.

Muut lähteet

Helsingin kaupunki (2020c). Ravintolapäivä ja Siivouspäivä. (Ohje verkkosivulla). Haettu 5.6.2021 osoitteesta <https://www.hel.fi/helsinki/fi/asuminen-ja-ymparisto/tontit/luvat/tapahtumat/ravintolapaiva-ja-siivouspaiva/>.

Helsingin kaupunki. (2020a) Tapahtumien tiekartta – Suuntaviivat tapahtumien edistämiseksi Helsingissä (Julkaisu verkkosivuilla). Haettu 5.6.2021 osoitteesta https://www.hel.fi/static/kanslia/tapahtumallisuus/tapahtumien_tiekartta.pdf.

Helsingin kaupunki. (2020b). Ulkoilmatapahtuman järjestäminen. (Ohje verkkosivulla). Haettu 5.6.2020 osoitteesta <https://www.hel.fi/helsinki/fi/asuminen-ja-ymparisto/tontit/luvat/tapahtumat/>.

Käpylä-Seura. (Päiväämätön). Käpylä-Seurasta (Kirjoitus verkkosivuilla). Haettu 5.6.2021 osoitteesta <https://kaupunginosat.fi/kapyla/kapyla-seurasta/>.

Laki yleisistä kirjastoista. (2016). 1492/2016. Haettu 5.6.2021 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20161492>.

Myyrmäki-liike. ([n. 2020]). Kaupunkitapahtumat. (Tiedote verkkosivuilla). Haettu 6.6.2021 osoitteesta <http://www.myrtsi.fi/index.php/toiminta/kaupunkitapahtumat#>.

Ruokavirasto. (2021). Pop-up -ravintolatoiminta. (Tiedote verkkosivuilla). Haettu 5.6.2021 osoitteesta <https://www.ruokavirasto.fi/henkiloasiakkaat/tietoa-elintarvikkeista/elintarvikealan-toiminta-yksityishenkilona/pop-up--ravintolatoiminta/>.

Taiteen edistämiskeskus. (2020). Taiteen valtionpalkinto 2020: Äänessä palvelumuotoilija Tanja Jänicke. (Artikkeli verkkosivulla). Haettu 5.6.2021 osoitteesta <https://www.taike.fi/fi/uutinen/-/news/1336958>.

Liitteet

Haastattelurunko

A) Perustiedot

Mistä tapahtumasta on kyse?

(tapahtuman nimi, tarkoitus ja kuvaus ym.)

Missä tapahtuma järjestettiin?

(tapahtumapaikka)

B) Tapahtuman synty ja toteutus

Miten idea tapahtumalle syntyi?

(kysymyksellä kartoitetaan sitä, kuka idean on saanut, missä se on esitetty, kuinka sitä mahdollisesti työstettiin, kenen toimesta, mitä vaihtoehtoisia ideoita mahdollisesti oli, kuinka idea lopulta lyötiin lukkoon jne)

Miten tapahtumapaikka valittiin?

(mitkä tekijät vaikuttivat tapahtumapaikan valintaan)

Kun idea oli syntynyt, mitkä olivat ensimmäiset toimet sen toteuttamiseksi?

(kysymyksellä kartoitetaan sitä, millä keinoin ideaa alettiin toteuttamaan: esitettiinkö se kaupungille, laadittiinko suunnitelma, haettiinkö avustusta, alettiinkö vain tehdä jne)

Kuka/ketkä nämä ensimmäiset toimet käytännössä tekivät?

(kysymyksellä kartoitetaan sitä, oliko ensimmäisten toimien tekijä idean isä/äiti vai joku muu, tuliko tässä vaiheessa mukaan muita aktiivisia tekijöitä, oliko tekijät samoja kuin ideoijat kysymyksessä 1 vai joitakin muita, lisääntyikö tässä kohtaa porukka, vai vähenikö se?)

Miten tapahtumasisällöt määrittyivät/kuka ne määritti ja missä vaiheessa?

(Kysymyksellä kartoitetaan sitä, kuka päätti siitä, millaista ohjelmaa tapahtumaan tulee, missä vaiheessa tästä päätettiin, eli päätettiinkö asiat keskitetyksi aluksi vai määrittyivätkö ne matkan varrella. Tarkentava kysymys siitä kokiko haastateltava itse voineensa vaikuttaa tapahtumasisältöihin.)

Millaisia haasteita tapahtuman järjestämisessä mahdollisesti kohdattiin? Mitkä asiat koit itse henkilökohtaiseksi vaikeimmiksi?

(Kysymyksellä kartoitetaan sitä mitkä asiat olivat vaikeita kussakin tapahtumassa)

Miten näitä haasteita pyrittiin ratkaisemaan?

(Kysymyksellä kartoitetaan sitä, millaisia ratkaisumalleja erilaisiin haasteisiin löydettiin. Kysymys voi sisältää vastauksia yhden kerran sisällä tapahtuneesta kehityksestä tai se voi kuvata pidemmän aikavälin muutosta ja kehitystä. Kysytään tarkennuksia.)

C) Tapahtuman kehittyminen, järjestäminen ja roolitus

Kuvaa vapaamuotoisesti tapahtuman syntyä ideoinnin jälkeen, äsken kuvatuista ensitoimista eteenpäin?

(kysymyksellä kartoitetaan sitä, millaisia vaiheita tapahtuman tuottaminen sisälsi. Edellisten vastausten perusteella voidaan kysyä tarkennuksia joihinkin kohtiin.)

Millaisia yksittäisiä tehtäviä tapahtuman järjestämiseen liittyi?

(Kysymyksellä kartoitetaan sitä, millaisia tehtäviä järjestäjät ottivat hoitaakseen)

Millaista työnjakoa tai roolitusta tapahtumanjärjestäjien keskuudessa muodostui äsken kuvatun prosessin ja tehtävien tiimoilta?

(kysymyksellä kartoitetaan sitä, millaisia sisäisiä roolinjakoja tapahtuman järjestämisen aikana muodostui. Millaisia tehtäviä järjestäjät ottivat hoitaakseen)

D) Toimijuudet, toimijaverkosto ja -suhteet

Miten tämä roolinjako tapahtui? Oliko joku vastuussa/jakamassa tehtäviä vai syntyikö roolitus tai omaksuttiinko roolit itsestään?

(kysymyksellä kartoitetaan sitä, oliko idean toteutus järjestäjä”organisaation” sisällä ylhäältäpäin johdettua vai hajautetusti hallittua sekä sitä miten vastaaja kokee roolituksen muodostuneen)

Miten koit muut järjestäjät/mukana olleet henkilöt ja miten olitte yhteyksissä vai olitteko yhteyksissä?

(kysymyksellä kartoitetaan sitä, millaiset suhteet järjestäjillä keskenään oli? Olivatko he miten intensiivisesti toisiinsa yhteyksissä, jos ollenkaan)

Kohdattiinko järjestäessä muita tahoja, kuin itse järjestäjäporukkaan kuuluvat? Esim. yhteistyökuviot ja luvitus.

(Kysymyksellä kartoitetaan sitä millaisia yhteistyökumppanuuksia tai muita ulko-suhteita järjestäjillä oli mahdollisesti toisiin toimijoihin, esim. järjestöt, kaupunki, seurakunnat yms)

Miten nämä tahot koettiin? Millaiset suhteet olivat näihin toimijoihin ja millaisista asioista käytiin keskusteluja tai minkä asioiden osalta toimittiin yhdessä?

(Kysymyksellä kartoitetaan sitä, millaiset suhteet järjestäjillä oli järjestäjien ulkopuolisiin toimijoihin)

Miten kaupunkiorganisaatio koettiin järjestäjäporukan taholta? Millaisia mahdollisuuksia tai haasteita se tarjosi?

(kysymyksellä kartoitetaan tarkemmin sitä, miten juuri kaupunki koettiin organisaationa vai huomattiinko sitä lainkaan)

Onko suhteet muihin toimijoihin (esim. kaupunkiin) muuttuneet ajan saatossa? Miten?

(kysymyksellä kartoitetaan sitä, miten ulkosuhteet ja roolit ovat muuttuneet vai ovatko)